Alle de gedichten van Anna Roemers Visscher. Deel 2

Anna Roemers Visscher

Editie Nicolaas Beets

bron

Anna Roemers Visscher, *Alle de gedichten van Anna Roemers Visscher. Deel 2* (ed. Nicolaas Beets). J.L. Beijers, Utrecht 1881

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/viss001nbee02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

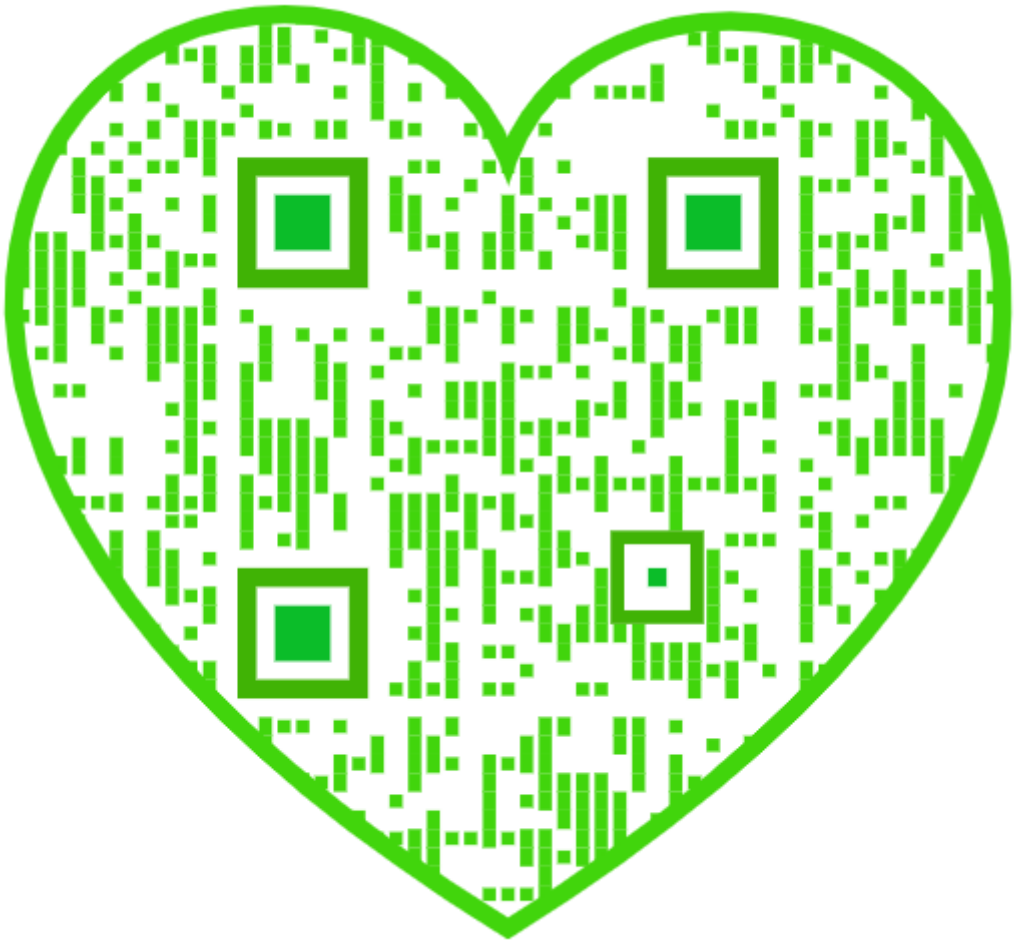

t.o. V

Aan Daniel Heins.
1615 of vroeger.

Uit Dan. Heinsii Nederduytsche Poemata.

De hooggeleerde Heinsius, ook als dichter, en dat niet alleen in 't Grieksch en Latijn, maar ook in 't Nederduitsch voortreffelijk, zelf een bedorven kind zijner tijdgenooten[1] en, bij hoog gevoelen van zich zelf, van anderer roem doorgaans afgunstig, is onder de uitnemenden, die Anna Roemers wierook hebben toegezwaaid noch de minst bevoegde, noch de gematigdste, noch ook de laatste geweest. In het schoone boekdeel, waarin zijn vriend Petrus Scriverius zich veroorloofde zijne 'hem door een soete dieverije afhandich ghemaeckte Duytsche vruchten' bijeen te vergaren en in 1616 'voor den dach te doen komen,' leest men, zonder dagteekening, een lofgedicht 'Aen de eerbare en konst-

1) 'Heinsiï nomen prope divinum est.' NAUDAEUS. 'Belgae nisi te agnoscant Appolinem.' ER. PUTEANUS. 'Cum versus Graecos tuos lego Homerum non Heinsium puto me legere; cum Latinos, Ovidium aut Propertium.' CASAUBONUS; etc. - Zijn bestrijder SALMASIUS noemt hem smalende 'den Leidtschen afgodt.' - Zijn lijfspreuk nochtans was zedig: *Quantum est quod nescimus*.

rijcke Ionckvrou Anna Roemer Visschers', dat in een honderdtal gespierde alexandrijnen den welgemeenden eerbied voor hare velerlei gaven en groote kennis, onder de hoogdravendste bewoordingen, verlangt uit te drukken[1)].

Het hoogstbescheiden antwoord der destijds te Leiden vertoevende Jonkvrouw getuigt niet minder van zelf- dan van menschenkennis. Het vermocht echter niet anders dan weder een antwoord uit te lokken, dat in zestien dichtregels niet minder vleiend was, en dat wij op het hare laten volgen.

SIEGENBEEK, *Geschiedenis der Leidsche* H.S. de bladzijden door het register aangewezen.
A. ANGZ. ANGILLIS, Daniel Heins, Hoogleeraar en Dichter; *Dietsche Warande* VI. 421 en volgg. 546 en volgg.
Mr. W.J.C.v. HASSELT, Over Daniel Heins *ald.* 136. *Biographisch Woordenb, der Nederll.* Letter H.
DAN. HEINSII *Nederduytsche Poemata*. By een vergad. en uytgegeven door P.S. 1616.

1) Godin die by den stroom des Amstels sijt geboren,

Minerva van ons landt, en tiende van de negen,

Of alle tien alleen: de vierde van de dry
Die Venus gade slaen, -------
O ster, ô hemels kindt, van wonderlicke stamme,
Vol geest, vol locht, vol vier, vol goddelicke vlamme.*)
Gemaeckt tot spijt van ons, en boven alle wens,
In vrouwlicken schijn schier meerder als een mens,

*

Aen Daniel Heins.

Met walging, jae op 't hoochst heb ik veracht het geen
Dat de begaefde mensch berooft van alle reen,
  De dulle dronckenschap maer prach mettrogglent gnocken
  Nu om een schuyfjen, en van 't geen zy gulsich slocken
Een weynichjen ter sluyck. van die (meen ick) die sijn
Oock dronckaerts, niet van Frans' of schrale Rijnsche wijn,
  Maer Pegasus fonteyn. O driemael drie Godinnen
  Wtdeelsters van die dranck, laet my genade vinnen,
Op dat ick desen lof, die ik gans niet verdien,
Mach tegenspreecken, om daer door de Nijdt t'ontvlien,
  Die altijdt schrolt op eer, en willens niet wil weten
  Dat dit is het gebruyck van aertige Poëten.
Want ghy Apollo prent niet eens in u gedacht
Dat ick vermetelick my 't selve waerdich acht.

A.R.V.

* *prach*, smeek met aandrang. - *gnocken*, afbedelen. Nog bij de Noordh. volkstaal in gebruik. - *schuyfjen*, teugje.
Omzetting van de eerste zeven versregels tot verduidelijking:
Met walging, ja met de hoogste walging heb ik (steeds) veracht hetgeen den begaafden mensch van alle reden berooft, nl. de dolle dronkenschap. Maar nu prach ik met trogglend gnokken om een schuifjen (om een weinigje ter sluik) van 't geen zij zoo gulzig slokken mogen, zij, die ook dronkaards zijn, doch niet van Franschen of schralen Rijnschen wijn, maar van de fontein van Pegasus.

[Antwoord van Daniel Heinsius]

Aen Ionckvrou ANNA VISSCHERS *op haer dicht te Leyden sijnde van haer gemaeckt*, *ende aen hem gesonden op het zijne*.

Dry Musen dry en dry heeft Griecken ons gegeven,
Die nu noch soo men seght op Helicons top leven:
  Doch wie de meeste sy, of wie dat vooren gaet,
  En heeftse niet geseyt, en noch in twijfel staet.
Hesiodus wel eer heeft boven al gepresen
Calliope seer hooch, en meent dat zy moet wesen
  Die leyden moet den dans. maer Clio strijdt om d'eer,
  Melpomene niet min: Uranie noch meer.
En hebben al gelijck. want Clio leert ons prijsen
De mannelicke deucht, haer vrienden eer bewijsen.
  Melpomene die heeft de Koningen bedocht
  In haeren droeven sanck: Uranie de locht.
Tewijle datse noch vast met malkander kijven,
Oneffen van getal, en twijfelachtich blijven,
  Krijcht Leyden het bescheyt. De meeste van haer al
  Komt hier van Amsterdam: maeckt effen het getal.

Aan Daniel Heins en Ermgard Rutgers.
1617.

Uit Scheltema's Geschied- en Letterkundig Mengelwerk.

NIET te vroeg, maar eerst op zevenendertigjarigen leeftijd ging de geleerde Heinsius, reeds van zijn tweeëntwintigste jaar, onder verschillende titels aan de Leidsche Hoogeschool verbonden en thans Professor Ord. in de Geschiedenis en Secretaris van de Universiteit, een aanzienlijk en waardig huwelijk aan. De uitverkorene van zijn hart was Jonkvrouw Ermgard Rutgers, dochter van Wijnand Rutgers en eenige zuster van den vermaarden Mr. Johan Rutgers, vroeger een zijner *auditores*, en nu Raadsheer in het hof van Gustaaf Adolf. Zij was eene vrouw, niet minder door haar deugd dan door de edelheid van hare geboorte uitmuntend, en de verbintenis met haar bracht den aanzienlijken in wetenschap met de aanzienlijksten in rang en stand, in het oude Dordrecht, in verwantschap.

Het ter gelegenheid van deze echtvereeniging door onze dichteres vervaardigd Bruiloftsgedicht werd in het jaar 1818 door Scheltema in zijn *Mengelwerk*, als het onderschrift luidt, ‘Medegedeeld uit de *Letterschat* van den Eerw. D.C. VAN

VOORST, te *Amsterdam*', zonder vermelding of die *Letterschat* het handschrift, of wel een afdruk bevatte. Den tegenwoordigen bezitter heb ik niet kunnen nasporen.

VAN BALEN *Beschr. van Dordr.* bl. 1136.
ANGILLIS. *Dietsche Warande* VI. 17. met aanhaling van P. BURMANNI SEC. *De vita Nicol. Heinsii Comm.* p. 7, geplaatst voor NIC. HEINSII *Adversaria*. Harling. 1742.
Mr. JACOBUS SCHELTEMA, *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk*. D. II. St. II. bl. 249 en volgg.

*

Epithalamium ofte bruydloftsgedicht
Ter eeren van den heere professor Daniel Heinsius, ende juffrouw Ermgaert Rutgers.
In den Echten staet vergadert op den 16 Mai 1617.

Aan den Nederlandschen Apollo Daniel Heinsius, en syn wel beminde bruijt, juffrouw Ermgaert Rutgers.

Segt my gesegent paer, of ick U wat ginck melden,
Sout Ghy my oock daerom voor een verklicker schelden?
Ghy doet me een teecken, neen! U heught wel waerde son
En licht van onse Eeuw, doen Ghy op Helicon
My eens bracht met gewelt, hoe suyr de Musen sagen,
En hoe versmadigh sy mij gingen doen verjagen:
Ja gooyden na myn hooft, luijt, fluyt, pandoor, en dat
Calliope uyt spyt mij hoosde dapper nat,
Wt Pegasus fonteyn: daer ick doe heen ginch druypen
Beschaemt en ongemoet weer van Parnassus sluijpen.
Van die tyt af heb ick omtrent en by de voet
Gehengeld en gewaerd gelyck een vryer doet

* *pandoor*, een kleine vedel met drie snaren, bij de Franschen *rebec*, de Italianen *rebechino* genoemd (van 't Gr. pandoera, pandoeros). - *ongemoet*, moedeloos.

*
Die hartelyck bemint, nog soeckt syn welbehaegen
En lieve lief te sien, al is hy afgeslagen.
  Vermoeit van trantelen was ick geseten neêr,
  Recht onder eenen hoegh van lauwren lof, niet veer
Van de gewyde plaets, daer de Goddinnen speelden;
Daer luysterde ick vaeck, wanneer sy lieflyk queelden.
  Ick loerde vast, en sach door 't weem'len van de blaen,
  Recht na haer komen toe de silvre witte Maen;
Die nockend aldus sprak: o suyvre Goddinnen,
Die met my haet het geyl en dartel kint van Minnen;
  Helaes ick ben berooft van heerlykheyt en glans,
  Want aen myn Broeder ach! en heb ick nu geen kans.
Een sterfelicke Maecht, o spyt! sal my onthaelen,
My en myn gansche sleep syn helder klaere straelen.
  Nu hy (wee ons) op 't laetst becomen heeft een bruyt,
  Heb ick, syn suster, en al dees Goddinnen uyt.
Mits voude sy haer kleet, op dat sy soude droogen
De peerlde traenen van haer schoone droeve oogen.
  Uranie nam 't woord, haer allerliefste kaer,
  En sey: kuysche Goddin, Uw toekomende snaer
Is Goddelick begaeft; want door haer hupsche leden
Soo blinckt de eerwaerde deucht en d'albescheiden reden.

* *trantelen*, dikwijls en langzaam op- en neergaan, drentelen. - *hoegh*, loofverdek. - *suyvre*, 1. suyvere. - *geyl*, wulpsch. - *kaer*, vriendin, dierbare (*cara*). - *snaer*, schoonzuster. Nog in bloeiend gebruik in N. Holl.

*

't Is schoon van aensicht en seer minnelick van praet,
Goed-aerdich, heus, beleeft en weetlick van gelaet.
U Broeder self bekent; sy heeft hem overwonnen
In glans door 't straelen van twee oogen, die als sonnen
Staen glinstren in haer hooft; geeft mij een kus tot *mie*,
In plaets van een son sal u nu beschijnen drie.
Sy sweech: en sach eens nae haer susters, die de feêlen
Vast stelden, om daer mee op Uwe Feest te spelen.
Voorts synse alle bey daer dichter by gegaen;
't Geen sy toen seyden, dat en kost ick niet verstaen;
Maer ick sach aen 't gebaer en aen haer luchtig treeden
Dat sy van daer ginck seer vernoeght en wel te vreeden.
Ick acht, doe sy ontlast en vry was van dees druk,
Dat sy U waerde Bruyt quam vrolick bien geluck;
Sy meende anders op Uw feestdag te gaen schuylen,
Bemantelt met een wolk, om daer te sitten pruylen.

Vermaerde Bruydegom, o pronck van Nederlandt,
Wiens son geeft staege glans aen myn verdoft verstand.

* *'t Is*, sic. - *weetlick*, verstandig, knap. - *gelaet*, 't geheele voorkomen. - *wie*, 'Alhier,' schrijft Scheltema, 'staat op den kant: '*Mie* of *miede* is boodenloon over blijde tyding. Dit woordeken: *mie* wordt by de oude Rym-Chronyckschryver gebruykt, onder andere fol. 36. Siet oock: *Etymologicum Kyliani*.' - Ten onrechte meent Scheltema dat de dichteres met het gebruik van dit woord in dezen zin, en met deze opheldering, gedwaald heeft. - *feêlen*, vedels (fiolen.)

*
'k Sal als Diana u dit luck gansch niet benijen,
Maer mij van harten daer volkomen in verblijen;
Ick heb al over langh de deughden van uw Bruyt
Gehoort, doch korts gekent; doe pickte ik haer uyt,
En gunde haer yet meer als d' andre Jonckvrouwen,
En siet nu sal se één, die ick haer gunde, trouwen.
Dan 't spyt mij, dat ick niet kan ieder maken kondt,
Hoe veel geluck en heyl dat U mijn herte gont.

U beyder Jonstige Vriendin,
ANNA ROEMERS.

* *andre*, lees: andere.

Aan Jacob van Zevecote.
1616 of 1617?

Uit Blommaerts Uitgave van Zevecote's Gedichten, 1840.

*

Aen Daniel Heins,
En joncvrou Anna Roemer Visschers.

Van als het Griecksche lant wiert t'eenemael beseten
Met bott' onwetenschap, en heeft men noyt geweten
Waer dat Minerva was vervlogen metten God,
Die Heliconis vloet hielt onder zijn gebot.
Maer als ick heb gesien de wel gemaeckte dichten,
Die den geleerden Heins en Anna Roemer stichten,
Ick hebbe vast gedocht, gehouden voor gewis
Dat Phaebus met zijn volck in Hollant komen is.
Waer Heins Apollo niet, hoe soud' hy konnen maecken
De dichten, die vol konst niet menschelicks en smaecken?
Die van de Goden sijn van sterflicheyt bevrijt,
En in het eeuwig boeck geschreven van den tijt.
Waer Anna Roemer niet Minerva, hoe sout wesen
Dat wy soo veel van haer en hare konsten lesen?
Hoe soud het wijt toneel des werrelts sijn te nou
Om te besluyten d'eer van een gemeene vrou?
Hoe soud' een vrijsters hert de ydelheyt verachten,
En vliegen in de locht met hemelsche gedachten,
Verheffen op haer wieck, bevryen van de doot
Soe menig kloecken man, die zy wilt maecken groot
Ick laet de blinde dan noch twyfelachtig blyven
En waer nu Phaebus is of waer Minerva kyven:
Heins sal my Phaebus sijn, en ghy Hollantsche maegt
Verdient dat ghy alleen Minervae name draegt.

* *Van als*, van toen. - *Dat wy soo veel van haer en hare konsten lesen*, nl. in het gedicht van Heinsius. - *Minervae*, Minerva's.

IACOB van Zevecote (Jacobus Sevecotius), door zijn avontuurlijk leven niet minder dan door zijn zoo nederduitsche als latijnsche gedichten opmerkelijk, was, gelijk Heinsius, een Gentenaar van geboorte, diens bloedverwant, en vurige bewonderaar, gelijk hij dan ook de vertolker in nederduitsche verzen geweest is van diens belangrijk latijnsch dichtstuk: *De contemptu mortis*.

Het lezen van de tusschen Heins en Anna Roemers gewisselde verzen gaf den toen ruim twintigjarigen man[1)] aanleiding tot de hier tegenover afgedrukte dichterlijke uitboezeming aan beiden te zamen, welke wij, met haar 'Antwoorde', onder zijn vroegste lettervruchten geplaatst vinden. Zijn beroemden neef had hij, bij diens bezoek aan zijn geboortestad, in het derde jaar van het Bestand (1612), persoonlijk leeren kennen:

1) Geb. 1596

van de begaafde Amsterdamsche Jonkvrouw bij die gelegenheid zeker reeds veel gehoord. Later kwam hij zelf in Noord-Nederland, waar hij in 1642, als professor in de geschiedenis bij de Hoogeschool te Harderwijk, overleed.

Gedichten van JACOB VAN ZEVECOTE, *voor de eerste mael verzameld uitgegeven door* Jonkhr. PH. BLOMMAERT. Gent en Rotterdam. 1840. Bl. 10, 11, 12. Zie ook de Voorrede.
Biogr. Woordenb. der Nederll., op den naam.

*

Antwoorde van joncvrou Anna Roemer Visschers.

Uw' gunst, uw' heusheyt en uw' groet
My dit weer aen u schryven doet,
Dat hier in Hollant, meyn ick wis,
Noch Pallas noch Apollo is,
Doch soo 'er sijn, zy sijn bedeckt,
Uyt vreese van te sijn begeckt,
Dit volck met een verkeerden sin
Halen den mancken Pluto in,
Die vallen zy meest al te voet
Om dat haer dorst sou sijn geboet.
Uyt Tages gulden watervliet,
Uyt Castalis en lust haer niet.

Uw Neve swemt Apollo naer
Alleens of hy het selve waer;
Zijn lier speelt uyt een soeten toon,
Zijn hooft pronckt met een lauren-kroon:
Daerom soo mach het wel geschien
Dat hy daer voor wert aengesien.

* *Pluto*. Zoo staat er; maar *Plutus* wordt bedoeld. - *swemt*, zweemt.

*
Maer ghy, die ick vriendin sal sijn
Al sijt ghy onbekent aen mijn,
Hebt uyt den ongemeenen bron
Uw' dorst gelest op Helicon,
De Musen hebben toen ook daer
Gekranst uw' grijs of jeugdig hair.

Maer wacht u wel dat ghy den haet
Van de Godin niet op u laet,
Om dat ghy mijn, ah, pen, beswijckt,
Mijn, seg ick, mijn by haer gelijckt.
Helas, Minerva weest niet gram,
Ick noyt de courtoisy aen nam
Voor waerheyt: ey, en schelt oock niet
Hem, die mijn sulcken eere biet,
't Is maer uyt boert; elck souckt om prijs
De vrouwen wat te maecken wijs;
Die met haer botte ooren grof
Niet lievers hooren dan haer lof.

* *laet*, laadt.

Aan Jacob Cats. Op het boek zijner zinnebeelden. 1618.

Uit ‘Verscheyde Nederd. Gedichten 2. Dl. verxameld door J.V.M.’ Amst. 1653.

EEN die onlangs heeft gestreken,
In 't wel-spreken,
Prijs en eer in THEMIS hof,
Heeft APOLLO nu verheven,
En ghegeven,
Oock in 't rijmen grooten lof.

Deze toon werd in Middelburg aangeslagen, als Dr. Jacob Cats, ten jare 1618, als dichter optrad met zijn *Maechden-plicht ofte Ampt der Jonck-vrouwen*, *in eerbaer liefde, aen-ghewesen door Sinne-beelden*. Hij was nu een-en-veertig jaren oud en had, man en vader, zijn koperen bruiloft met Elisabeth van Valkenburg reeds gevierd. Zijn dichtwerk met uitnemende gravuren versierd, waarvan het welgekozen Maagdenwapen, met den Druiventros en het UNA VIA EST, de eerste was, opende met een hoogsteervolle opdracht in honderdachtentwintig alexandrijnen *Aende Eerbare*, *Achtbare*, *Const-rijcke Jonck-vrou* ANNA ROEMERS,

en wel mocht de dichter het haar op deze wijze ‘in den schoot leggen.’ Zij toch was het geweest, die hem op een onvergetelijken dag, naar aanleiding van eene ontwikkeling van denkbeelden, door haar over hetzelfde kiesch en belangrijk onder werp ten beste gegeven, dit zijn sedert lang door hem begonnen, maar ter zijde gelegd gedicht weder had doen opzoeken[1)] en als onder den invloed van haar persoon, geest, woorden en voorbeeld voltooien. De Anna, die er de hoofdpersoon in is, aan wie hij er de lessen der maagdelijke tucht en eerbaarheid in den mond legt, is geen andere dan Anna Roemers[2)].

Zie de Uitgaven van de *Maechden-plicht* van 1618, *Middelburgh* bij Hans van der Hellen, 4°, en van 1622, insgelijks in 4°, *Amstelredam* by Willem Jansz. Blaeuw, in welke beiden de opdracht aan A.R. gevonden wordt, en dus niet slechts in den ‘zeldzamen druk’ in breed 12°. zonder jaartal, welken SCHELTEMA (*Anna en Maria Tess.*) op bl. 113 enin de aanteekening op bl. 15 als den eersten afzonderlijken ‘druk’ beschrijft, en die in het *Museum Calsianum* van den Heer DE JONGE VAN ELLEMEET onder N°. 26 voorkomt.

1) Wat soeter dach was dat! het scheen dat, my te spijt,
De Son haer reys volbracht in al te corten tijt.
Ghy ginckt tot ons ghenucht een nieu besteck versinnen,
Te weten hoe een Maecht haer dragen moet int minnen,
En waer de leste pael van eer en schaemte staet,
Waer over nimmermeer een sedich hart en gaet.
U voor-stel dacht my goet: hier door quam my te vooren
Dat ick dees selve stoff wel eertijts had vercooren
Tot oeffening' des gheest; dies ginck ick na-der-hant,
En socht mijn out ghedicht - enz.

2) Siet! ANNA spreeckt hier meest, een Maghet wel ervaren,
Om al der Maechden eer int minnen te bewaren,
Siet! ANNA wijst voor-by wat tucht en eer vercleent:
En dubt[*)] niet inden naem, ghy zijter mee ghemeent

*

Aen den hooghgeleerden Dr. Jacob Cats, Op het Boeck van sijn konst-rijcke Sinnebeelden.

Ben ick ô CATS! de eerst, die gy dit Boeck vereert?
Soo sal ick zijn de eerst, die daer uyt wert geleert
Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren
Bedreven heb, die sot, doch nimmer geyl en waren,
En stijgen hooger op, verjagen wulpse min,
En halen in zijn plaets d'eerwaerde reden in:
Die sal den Nevel door haer glants wel doen verdwijnen
Van jonge domme jeught, dan sal ick niet het schijnen
Van vele dingen, (daer het meer-deel van de lien
Haer aen vergapen) maer het ware sijn, eens sien,
Dan sal noch hoop, noch vrees, 't gemoet niet meer ontstellen
Begeert van rijckdom, staet, noch eersucht, my niet quellen.
Ist niet belachens weert, dat d'arme mensch soo wroet,
En slobt, en slooft, en sweet, om onnutt' overvloet?

* *slobt*, niets (geen vuil of moeite) ontziet. De eigenlijke beteekenis van *slobben* is *door 't slijk waden*.

*

Ist niet beschreyens waert, dat menich wel sou wagen
Goet, Bloet, ja Ziel, om een dienstbare Kroon te dragen?
Dits redens eerste les, en als ick die wel ken,
Soo salse voorts gaen, en mijn leeren wie ick ben.
Meesterse, doet u best: maeckt (bid ick) my afkeerich
Van ondeucht en tot deucht, heel neerstich en begeerich,
Maeckt dat ick met mijn selfs, en al de werelt spot,
En stell' voortaen alleen mijn hart, en hoop op Godt.

* *voorts gaan*, verder gaan. - *meesterse*, nu: meesteresse; de reden nl.

Aan De zang-godinnen.
1619. Maart.

Naar het Handschrift van Const. Huygens, by de Kon. A. v. W.

BIJ het in 't licht verschijnen van de tweede uitgave van Roemer Visschers *Sinnepoppen* had Cats[1)] de deugdzame dochter, ‘die haer Vaders boeck verbetert’ had, voor hij met de vermelding van dit in zijn oogen eenig meesterstuk van kinderlijke liefde, als met den klapper op de vuurpijl, zijn gedicht besloot, haar ook geprezen als ‘de gantsche vreucht van zijnen ouden dach’ en de vergelijking van hare piëteit met die van *pius Aeneas* en van de ‘Roomsche vrou’ die haar Vader had behouden

> in het leven
> Met in zijn ouden mondt haer teere borst te geven;

op deze wijze uitgewerkt:

> Aeneas heeft ('t is waer) zijn lieve Vrouw verlooren
> Doen hy zijn Vader droech. Ghy geenen man verkooren,
> Om met te vryer hart te draghen desen man,
> Die niemandt nu en heeft die hem meer draghen can.

1) Zie hiervoor I, bl. 114 en 118.

Al geefdy mette borst, u Vader niet te suygen,
Ghy hout zijn leven op. Wy zijn u des ghetuyghen,
Wij weten, dat zijn lijf sou ligghen sonder ziel,
Indien u heus onthael niet beyd' en onderhiel[1]. -

Jacobus Scheltema had een briefje van Tesselschade aan Hooft onder de oogen gehad, waaruit, indien het echt geweest was, zonneklaar gebleken zou zijn dat die moeder MAGDALENA geheeten had, en zoo kort na de geboorte van de beminnelijke briefschrijfster (1594) overleden was, dat deze met aandoenlijken weemoed verklaren moest haar niet te hebben gekend. -

Onder Roemers *Quicken* was er eene gevonden, waarin de lof van eene MAGDALENA JANS (trouwens het 'Lief' van zekeren aldaar genoemden 'Pouwels'), als vereenigende al het uitgelezene, waardoor op het stuk van vrouwelijke schoonheid, de zes Hollandsche steden vermaard waren, bezongen werd[2] - En het is op deze gronden geweest dat, gedurende een halve eeuw, van mond tot mond en van boek tot boek de overlevering gegaan is, dat 'Roemers oudste kind', nadat hare teederbeminde moeder weinig tijds na de geboorte van hare zuster ontslapen was, spoedig met gestadige huiszorg en het opvoeden van de kleine Tesselschade belast werd, en dat zij, om haren vader bij te staan, die in zijn hooge jaren veel hulp vereischte bij zwakheid van lichaam en geest, verscheiden aanvragen ten huwelijk afsloeg, om niet dan vier jaren na zijn

1) Van de lieve Tesselschade, toch ook geen kind meer en ook nog bij vader thuis, schijnt de bewonderaar van Anna geen notitie te nemen.

2) 'Dat's een Amsterdamsch aensicht, een Delfse ganck,
Dortse middel, en Leydtse tongh by desen,
Een Goutse stem, een Haerlems wesen.

dood daaraan gehoor te geven. Ook de schrijver dezer regelen droomde dezen droom nog voort, toen artikelen in den Navorscher, Aanteekeningen en Nalezingen van Van Lennep op zijne uitgave van Vondel, opstellen van Alberdingk Thijm, en eigen vondsten hem daar, in de meeste opzichten, reeds hadden moeten uithelpen.

De waarheid, zooals die nu van alle kanten en door officieele bescheiden gebleken is, is dat de echtgenoote van Roemer Visscher wel Jans, maar geenszins Magdalena, dat zij AEFGEN (EFGEN) JANS VAN CAMPEN heette, zijnde een dochter uit het oude regentengeslacht der van Campens, en wel van Mr. Jan van Campen, en zuster van Jacob van Campen, grootvader van die schoone Machteld, die eenmaal zoo vurig door Huygens werd begeerd, wier vroege dood door Vondel zoo aandoenlijk bezongen werd, en die dus een achternicht was van die Tesselschade, op wier bruiloft zij het hart van den Haagschen kwansuis vrouwenhater, zoo zeer in 'Vier en Vlam' zette. Roemer trouwde dit Aefgen, nadat de aanteekening te Amsterdam den 26 Februari 1583 had plaats gehad, te Delft, waar destijds haar familie schijnt gewoond te hebben, en waar ik hoop, dat zij 'den Delfsen ganck,' onder de bekoorlijkheden van Magdalena Jans almede geprezen, zich zal hebben eigen gemaakt. Hij had het geluk haar evenveel jaren te bezitten als hij in ongehuwden staat had doorgebracht, en overleefde haar niet meer dan één enkel jaar[1)]. Lang had men geweten dat zij den 29sten Mei 1609 nog in leven was, daar men aangeteekend had gevonden dat

1) R.V. overleed II Febr. 1520.

zij op dien dag haar dochter Truitgen bij haar huwelijk ‘assisteerde’, maar dat zij daarna *nog* tien jaren geleefd heeft, daarvan heeft de officiële aanteekening dat zij den 26sten Februari van het jaar 1619, en dus juist zes en dertig jaren na haren eersten bruidsdag, in de Oude Kerk te Amsterdam begraven is geworden volkomen zekerheid aangebracht[1)]. Anna's *Sonnet aen de Sanggoddinnen* en de weerslag daarop van Constantijn Huygens met de dagteekening van 7 Maart 1619. onder zijn dichterlijke handschriften in het bezit der Koninklijke Akademie door mij ontdekt, waaraan op 't zelfde stuk papier een brief tot geleide en rouwbeklag is toegevoegd, dien ik met deze gedichten hier laat volgen, worden hierdoor geheel verstaanbaar, en hadden mij reeds op het spoor behooren te brengen.

Zie het vers van CATS in de 2de en verdere uitgaven van Roemer Visschers *Zinnepoppen* en onder de Eerdichten in de folio-uitgave zijner werken.

SCHELTEMA a.w. bl. 8 en bl. 90.
ROEMER VISSCHER, *Brabbelingh*. Quicken, 5e Schock N. 48.
VAN VLOTEN, *Bekn. Gesch. der Ned. Letteren* bl. 205.
R(AMMELMAN) E(LSEVIER), *Navorscher* V. Bijblad CXXXVI.
VAN LENNEP *Uitg. v. Vondel* XII. bl. 168.
H.J. ALLARD. *Dietsche Warande* X. bl. 373. (Geslachtlijst).
ALB. THIJM, *Portretten van Vondel* bl. 18 en 39 aant. 19. 21.
HUYGENS, Misogamos. 1620. (*Otia.* Hag. Com. 1625 p. 6-9); door HOOFT in rijmlooze verzen overgebracht. Zie Uitg. Leendertz I bl. 320 en volgg. (Huwelijxhaeter).
HGYGENS, Vier en vlam, 1623. Aen Joffr. Tesselschade Visschers, nieuwgetroude, en HOOFTS Koelte van Antwoordt, in Leendertz Uitgave van Hooft, bl. 215-230. (vg. *Korenbloemen*. 1672. I. bl. 461 en vgg.)
VONDEL, Uitg. v. Lennep. II. bl. 197.
LEENDERTZ, *Navorscher*, Nieuwe Serie XII. bl. 408. 250.

1) Het begrafenisboek dier kerk vermeldt op dien datum: ‘Ef en Jans, huysvrouw van Rommer Vysker, wonende op de Engelse Kay in de Koorendrager.’

*

Sonnet aen de sang-goddinnen.

Helaes! voochdinnen van mijn eerbaer zoete lusten
Ick moet, Ayme! ick moet gedwongen vanden noot
U selscap laten, ach! door dien de leyde doot
Mijn schielyck heeft ontruckt daer hert en sin op rusten.
U aengenaem gequeel, dat my zoo lieflyck susten
In goet-vernoegens slaep daervoor wert in myn schoot
De huys-sorch nu gestort, die swaerer weecht als loot,
Wie had doch dat gedacht doe ick u laestmael custen?
Maer zoo u goedicheyt melyen heeft met mijn,
Beveelt dan ernstelyck u brave Constantijn,
U liefste voetster-kindt, dat hy myn tyng laet weten
Ten minsten eens ter maent, wat deuntjens dat ghy neurt,
En wat op Helicon al soets en nieuws gebeurt
Soo zal ick dencken dat ick noch niet ben vergeten.

ANNA ROEMERS.

* *tyng*, tijding, nog gebruikelijk in de volkstaal, in zeehavens. Uitspraak: ting.

*

Sonnet.
De sang-goddinnen aen Anna Roemers.

Neen, Anna, dat's gheen deegh; het most u beter lusten;
Wy smaecken u verdriet, wy kennen uwen noot,
Maer daer en is't niet al: een moeders rijpe doot
Laet stracx gheen dochter toe in leecheyt luy te rusten.
Noyt wasser druck die tydt en reden niet en susten,
Zoudt ghy u soo terstondt uyt onsen voester-schoot
Vervoeren onder schijn van huys-sorghs wichtig loot?
Dat was de meeningh niet doen wy u laestmael custen.
Wy gheven u een maent maer langher gheen termijn,
Dan roepen wy u thuys: Wat aengaet Constantijn,
Die was hier noyt bekent; veel min dat hy zou weten
Wat men op Helicon speelt, veelt, springt, singt of neurt:
Comt en besiet het self wat datter nieuws gebeurt,
Die selden wordt gesien wordt lichtelijck vergeten.

CONSTANTER.
7 Maart 1619.

* Op de ommezijde schreef hij het Virgiliaansche (Ecl. IX):

- et me fecere Poetam
Pierides: sunt et mihi carmina: me quoque dicunt
Vatem pastores; sed non ego credulus illis.

*

Copie.

Me Joffre. Dit volckgen singt zoo 't gebeckt is. Het is goet zien dat zyluyden in 't geberchte verre boven 't waterpas vande werelt woonen. 'T is niet mogelyck dat zy den handel van hier beneden uyt zoo grooten hooghte anders dan in 't vercleynen connen aensien. Waer uyt ick dan mede ghisse, dat spruyt dese importune cleyn-achtinghe van U.E. droevich verlies, 't welck ick mijnen 'thalven altydt gestelt hebbe opden tweeden trap vande twee hooftswaricheyden die ons in dit leven mogen overcomen. Wist ick dat ghy in tminste aen mijn metlijden twijffelde, ick zouder U.E. alle mogelycke versekering soecken van te geven. Docht ick dat U.E. troosters ende moetgevers in dese gelegentheyt ontbraecken, ick soude myn maghere wysheyt zoo verre trachten uyt te recken datter U.E. emmers eenighe verlichtinge door zoude genieten. Maer 't eene en can ick niet te weghe brengen sonder myn eygen vriendtschap ende goet herte, nochte het andere sonder U.E. eygen wyse oordeel ofte te cort te doen, oft in twijffel te trecken. Dus swyghe ick voorsichtich stil blijvende niet te min

Me Joffre
UE. goede vrunt ende Dienaer Huygens.
Handschr. K.A.v.W.

* *Dit volckgen*, nl. de Zanggodinnen.

Aan Huig de Groot.
1619. November.

Naar het Handschrift van Const. Huygens, bij de Kon. A. v. W.

DE drieëntwintigjarige Huygens volgde in April 1619 den Heer van Sommelsdijk naar Venetië. Als hij in Augustus van datzelfde jaar van daar terugkwam, vond hij Huig de Groot tot levenslange gevangenschap veroordeeld, en zat deze sedert twee maanden op het slot Loevesteyn.

Een klaagdicht, door Anna Roemers aan den roemruchtigen gevangene gericht, kwam hem ter hand, en daar dit ook z i j n e n dichtgeest opwekte, heeft hij ook d i t voor de vergetelheid bewaard, door het met de versregelen, die het hem in de pen gaf, in zijn geheel uit te schrijven. Wat deze laatste betreft, zij vonden, ofschoon waarschijnlijk weder om andere, voor den aanstaanden Secretaris van drie Oranjevorsten gewichtiger, redenen, evenmin als zijn weerklank op het *Sonnet aen de Sanggoddinnen*, in zijne gedrukte werken een plaats.

*

Aen myn heer De Groot.

Bedeckt u gulden hooft, o Sonne, want dees lien
Beminnen duysterheyt en willen 't licht niet zien,
Maer dunckt het u niet goet daer andre me t' ontrijven
Zoo bidd' ick u dat ghy wat in de hoocht wilt blijven,
Ick vrees' indiense u slech costen comen by,
Ghy zout gevangen zijn en dapper inde ly.
Ick waerschouw u, en wilt ghy my noch niet gelooven,
Zoo siet eens hoe dat hier zoo deerlyck is verschoven
Zoo naeuw bewaert en in peryckel vande doot
Het licht van onse eew, die brave Huych de Groot.
Wiens loffelijck gerucht de werelt over dondert,
Wiens treffelijck verstandt van yeder werdt verwondert.
Wie zal beletten nu dat haet en onverstandt
Niet en verdelgen dit cieraet van Nederlandt?
Ach, ach, was 't in mijn macht, ick waechde graech mijn leven
Om aen mijn Vaderlandt een sulcken man te geven,
Een sulcken man segg' ick die niet heeft sijns gelyck,
Dien smyt het wreet geval zoo clackloos in het slyck.
Een sulcken man helaes werdt nu geworpen neder
Daermen om wenschen maer niet licht zal crygen weder.

* *verwondert*, thans zegt men *bewonderd*, met een betrekkelijk nieuw woord.

*

En belcht u niet myn heer, indien een slechte maecht
Die U verheven geest op 't alderhoochst behaecht,
Haer pen set op 't pampier, wiens hart u meer is gunstich,
Als wel haer scryven is geleert, geciert, oft kunstich.
En dat ick van u loff het grootste deel swygh still,
Gelooft het is van vrees, en geensins door onwill.

Anna Roemer Visschers.

* *gunstich*, genegen.

*

Op't claechdicht van Anna Roemer Visschers aen den heer Grotius.

Swycht rym-beroemde tongh, still over-vrouw verstandt,
Wacht letter-rycke pen, rust ruste-loose handt,
En ghy medooghend oogh, spaert u geleerde tranen.
De rechte schreyens-tijdt zal selver syns vermanen;
Wanneer haer (Och! off noyt) een altijdt wrede doodt
Zal roemen t' onser spijt den overgrooten Groot
Te hebben doen betreên de veer-schuyt aller zielen.
Wat segh ick, schreyens tydt? Noch zalmen dan de wielen,
Noch de Victorie-Coetz van 's werelts wonder-faem
Zien voeren d'eere-vracht van synen trotsen naem.
Hoe zouden van nu aff dry wallen en dry grachten
Dien meer als Dedal-geest besluyten en versmachten,
Daer van bekennen zal d'oyt onverwonnen doodt
Op sulcken harden stael is myne zeyssem loodt.

CONSTANTER. 17° *November* 1619.

Terras licet, inquit, et undas
Obstruat, at certe coelum patet, ibimus illac.
Handschrift K.A.v.W.

* *over-vrouw*, bovenvrouwelijk, meer dan vr. - *geleerde tranen*, niet z.v.a. gemaakte tranen, maar: de tranen uwer geleerdheid. - *zal selver syns vermanen*, zelf zich als gekomen aanmelden. - *haer - zal roemen*, zich zal beroemen. - *zeyssem*, in Utrecht nog altijd gebruikelijk voor: zeisen, zeis. - *at certe coelum patet;* aldus, en niet, zooals ik in mijn uitgave van Ovidius lees (Metamm. VIII, 186), at coelum certe patet.

Aan Constantijn Huygens.
1619. November.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 8.

HUYGENS liet zich, als bekend is, tot in hooge jaren op zijn vroegtijdige geoefendheid in de muziek en vooral op zijn hanteeren van de luit, moeielijk speeltuig, ‘daer 't al te mael voor swicht’ voorstaan. Maar als hij, op zijn drieëntwintigste jaar, een proef van de muzikale begaafdheid van Anna Roemers gehoord had, gevoelde hij zich gedrongen zijn diepe minderheid te erkennen. Dit blijkt ons uit een gedicht van dat levensjaar. Wij vinden het; het behaagde den Haagschen jonker in die dagen meermalen zijne liederen in de rol van een boerenzoon of herdersknaap op te zingen; wij vinden het in de *Ledige Uren* onder den titel van *Yet boerighs, Aen den Vryheere van Asperen, aengaende Joff. Anna Visschers,* met het jaartal 1619, en in de *Korenbloemen* onder dien van *Boerentael*, *Aen den Vryheer van Asperen;* maar in het handschrift, dat wij er van gezien hebben, luidt het oorspronkelijk opschrift aldus: *Grill oft Haegh-*

sche-herder-boeren-luyt-liedt Op het Amsterdamsche-Visscher-fluytriet van Joff. Anna Roemers Visscher ende daervan het besluyt aenden Heere Myn Heere van Asperen etc., en vinden wij niet slechts het jaar, maar ook den dag der vervaardiging opgegeven, 3 I d . N o v . Het eerste gedeelte van het gedicht verheft, in opwekkelijke maat, den lof van zijn luit, door de dankbare herinnering van wat zij hem tot hiertoe geweest is: zijn troost in leed, zijn onschuldig vermaak, zijn voorspraak bij de schoone kunne, zijn toegangskaart tot de huizen der grooten, het hof van een koning, - maar om op eens met dezen uitroep af te breken:

> Luyt, te veel gepresen Luyt
> Stopt uw snaeren, Anna fluyt.

Daarop gaat hij aldus met ernstige alexandrijnen voort:

> Uyt was den boerendeun; zoo haest het Herder-wicht
> Sijn' Anna, sijnen schrik, kreegh naerder in 't gesicht,
> En sagh haer 't Fluytgen vast van alle kanten klaren,
> En sagh een jonghen Rey rontsom haer lijff vergaeren,
> En sagh het soet geswell van d'een' en d'ander' koon,
> Daer mede, zoo hem docht, sy peylde nae den toon.

Bekoorlijk schrikbeeld! Hoe klaar staat het hem nog weder voor den geest! Hoe aanschouwelijk maakt hij het ons met deze fiksche trekken van een meesterlijk gevoerde teekenpen! De Vrijheer van Asperen, de gelukkige, niet Herder-, maar ‘Heer-Poeet,’ ten wiens huize het geschetste tooneel heeft plaats gehad, die het een parel aan zijne kroon mag achten dat hem de eer wedervaren is, de welluidende tonen ten zijnent

te mogen ‘hooren en ontvangen’[1], en die ook op de hoogte is om te verstaan

hoe verr' een Amsterdamsche fluyt
Verketelt en verdooft een Haegsche Herder-luyt,

moge tusschen hem en haar, wier bescheidenheid er wellicht anders over denkt, ‘vonnis spreeken.’

Off niet de lompe Jongen
Sijn schrale darmgeschrap[2] voorsichtich heeft bedwongen
Toen Annas keel verscheen. Oft niet is, zoo hy meent,
Best tydelyck geswicht, eer schandelick verbeent.[3]

De ‘lompe Jongen’ schijnt zich echter, schoon niet spoedig, te hebben laten overreden, en de partij, door zijne eerzucht meer dan zedigheid, gekozen, eervol te hebben verlaten. Het was nu aan de Amsterdamsche Fluit-speelster om op haar beurt verstomd te staan.

HUYGENS, *Cluyswerck*, 's Grav. 1841. bl. 17, 18.
HUYGENS, *Otiorum Libri* VI. p. 143, ss.
HUYGENS, *Korenbloemen* Uitg. 1672, I. 468, 9.

1) Zoo stellen wij 't ons, op grond van de hier niet uitgeschreven versregels, voor. Ik weet niet beter of de Heer van Asperen (Rutger Wessel Baron van den Boetzelaer, van wien later), woonde in den Haag.
2) *darmgeschrap*, zediglijk minachtend voor *snarenspel*.
3) *verbeent*, hier z.v.a. uitgefloten, bespot; van *been*, *beentje*, fluit, fluitje, bepaaldelijk zulk een als waar vogels meê verschalkt worden (wachtelfluitje); met ontwikkeling van velerlei toepassing. Zie A. de Jager, Taalgids III. 269, (alwaar voorbeelden in het Midd. Ndl. en in het Ned. der XVIIde eeuw) en Benecke, Mitt hochd. Wörterb. op *bein*, *erbeinen* en *Wachtelbein*.

*

Aen Constantinus Huijgens,
hebbende hem daechs te vooren hooren speelen en singen op Syn luijt.

Ten langen lesten ben ick noch aen t' luck geraeckt
Dat u vermaerde luijt mijn eensjens heeft vermaeckt
Die gij met vingers wis, soo net en suijver roerde
Dat sij te spreeken scheen, en mij de spraeck ontvoerde:
T'onroerlijck lichaem vast met open oogen keeck
Of gy Orpheus of Apollo best geleeck.
Ayme! wat soeticheyt genoot ic door t' aenhooren
Van t' lieffelijck acoort, dat seeker souw becooren
Alleen geen menschen stuir, maer beesten wreet en fel
Wat seg ick beesten? selfs de geesten van de hel.

* *Orpheus,* hier uit te spreken: Orphé-us. - *alleen geen menschen stuir,* niet slechts woeste, grimmige menschen, barbaren.

Aan den kapitein op Loevestein. 1620.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 6.

DE tweede uitgave van Roemer Visschers *Sinnepoppen*, door Anna's hand en dichtgave verbeterd en verrijkt, moet in het jaar 1620 het licht gezien hebben. Het is, naar ik denken durf, een presentexemplaar van dit zeer klein octavo boekdeeltje geweest, dat zij, door tusschenkomst van den barren Prouning[1)], bij Vondel ‘d'onvermurwden kasteleyn,’ maar wien te vermurwen haar liefderijk hart niet k o n wanhopen, aan hare, een vijftal jaren jongere, vriendin Maria van Reigersbergen, die besloten had in de gevangenschap van haren man te deelen, poogde te doen toekomen. Een list als van Scriverius, bij de toezending der drukproeven van zijnen Janus Secundus, was er niet bij te duchten.

Zie 1ste Deel, bl. 117, en de Levensbeschrijvingen van de Groot. VONDEL. Uitg. v. Lennep III. bl. 145.

1) J. Prouning, genaamd Deventer, ‘lieutenant commandeur’, in plaats van Willem Burchoutsz, die, als te goedhartig, door hem vervangen was.

*

Aen de cappiteijn op het Huijs te Loevesteyn Sende Een bouckjen aen de Huysvrouw van Grotius.

Ghy vrindt, mijn onbekent, soo u oijt heeft behaecht
De Eerbaer Reijne Jonst van dochter, vrouw of Maecht
Heeft oijt u hert een vonck van Courtosij gekreegen
Laet u myn bede en billick versoeck beweegen
Te geven ongeschent dit bouckjen aen die vrouw
Die door haer groote lieft, en vast geknochte trou
Haer Man geselschap hout, die in voorspoedicheeden
En in de droeve staet van bittre tegenheeden
Gaet toonen dat sy is een trouwe Megenoot
Haer vaders dochter, en de Huysvrou van de Groot.

* Aan den voet der bladz. met bleeker inkt en minder zorgvuldig schrift, als variant op den 4^{den} versregel, die onderstreept is:

Laet mijn billijck versoeck en beede U beweegen
lieft, liefde.

Haer vaders dochter. Haar vader was Jan van Reigersbergh, Artillerist en Ammunitiemeester van Zeeland, Schepen, Raad en Burgemeester van Veere; een man, die in den kamp tegen Spanje het vaderland gewichtige diensten bewezen en het eerst de banier der vrijheid in zijne vaderstad ontrold had. Zijne gehechtheid aan het huis van Oranje was oorzaak, dat hij onder het bewind van Leicester uit stad en land werd gebannen. Hij begaf zich naar Boulogne, waar zijn tweede vrouw, Maria Nicolaï, hem later met zijne pasgeborene dochter Maria volgde.

Gebed op 's heilands geboortedag. 1620.

Naar het Handschrift Letterjuweel, 7.

*

Gebet op de geboort-dach ons heeren Jesvs Cristvs. A°. 1620.

Almachtich Oppervoocht, O Godt stiert mijn gedachten
Nu hooger als gewoon; Ick voel mijn Ziele trachten
te klimmen uijt den Poel van aerde, dreck, en slijck,
Daer toe gemoedicht! om dat heden is gelijck
Een kint gebooren, Godt, vereenicht met de Menschen
Die ons verworpen volck oock vreede toe gaet wenschen.
O wonderbaer geheijm! dat niemant niet begrijpt
Hoe spits hij syn vernuft op werrelts-wysheijt slijpt
Die t' klieven op een hair, doen door Neuswysich merren
Dat sy onreddlyck daer ten laesten in verwerren.
Verjaecht dit veer van mij en t'hert ootmoedich buijcht
Nae t'geene dat u Geest aen mijnen geest getuijcht
Op dat mijn wandel mach mijn Even Naesten stichten
Op dat u Claerheyt mach in mijn lantaeren lichten
En t' geen jck aertsche worm noch niet verstaen en can
Laet dat eerbiedich sijn van mij gebeeden an.

* *doen door Neuswysich merren*, maken door met verwatenheid daar bij stil te staan, *dat sy onreddlyck*, reddeloos, *daer* enz.

Aan Hooft en Huygens.
1621.

Uit Hoofts Gedichten, Uitg. Leendertz.

Aanteekeningen, zoo van hem zelven als van zijn vader Christiaan, en kennisneming van het volledig Handschrift zijner, daaronder ook tot nog toe onuitgegevene, Gedichten, in het bezit der Akademie van Wetenschappen, stellen ons in staat de aanleiding tot en den dag der kennismaking van Constantijn Huygens en Anna Roemers thans met volkomene zekerheid aan te wijzen.

De aanleiding was een vers, door Huygens te Amsterdam op de bruiloft van zijn neef Marcus de Vogelaer met Geertruyt van Keulen, die hij den 3^{den} Februari 1619 bijwoonde[1)], voorgedragen, waarin hij zich verontschuldigde met zijn rijm aan dien 'Amstel-cant' te durven verschijnen, waar hij bevonden heeft dat, veeleer dan in Griekenland, de rechte Helicon te vinden is; aan dien 'Amstel-stroom,' daar hem

1) '3 Febr. Moeder cum filiis flliabus, Amsterdam ad nuptias Marci Aucupis Voogelaer.' Aant. van Christiaan H. (Constantijns Vader).

een wijt-beroemde zij,
Een Anna Rymers roem doet vastelyck gelooven
Dat hy mijn Vaderlandt sijn eighen eer gaet rooven
Die Pieri geslacht besluyt in dry mael dry.[1)]

Weinige dagen later had de persoonlijke kennismaking plaats; waarschijnlijk ten huize haars vaders, waar ook Hooft en andere lettervrienden te zijner eere mogen genoodigd zijn geweest[2)]. Hier zal de nu vijfendertigjarige dichteres den tweeëntwintigjarigen dichter[3)] het 'beleefde Wellecom' toegezongen hebben, dat zij aan den 'Oudt-Vader Amstelstroom' in den mond gelegd had, en hetwelk wij gewisselijk zouden kennen, indien zij zijne bede verhoord had, het hem ook schriftelijk te willen ter hand stellen, dewijl wij onder zijne Handschriften de gedichten vinden, waarin haar 'niewe vriendt', niet zonder vermoeden van ze, door het 'doen spellen' van haar 'waerden naem' door zijn 'onwaerdt rijm' op de Bruiloft van Vogelaar verdiend te hebben, zich bitterlijk, eerst bij haar zelven en daarna bij 'Oudt-vader Amstel-stroom'[4)], over deze wreede weigering beklaagt en die nog zoekt te verbidden. Van zijne duurzame bewondering voor hare gaven, diepe achting voor haar verstand en deugden, hartelijke deel-

1) H.S. van 31 Jan. 1619. *Pieri geslacht*, de negen Zanggodinnen.
2) '11 Febr. Annae Roemer innotui, et Hoofdio ceterisq.'
Aant. van Const. H.
3) Huygens zou eerst den 4 Sept. drieëntwintig worden.
4) De beide hier bedoelde gedichten liet ik in 1878 in de Bijlagen tot mijne bij de Ak. van Wetensch. gedane mededeeling over de gevondene handschriften van A.R. afdrukken. Ik stel ze eerst hier in het rechte licht, niet zonder daarbij groote verplichting te hebben aan den Heer P. Leendertz Wz. den doorkundigen uitgever van Hoofts Gedichten, aan wiens zoo zeer bevoegde hand de Hollandsche Maatsch. van Fraaie Kunsten en Wetenschappen, met vergunning der Akademie, ook de volledige uitgave van die van Huygens heeft opgedragen. Ik laat het aan hem zelven over, de hier kortelijk gegevene voorstelling van zaken nader toe te lichten en haer juistheid aan te toonen.

neming in haar lief en leed, getuigt voorts menig door hem in de bundels zijner gedichten uitgegeven, en ook menig niet uitgegeven, maar in handschrift voorhanden gedicht. Haar Fluitspel, haar Diamantstift, haar Suikerpeen zijn beurtelings door hem bezongen, en de dood haars vaders, de geboorte van een kind ontlokte tonen aan zijne luit. Was het eerste gedicht dat hij aan haar richtte van 1619, het laatste is van 1642[1)]. Wat hij, na den dood van zijne Suzanne van Baerle, voor de schoone weduwe van Allard Krombalgh is gaan gevoelen is nog van een anderen aard geweest, dan wat Anna hem ooit had ingeboezemd, maar aan den ‘bijnaam’ dien hij zich gegeven had, ‘Eewigh Vriend van Anna en Tesselscha’ is hij levenslang getrouw gebleven.

Hooft was drie jaar ouder dan Anna, en er was, toen hij nog maar vierentwintig zomers telde, een tijd geweest dat ook de aanzienlijke burgemeesterszoon en aanstaande Drost der ‘voochdesse der gemoeden,’ der toen reeds ‘beroemde Visscherin,’ met zoovele andere bewonderaars, het hof maakte; immers in verzen. Een dozijn jaren later voorzag zij het vroegtijdig kaal geworden hoofd van den gelukkigen echtgenoot van Christina van Erp goedmoedig van ‘een loose perrujck,’ het welk hij der (nog altijd) ‘Jonckvrouw, die met geest de geestighst' kon becooren,’ met een meer gezocht dan geestig klink-

1) Dit is het vers ‘*Aen Anna en Tesselschade*, *op Suyker-peen van haer ontfangen*.’ De heer Jorissen, nog onbekend met het van den 13. Jan. 1642 gedateerde H.S. bracht het in zijn *Constantin Huygens* (bl. 92) ten onrechte in verband met het dichtstukje onder den titel *Muydsche Reis*, dat van 1621 dagteekent en plaatst het (bl. 391) bij de gedichten van dat jaar. Maar de ‘Suykerpeen’ was een geschenk van de nu 58jarige Anna en de nu 48jarige Tesselschade aan den 46jarigen Huygens, na een vriendschap, die reeds bijna het vierde eener eeuw geduurd had. De voorgenomen uitgaaf der HSS. zal nog meer vergissingen in de tijdrekening aan 't licht brengen.

dicht vergold. Niemand heeft aan haar glas- en schoonschrijven en schilderen een dichterlijker, en men mag zeggen s c h i l d e r l i j k e r hulde gebracht dan Hooft in een der keurigste van zijne kleinere gedichten. Van het jaar 1621 tot het jaar 1630 vinden wij hem met haar van tijd tot tijd in briefwisseling, en nog in 1640 is zij een medegenoodigde aan den disch, waar hij der kunstlievende vriendschap de feesten pleegt te bereiden, aan welker uitgelezene genoegens zij, zoowel als hare lieve, zoo veel jongere zuster, steeds geen gering deel had toegebracht. Anna Roemers is het geweest, die Constantijn Huygens den Muiderkring heeft binnengevoerd, die zich heeft mogen verblijden den grond gelegd te hebben tot eene zoo warme vriendschap tusschen mannen in leeftijd zoo verscheiden[1)] in smaak en neiging zoo een. Wel had vooral de jongere der twee reden haar daarvoor dankbaar te zijn en zich zelven geluk te wenschen. Van hoe vele en edele genoegens se dert gesmaakt, was dit oogenblik de aanvang geweest!

In de maand Januari van 't jaar 1621 stond Huygens op het punt om, in hoedanigheid van gezantschaps-secretaris, naar Engeland op reis te gaan. Hooft zong hem ten afscheid een klinkdicht toe; Huygens, met dezelfde rijmen, een antwoord aan Hooft; Hooft, een wederantwoord aan Huygens; en straks, op de valreep, Huygens nog wederom aan Hooft, een ‘Besluyt;’ altijd op dezelfde rijmen. Dit was echter niet alles. Ook wederzijdsche vrienden en vriendinnen mengden zich in dezen wedstrijd van vereering en tentoonspreiding van vernuft; met Tesselschade, Huygens' jonge vrienden, Brosterhuysen en Doublet;

1) Zij scheelden vijftien jaar.

maar in de eerste plaats, ook Anna. En het door haar op de verplichte rijmwoorden geschreven Sonnet is van de acht kunstgewrochten het minste niet, en zeker het hartelijkste.

ALBERDINGK THIJM, Const. H. en de familie van Dorp. *Dietsche Warande* VI. 467.
THEOD. JORISSEN. *Constantin Huygens*. bl. 352; bl. 71, 72.
Verslagen en Meded. van de Ak. van Wet. Afd. Letterk. 2de R.D. III, bl. 349, D. VIII bl. 71-77.
HUYGENS, *Korenbloemen*. Uitg. 1672. I. 441, 449, 468, 476, 511, II. 156. I, 471 en volgg.
HUYGENS, *Otia*. VI. 97.
VAN VLOTEN, *Tesselschade en hare Vr.* 22, 72.
HOOFT, *Gedichten,* Uitg. Leendertz I. 73, 75, 185, 183, 386.
HOOFT, *Brieven* Uitg. v. Vloten. Zie het register, op letter V.

Aen P.C. Hooft, en C. Huigens.

Dit heb ick noch gelickt uyt d'uytgesopen schoncken
Daer van mijn stramm verstandt en stijve penn werdt rapp,
Niet, weerde Vrijenden, om mijn selfs te stellen schrapp
Tegen u lieden geest; dan lagh ick laegh versoncken
In diepe hovaerdy; Maer om dat ick gedroncken
Van suyver vriendtschapp heb het smaeckelicke sapp,
Soo ben ick bly dat ick de groene vryerschapp
Met rijpe manheid heb in vriendtschapp doen ontfoncken.
Gelijck mint sijns gelijck, bei zijt ghy door u Dicht
Vermaert, en beide in geleertheid afgericht;
Oock beid' uytmuntend in verstandt en brave Zeden.
Waer vindmen sulcke twee in 't gansche Nederland,
Want soo den eenen speelt soo gaet den aer sijn trant,
Dat ghy dan vrienden zijt, is (dunckt my) meer als reden.

Aan Huig de Groot na zijne ontkoming. 1621.

Naar het Handschrift. Letterjuweel 10.

GROTIUS was op den 22sten Maart 1621 uit den Loevesteinschen kerker ‘voor boecken uytgedraeghen.’ De hier volgende juichtoon over zijne verlossing door eene bevriende Vrouw aangeheven moet hem boven vele andere lief geweest zijn, en was schoon genoeg om hem te doen verlangen de beminnaars van het schoone in Frankrijk met den inhoud bekend te maken[1] en om te verdienen dat de in latijnsche verzen zoo uitnemende dien daarin overbracht.

De Haagsche predikant en dichter Joannes Vollenhove; een der twee - de andere was Antonides - van wie Vondel in zijne grijsheid getuigd had: ‘ik zal in de kunst twee zonen nalaten,’ en dien hij een ‘vollen vruchthoren’ had genoemd: de ‘vernuftige Vollenhove,’ die aan den zoon der

1) ‘om het aan de liefhebberen in Vrankrijk mede te delen.’ VOLLENHOVE.

dichteres, zijnen stadgenoot, afschriften dezer stukken dankte, zond die in 1679 aan zijnen vriend Geraart Brandt ter lezing over, en betuigde daarbij van de vertaling, ‘dat zij, nergens van de gedachten en geestige vonden afwykende, het werk ondertusschen ('t geen van weinig vertalers wert vernomen) niet weinig versierde, en zich zelven in een andere tale deed overtreffen.’ Van het oorspronkelijke schreef hij, dat het ‘hem zonderling behaagde met geestigheit van zwier en vonden,’ en ‘zijns oordeels (de netheit der tale ter zyde gestelt, die naar de gelegenheit van dien tydt was) alle dichteressen, die ooit vermaart waren, tartte.’

De Heer Mr. T. van Limburg, bezitter van de latijnsche overzetting in het eigen handschrift van de Groot, stelde Scheltema in staat die in de Bijvoegsels op zijn boek over onze dichteres en hare zuster mede te deelen, en het is daaruit dat ook wij ze hier op het oorspronkelijke laten volgen.

SCHELTEMA, a.w. bl. 123-130.
Brieven van vermaarde mannen aan GEERAART BRANDT, achter JOAN DE HAES, *Leven van Geer. Brandt*. bl. 194, 195, 202.

G. BRANDT, *Leven van Vondel*, achter *Vondels Poezy* in 4°. 2 Dl. bl. 81.

Aen den hoogh-geleerden heere Hugo de Groot, nae sijn welgeluckte wtcoomst.

[later bijgesteld:] A^{o} 1621.

Soo aengenaem is ons de Son niet als hij neer
Sijn straelen schiet, nae lang bedompt en Mottich weer.
Soo aengenaem coomt ons geen stroockent wintje teegen
Als wij onlustich, swoel, met hitte sijn verleegen.
Soo aengenaem is niet een hardt nae lange jacht
Het waeter aen de beeck; als mij u onverwacht
En blijde uijtcoomst was. O licht van onsen tijden!
Van duijsen den die in u luckloos luck verblyden
Derf ick vermeetelijck wel terten d'aldermeest
Die in groot-achting heeft, u Grooten naem en geest.
En d'alderblijtste lonck die mij t' Geluck can geven
Is dat ick u noch eens mach spreecken in mijn leeven.
Waer tintelt nu u glans? waer straelt de schoone Son?
Daer Hollants weecke ooch niet tegens sien en con:

*

Helaes! wel verr van ons. Een Schat van grooter waerden
Lach onlangs bij geval vertreeden inder aerden
  Daer Hollant Schrasten in, Maer met Esopus haen
  Voor dierbaer diamant vercoos een gersten Graen.
Met dit Juweel moocht gij nu Vranck-Ryck wel gaen pronken
Het schittert om en om van wijsheijts heldre voncken.
  En gij heer Coning! d'alderbraefste Conings zoon
  Dits u een Rijcke bagh, en Paerel aen u Croon,
Dat sulcken fenix, daer de weerelt af verwondert
Wiens weergae Mogelyck in geen duysent jaer opdondert
  Soeckt heul aen u, jae coomt sich geeven in u hant
  Ontvlucht de banden van sijn Eijgen vaderlant.
Maer soo de Peeper blijft syn meeste Reuck beslooten
Tot datse met gewelt, aenstucken wert gestooten.
  De Ruijckende Cammil cruijpt bij der Aerden heên
  Tot datse met de voet van jemant wert vertreên.
Soo gij! die tot een Roem van Hollant sijt gebooren
Sou nauw te vinden sijn en waerdt gij niet verlooren.
  T'is altijt soo geweest, dat nimmermeer een Sant
  Verheven of geEert werdt in sijn Eijgen lant.

* *Daer Hollant Schrasten in*, Daer Holland in schrabde, schraafde; als de vogels met hun pooten doen. ('t Eng. *to scratch*). - *d'alderbraefste Conings zoon*, Lodewijk XIII, zoon van Hendrik IV. - *bagh*, edelsteen. - *mogelyck*, spreek uit: mooglijk. - *De Ruyckende*, enz. Bij SCHELTEMA, a.w. bl. 125.

> En de kamille geeft of weinigh geurs, of geen,
> Tot datse met den voet van iemandt werdt vertreen;

een Sant, enz Zie (1ste Dl. bl. 169) Sinne-poppen III. 1.

*

Mijn hart jaecht in mijn borst, ick can de Geest niet weeren Die mij berst uijt ten Mont en doet mij Propheteeren,

Dat ic op Hoogheijts top
Sie geraeckt
Die de Nijt En de Spijt
Heeft gelaeckt.
T'overvloet Van sijn Spoet
Sal geen endt
Hebben bij T'geen daer hij
Me ontRendt.
Oock sijn Eer Meer en meer
Door de faem
Maeckt Vermaert, En Verklaert
Sijnen Naem.
Als sijn lust Soeckt de Rust
Van de Doot
Sijn geslacht Sal geacht
Werden GROOT.

* *Die de Nijt*, dien de Nijd, enz. - *Spoet*, voorspoed (Eng. *speed*). - *ontRendt*, ontvlucht. - *Verklaert*, verheerlijkt.

Carmen Annae Visscherae ad Hugonem Grotium.

Non nobis nitidum gratius est jubar,
Cum sudo radios exserit aethere
Mundi sol oculus, post pluvios dies;
Nec flamen placidum laetins advenit
Spirantis Zephyri, cum nimius calor
Vires languidulis subtrahit artubus;
Nec fontis gelidi suavior est aqua
Cervo, qui celeres praecipiti fugâ
Evasit catulos, quam mihi nuntius
Is qui fata tui tristia earceris,
Mutata in melins, ruptaque vincula,
Cum vix ulla super spes foret, attulit.
O saecli et patriae maxima gloria,
Inter mille viros quos tua faustitas
Etsi infaustae juvat, provoco quemlibet
Nullus, Nullus erit, qui magis aestimet
Te mentisque tuae quod proprium est bonum
Voti summa mei, quo melius nihil.
Jam divina queat ferre benignitas,
Haec est ut liceat te prius alloqui
Quam suprema oculos nox mihi clauserit
Ah nunc splendor ubi est; lumen ubi tuum?
Quo cessit Batavi fulgor Apollinis,
Quem recto nequiit eernere lumine
Tellus quae genuit? proh dolor et scelus
Longe, longe abiit. Nuper in angulo
Gaza ingens jacuit, squallida pulvere,
Quam damno proprio patria respuit,
Gallo illi similis, vel sapiens minus,
Cui magni pretii (fabula uti docet)
Prae grano tritici sorduit unio,
Dum terram digitis scalperet impiger.
Credo suscipient hoc decus inclytum
Clari Francigenae, quod sapientiae
Scintillas varias undique funditat.
At tu Rex populi, maxima maximi
Patris progenies, hunc diadematis
Ornatum egregium ne fuge regii.
En Phoenix tibi se jam dedit in manus
Qualem forte decem cernere saeculis
Orbi non dabitur: poscit opem tuam,
Ingratae fugiens vincula patriae.
Ut sese piperis latius exerit
Virtus cum teritur; sicut et Anthemis
Tum primum redolet cum premitur vagis
Caleantum pedibus; sic quoque jam tua,
O sidus Batavi conspieuum soli,
Laus non tanta foret tu nisi publicis
Fatis inferior quam fueras foris;
Est verum vetus hoc, credite posteri,
Dictum, memo suis a popularibus
Virtutis pretium, quod meruit tulit.
Sed quid? plena Dei numine meas furit,
Pectusque insolitis motibus aestuat

Et linguâ jubeor prodere condita
Parcarum tabulis fallere nesciis.
Cerno veri praescia vates
Quem livor edax, odiique malum
Perdidit, alte nunc tergemini
Merito erectum ad culmen honoris
Quin bona posthac nullas metas
Nullum rebus, statuet laetis
Fortuna modum: non ille tamen
Quantus, quantus poterit raras
Quos circumfert
Animi dotes aequare favor.
Tum fama tubâ non falsiloquâ
Didet laudes hand morituras
Qua terra pater
Post cum placidae requie mortis
Cupiet summum finire diem,
Seris olim postera saeclis
Soboles MAGNUM nomen habebit.

Aan Johannes Stalpaert.
1621.

Uit ‘Gedichten van C. van Baerle en anderen.’ 1ste Dl. Amst. 1827.

IOHANNES Stalpaert van der Wiele, tenjare 1579, vijf jaar vroeger dan Anna Roemers, te 's Gravenhage uit adelijken geslachte geboren, werd op zijn eenëntwintigste jaar te Orleans tot Doctor in de rechten bevorderd. Korten tijd oefende hij in zijn geboortestad de rechtspraktijk uit, maar zijn vroom gemoed trok hem tot de godgeleerdheid, waarop hij zich te Leuven ging toeleggen. Mechelen zag hem op zevenentwintigjarigen leeftijd tot Priester gewijd, Rome drie jaar later tot Doctor in de godgeleerdheid bevorderd; de Roomsche Gemeente te Delft ontving hem in 1612 als haar Herder, zag hem tot Deken over Delft en Rotterdam verheven, en als Rector over haar Bagijnhof geplaatst. De Rechts- en Godgeleerde was ook Dichter, en in niet geringe mate; en de Priester achtte het zijn heilige roeping deze zijne gave tot eere zijner Kerk, tot het bepleiten harer leer, ook een weinig tot beschimping van andersdenkenden, maar vooral

tot verheffing harer heiligen, bepaaldelijk harer martelaren te besteden. Hij kweet zich hiervan in gedichten, deels van epischen, deels van lyrischen aard, sedert 1621 in 't licht gegeven, waarvan de kiesche dichtsmaak van den heer van Vloten ons voor een vijftiental jaren de keur heeft aangeboden, en waarvan het bevallige lied op het martelaarschap der H. Agnes met het referein

> Stroyt roo roos en lely-blaên,
> Agnes zal te Bruyloft gaen,

reeds in 1828 door Le Jeune in zijn *Proeven van de Nederlandsche Volksgezangen* uit den bundel der *Oude en Nieuwe Lofzangen* in herinnering was gebracht. Mr. Simon van Leeuwen verklaart dat deze dichter ‘voor den zoetvloeijendsten poëet van zijn tijd’ gehouden werd; zijn dichtkundig geloofsgenoot Alberdingk Thijm roemt hem met Hooft en Starters als ‘de grondvesters onzer liederpoezy van de 17de Eeuw;’ van Vloten wenscht bij deze trits den rechtzinnigen Deventerschen predikant Revius als vierden man opgenomen te zien. *Diversa sid una* mocht een goede spreuk voor het zangerig gezelschap zijn.

Zie ALBERDINGK THIJM, in den *Volksalmanak voor Ned. Kath.* jgg. 1853 en 1854.
VAN VLOTEN, *Leven en Uitgel. Dichten van Joh. Stalpert v.d.W.* No. 83 en 84 van het *Klass. Letterk. Pantheon*. Schied. 1865.
LE JEUNE, *Letterk. Overz. en Proeven van de Nederl. Volkszangen sedert de XVde Eeuw*. bl. 144 en volgg.

Aen den eerwaerdighen heere Jan Stalpert op sijne Lof-sanghen van de Heyligen.

Die te Romen of t'Atheen,
Hadden vroomelijck ghestreen,
En met seegen keerden weer,
Sangmen vaersen tot haer eer:
Die een vloeyende Poëet,
Met een ruyme mate meet,
Want ter wereldt is gheen stof,
Dat soo weynich cost als lof.
Soomen jemant hooch verheft,
Selden men de waerheydt treft;
't Is een gheest die hooge vliecht,
Als hy meesterlijcken liecht.
Maer ghy, o Eerwaerden Man!
Die de groote daden van
Goodes dapp're Helden singht
Daer de held're waerheydt blinckt,

*

Brenght al by dat ghy vermoocht:
Want hoe seer ghy haar verhoocht:
Met u deftich soet ghedicht,
(Dat mijn ziel van d'Aerde licht)
Noch al meer verdient de deucht
Van die eeuwich zijn verheucht.
Wert van loven nimmer moe,
Looft haer tot den Hemel toe,
Daer g'alree tot danckbaerheydt,
Van hun allen werdt verbeydt.

* *u deftich soet ghedicht*, woorden door Heemskerk, ter kenschetsing van haar eigen dichtwerk, in een aan haar gezonden Eerdicht gebezigd.

Aan Petrus Paulus Rubens.
1621.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 11.

DAT in de woning van Roemer Visscher niet alleen mannen van letteren en wetenschap, maar ook kunstenaars in elke kunst welkom waren, weten wij onder anderen door Vondel, die ons gezongen heeft van

't saligh Roemers huys:
Wiens vloer betreden word, wiens dorpel is gesleten
Van Schilders, kunstenaers, van Sangers, en Poëten.

Dat de Schilders der 17de Eeuw zich beijverden den Dichters eer en hulde toe te brengen, is aan dezen bewezen, toen hem in het jaar 1654, op het bekende St. Lukasfeest, uit hunnen naam een lauwerkrans op het machtige hoofd werd gezet; en dat ook Anna Roemers dit, en van een hunner uitnemendsten, openlijk ondervonden heeft, is mij gebleken, toen ik onder eene voortreffelijke gravure naar zijne schilderij van de kuische Suzanna, deze woorden las: L e c t i s s i m a e V i r g i n i ANNA ROEMER VISSCHERS i l l u s t r i B a t a v i a e S i j d e r i , m u l t a r u m

P P Rubbens pinx
J.A. Boland sculps d'apres Suyderhoef

Artium peritissimae, Poetices vero studio supra sexum celebri, rarum hoc Pudicitiae exemplar, Petrus Paulus Rubens L.M.D.D.[1)]

Dat de dichteres metterdaad multarum artium peritissima was; dat zij niet alleen in pennekunst, in borduurkunst, in boetseerkunst, in orneeren en illumineeren, in ‘met diamant op het glas te stippen’ ervaren was; dat zij niet slechts de teekenpen, maar ook het penseel op voortreffelijke wijze hanteerde, is ons door de lofdichten harer tijdgenooten overvloedig ingeprent[2)]; maar dat hare betrekking tot den zoo hooggeplaatsten ‘prins der schilders en der voorname lieden,’ als Engelands Gezant in den Haag hem qualificeerde, en diens edele echtgenoote van dien aard waren, dat schriftelijk een gemeenzame toon met hen kon worden aangeslagen, en dat zij het in de behandeling van het penseel zoo ver gebracht had, dat het, ofschoon hare bescheidenheid het zoo achtte, niet al te dwaas was, zich aan het copieëren van een zijner meesterwerken te wagen, werd tot hiertoe niet vermoed,

1) De gravure is van Lucas Vorsterman, en van 't jaar 1620. De schilderij is misschien die, welke Rubens, in zijne, den 3den Nov. 1618, aan Lord Dudley Carlton toegezondene opgave, met deze woorden vermeldt: ‘Eene Suzanna gemaakt door eenen mijner leerlingen en hertoetst door mijne hand.’ - Reeds vroeger had hij haar een plaat opgedragen door Michel Lasne gesneden, naar eene verschillende bewerking van hetzelfde, voor een doel als dit wel eenigszins vreemd gekozen onderwerp.

2) Wat ons bij Hooft van haar schilderen blijkt, ziet op Landschap en Vee.

> Neemt ghij pinceel oft naeld: daer worden kujl en klippen
> Geschaepen, bos en bergh; en 't vochte veldt bedoght
> Met groene graesen. Daer 't welvaerend vee nae toght.
> Dat haelt sijn aem, soo 't schijnt; en staet met gaende lippen.

Scheltema verhaalt (bl. 223) ‘Eens is mij eene teekening van een landschap, met het merk van Anna voorzien, vertoond. Had ze geen betere vervaardigd, dan geloof ik zouden er geene lofdichten op hare kunst verschenen zijn.’

maar wordt door het hier volgende dichtstukje, zeker een der bevalligste van onze nieuwe vondst, op verrassende wijze aan 't licht gebracht.

Waar de schilderij, welke daarin met zoo aanschouwelijke trekken voor oogen gesteld en voor het eerst literarisch vermeld wordt, indien zij nog bestaat, schuilen mag, laatzich niet gissen; maar, behalve van nu voortaan in het hier voor 't eerst openbaar gemaakte gedicht van Anna Roemers, leeft hare herinnering voort in twee daarna gemaakte gravuren, de eene van bekende, de fraaiste en beste, waarvan eene reproductie dit boekdeel versieren mag[1)], van onbekende hand, beiden in de rijke verzameling van Teylers Museum te Haarlem, maar ook in de Rijksverzameling op het Trippenhuis aanwezig.

Als dezen ‘prins der schilders en der voorname lieden’ het hier volgend gedicht van de toen zevenendertigjarige dichteres ter hand kwam, was hij zelf een man van vierenveertig en sinds een twaalftal jaren de gelukkige echtgenoot van die Isabella Brant, wier jeugdig en liefelijk beeld voor de eerste maal voorkomt op de schilderij bewaard in de Pinakotheek te Munchen (256), maar om ‘nog dertig jaren lang in elk werk van den meester als zijn handteeken’ wedergevonden te worden. Zij was de dochter van den Secretaris der stad Antwerpen, Jan Brant, die tot eene in Holland gevestigde en daar aanzien genietende familie Brant behoorde. Deze familie betrekking mag de aanleiding geweest zijn dat Anna Roemers

1) De oorspronkelijke gravure heeft het volgende onderschrift:

Hyblaei rores et Hymettia liba valete
Pinguiaque Assyriis deflua mella favis
Me trahit ille ferax sanetorum vultus amorum
Ille verecundo vivus in ore pudor.

gelegenheid had persoonlijk kennis met Rubens en zijne echtgenoote te maken, en de bewuste schilderij te harer beschikking te krijgen.

VONDEL, Uitg. v. Lennep. II. 182. VI. 376 en volgg.
HOOFT, *Gedichten*, Uitg. Leendertz. I. 183.
MAX ROOSES, *Geschiedenis der Antw. Schilderschool*, Gent, Antw. en 's Grav. 1879. bl. 294 en bl. 273 en 274, met, tegenover bl. 275, de houtsneê naar de schilderij te Munchen.
HYMANS, *Histoire de la gravure dans l'école de Rubens*. Brux. Olivier. 1879.
C.G. VOORHELM SCHNEEVOOGT, *Catalogue des Estampes d'après P.P. Rubens*, Haarl. Loosjes 1873. p. 11, no. 93, A. p. 10, no. 84, p. 80, no. 51, 52.

*

Aen de vermaerde constrijcke Petrus Paulus Rubbens, doe ic Nae Syn Werck schilderde Anno 1621.

Wat een Mensch al can begrijpen
Als hij sijn vernuft wil slijpen,
  Wat op t' uijterst hy vermach
  brengt gij Rubbens aen den dach.
Lachens waert is mijn vermeeten
Dat ic naeboots de Poëten,
  Spottens waert is dat ic tast
  Nae een Pen, een naelt die Past
Beter in mijn Plompe handen.
Maer ic ding nae meerder schanden
  Nu k' mij om te bootsen vlij
  T' wonder van u Schilderij;
Die gij sonder stem doet spreeken
Daer in datmen lieve treeken
  Van een Sóóge Moeder vint
  Tot haer uijtvercooren kint,
Datse voor haer neer siet leggen.
Daerme! Daerme! gaetse seggen

* *begrijpen*, omvatten.

*

Hertje benje Suijgens zat?
Druckt haer borst noch eens en spat
Witte melck op t' aengesichje
Van het soet onnoosel wichje.
Als een Jongman die getrouw,
Vrijt en lieft een schoone vrouw,
Die int eerst, hem niet wil hooren,
Geeft de moet niet strackx verlooren
Nae oprechte Minnaers aert
Sweert sij is wel dubbelt waert
Al mijn duchten, al mijn hoopen,
Al mijn ketsen, al myn loopen,
Dienst, noch moeite maeckt hem suir
T' wachten van t' geluckich uir.
Eeven soo, myn kiesse Ogen
Die in keur niet sijn bedroogen
Sijn verlieft met t'eerst gesicht
Op u werck, O Groote Licht!
T'seedert heb ic van u straelen
Oock getracht wat glans te haelen,
Jae door lang vertreck van tijt
Wackert meer mijn lust en vlijt,
Want wat geestich is en aerdich
Dunckt mij wel wat wachtens waerdich

* *kelsen*, vervolgen, achterna zetten (verg. 't Sp. caçar). - *vertreck*, verloop.

*
Sal daer aen met groote Reên
T'waertste dat ic heb besteen.
Maer mijn vrint die mij sijt gunstich
En niet min beleeft als kunstich
Soo u niet te seer Mishaecht,
T'stout versoecken van een Maeght,
Bid ic mij te willen schrijven
Waer me gij u wit laet wrijven.
Dat soo geel niet en besterft
Noch de tijt soo niet bederft.
Hier door sult gij mij verbinden
Dat ic u en u beminde
Huijsvrouw die door deesen moet
Oock sijn hertelijck gegroet
Weesen sal met hert En sinne
ANNE ROEMERS
U Vrindinne.

* *versoeken*, pogen, ondernemen.

Aan de vier vrienden, Brosterhuyzen, Heemskerk, Vander Burgh, Doublet.
Tusschen 1616 en 1621.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 16.

Euterpe weder vier heeft met sijn geest bedeelt,[1)]
Vier Vogheltjes als uyt des Phoenix asch geteelt,
Die soomen 'tBeesjen kent aen sijn gepiep en veeren,
Een heldre boven-zang in korten sullen leeren.
De vlughste van hun is Dien Huyghens, wiens gefluyt
De Nymphjes van den Haegh in sijn voorhout lockt uyt.
Drie andre zijn DOUBLET, VERBURG, en BROSTERHUYSEN;
Wien dit alleen ontbreeckt, dat sy in duystre kluysen
Noch hanghen inde koy, van niemand niet gekent,
Van niemand niet gesien, als die haer zijn omtrent:
Doch maghmen haren sang in 't open Woud eens hooren,
Ick weet haer soete stem sal alle man bekooren.
O Musae, gunt ons dit! en laet in 't drabbigh nat
Van Lethes loome vloet niet schuylen sulcken schat!
't Kan zijn dat oock mijn naem sal onder dese namen
Een plaetsjen zijn gegunt; -

HEEMSKERK.

1) nl. met den geest ‘Van Clios troetel-kint, den grooten Huygh de Groot.’

IACOB van Brosterhuysen, wiens naam ook zonder *van* geschreven wordt, vormde met Johan van Heemskerk, Jacob Vander Burgh (Verburgh) en George Rataller Doublet, aan de Leidsche Hoogeschool, waar zij Barlaeus, Silvius en Zwanenburg hoorden, tusschen 1616 en 1621[1)] een klaverblad van vieren[2)], elk van hen veelbelovend door begaafdheden, rein van zeden, en een eervolle loopbaan waardig. Ook was elk hunner poëet. Hoe zij in dit opzicht over elkander dachten, blijkt uit de hier tegenover geplaatste dichtregelen, die van hun studententijd dagteekenen.

1) Bij het verlaten der academie zong een hunner:

Vaert wel Bataafs Atheen,
Dat ick heb lang betreen,
En daer ick sulcke daghen
Vier jaren heb ghehadt,
Dat in gheen Staet noch Stadt
Ick die weer sal bejaghen.

HEEMSKERK. *Af-scheydt-Dicht Aende Stadt Leyden. Menghel-Dichten*.

2) 'Mijn ander-ick,' wordt de student Brosterhuysen door den student Heemskerk in een zijner gedichten genoemd. *Menghel-dichten*, bl. 408.

Van Brosterhuysen, der oude letteren en aller schooner kunsten vriend, wiens ‘goetduncken’ op zijn Virgilius een Vondel behoefde, vinden wij menig geestig en bevallig vers hier en daar verspreid. Heemskerk was toen reeds de ongenoemde auteur van de *Minnekunst*, en zou als die van de *Batavische Arcadia* naam maken. Doublet, als dichter niet verwerpelijk, bleek echter sterker als geleerde. Verburgh tokkelde beurtelings, maar niet veelvuldig, de Nederduitsche, de Latijnsche en de Italiaansche lier, verheerlijkte de bruiloft van Huygens met een schoon gedicht, en werd de bezorger eener uitgave van Hoofts dichtwerken. Doublet en Heemskerk werden leden van den Hoogen Raad; Verburgh ‘te Luik der Staten mont, Hun pen te Monster’ (Brandt), Brosterhuysen bracht het 'et minst ver. Hij eindigde als leeraar in de kruidkunde aan de Illustre School te Breda.

J. VAN HEEMSKERK, *Minne-kunst. Minne-dichten. Mengel-Dichten* br. 8°. Amst. bij D. Ps. Voskuyl 1622, en daarvan (met bijvoeging van *Minne-baet*) een tweede druk: Amst. voor Hessel Gerritsz. Boekverkooper. Ao. 1626, 27, breed 8°. Latere uitgaven van 1628 en 1660.
Gedichten van C. van Baerle, J.v.d. Burgh, J. van Heemskerk, L. Reael, A. & M.T. Visscher en anderen. 1e Dl. Amst. 1827.
Verscheyde Nederd. Gedichten. Amst. 1e Dl. 1651. 2e Dl. 1653.
Bloemkrans van Verscheiden Ged. Amst. 1659.
Klioos Kraam vol verscheiden Ged. Leeuwarden. 1656.
HUYGENS, *Korenbloemen* en HOOFTS *Gedichten*.
VAN VLOTEN, *Nederl. Volksalm*, v. 1858. (over Brosterhuysen).
VAN LENNEP, Uitg. van Vondel. V. 424, 426.
WITSEN GEYSBEEK, *Woordenb. der Ned. Dichters*.
V.D. AA, *Biographisch Woordenb*.

*

Geschreven in het Colege-boeck van de vier vrinden.

Ghij vier gestrengde Een Schrickt niet van mijn gedaent
Ic ben (gelijck een Spoock) van u lie op gemaent,
Door wijse weetenschap, en dwang van heussche zeeden
Door soete tover-Rijm en duijsent aerdicheeden.
Ic Coom geborrelt uijt de gront van Sufferij,
U Snaeren Wecken, en u Reden Rechten mij.
Ghy Redt mij uijt de geen die overhoop gesmeeten,
Wroeten besmodt jn d'aerdt, en van geen Rijsen weeten.
Jae kijken niet eens Op; En al haer leeven deur,
De Wiech-leer volgen van de quae gewoont en sleur.
Dan gij siet verder, Gij! Gegrijsde Jongelingen,
Ghy dringt door tot het pit en toetst den aerdt der dingen.
broodroncken geijle lust Can u niet lustich sijn
Noch nieuwe snofse Smoock, Noch dampen van de wijn
Maer vordert dapper op Deuchts heerebaen u Schreeden,
Die ic (hoe Swack ic ben) sal trachten na te treeden.
Aey! Vlugge vrinden wacht tot dat ic schort mijn cleet
Coom gaen wij, als gij wilt, jc ben nu al gereet.

* De voorletters der vier door mij, wel niet te vermetel, voluit gespelde namen zijn in het H.S. met een looverslinger aaneengestrengeld. - *besmodt*, bemorst. 't Mnl. heeft *smoddig*. Vg. 't Eng. smut, 't Hd. schmutz. - *nieuwe snofse Smoock*, tabak. Zie (1e Dl. bl. 176) Sinnep. III XI.

Aan Johan van Heemskerk.
1621.

Naar het Handschrift. Letterjuweel 14.

Wanneer ick lees', o Maeght, u deftigh-soet Ghedicht,
Waardoor ick te gelijck vermaeckt word en gesticht,
En als ick sie u geest, met duysent aerdigheden
Op 't sachte doeck gemaelt, in 't harde glas gesneden,
Besluyt ick een van drien; Of datmen heeft ons landt
Hier voren, buyten schult, een schandtvleck aenghebrandt,
Wanneermen 't heeft beticht, van onbequaem te wesen
Om yet te brenghen voort dat waerdt soud zijn ghepresen;
En alsmen hielt voor vast, dat wie uyt Hollandt sproot,
Most wesen plomp en lomp, van alle gheest ontbloot:
Of dat (ghelijck hier niet bestendighs is te hopen)
De kunsten by verloop van tyden oock verlopen,
En so een yeder volck sijn beurt eens hebben moet,
Den Hemel dese beurt ons nu beleven doet:
Of wel dat ghy (ô prael der prachtighe verstanden!)
Een eene Phoenix zijt van onse Nederlanden,
En dat Natuur in u een wonder heeft ghewracht,
Tot blijck van haer noch niet gantsch uyt-gheteelde kracht.

HEEMSKERK, *Hollantsche bottigheyts verdediging*
Aen ANNA ROEMER VISSCHERS.

HET was ten jare 1808, bij het in 't licht zenden van zijn werk over de twee ‘beroemde Visscherinnen’, aan Mr. Jacobus Scheltema nog onbekend wie de dichter zijn mocht van ‘het schoon bewerkt en kiesch dichtstuk de *Minnekunst*, in 1622 uitgegeven’[1)], waarin hij den naam van Anna, vooral wegens het maken van gezangen tot vermeerdering der vreugd bij gezellige samenkomsten met lof vermeld en nevens die van Breeroo en Hooft geplaatst zag, en van het *Eerdicht aen Anna Roemers*, dat aan de *Mengeldichten* in hetzelfde boekdeel met de *Minnekunst* vervat, voorafging. Dit laatste, liet hij gelijk het wel verdiende, voluit in de Bijvoegsels op zijn geschrift afdrukken, en wij gaven er met

1) De *Voor-reden* is geteekend *In Leyden den eersten Maert* 1621. De dichter noemt daarin zijn werk ‘dese Vaderloose *Kunst der Minnen*, die nu op mijn vertreck, voor een Vondeling op straet geleyd wordt.’ Ook de volgende uitgaven bleven anoniem.

vermelding van het dubbel opschrift, waaronder het in een latere uitgave der *Mengeldichten* voorkomt, op bl. 96 den aanvang van.

Drie jaar later ontdekte hij in dezen dichter den bevalligen schrijver van de *Batavische Arcadia*, Mr. Johan Heemskerk, geboren te Amsterdam (1597), neef van dien zeeheld ‘die dwers door 't ijs, en 't ijser dorste streven’ en ook door hem niet onbezongen gebleven is, achtervolgens Advocaat in den Haag, Schepen te Amsterdam, en laatstelijk lid van den Hoogen Raad, die op gevorderden leeftijd met een zuster van den vermaarden Coenraad van Beuningen, welke ANNA heette, in den echt trad, maar in zijne *Minne-dichten* van voor 1622 de geliefde van zijn hart onder den naam van CLORIS bezongen had.

Wie deze Cloris was, mag Anna Roemers wel geweten hebben, daar ook zij, blijkens de *Aanspraeck aen 't* haar opgedragen en op iedere bladzijde haar lof vermeldend *Boeck*, een Amsterdamsche was.

Zie hier die *Aenspraeck* in haar geheel. Het *Boeck* komt zoo zelden voor, dat de lezer ons dank mag weten dat wij ze uitschrijven, al is het dat het vierregelig dichtje van onze Anna er wat mager bij afsteekt:

Gaet Boeckje, gaet en kust voor my de handen
Van 't schoonste Schoon, dat woont aen Amstels stranden:
Besiet haer wel, en let met wat gemoed
  Dat sy ontfangt mijn groet.

Slaet gae haer lach so vol bevalligheden,
Haer fiere tret, haer recht gestreckte leden,
En watse doet hoe wel haer alles voeght,
  En 't keurighst oogh vernoeght.

Merckt hoe om 't hooft de lieve lockjes hanghen,
En wat voor schoont komt sluypen op haer wanghen
Als Maeghde-schaemt een bloosjen daer in maelt,
   Waer by 't geen Roos en haelt.

Ach wat geluck! (so ghy 't geluck maer kenden)
Als sy u blaen nieus-gierigh om sal wenden,
Te worden van haer vingertjes geraeckt,
   So ranck, so wel gemaeckt.

Ach, ach, wat lust! t'aenschouwen 't lieflijck straelen,
Dat uyt haer Oogh sal op u komen dalen;
Haer oogh dat als 't een vriendlijck lonckje schiet,
   Betoovert wat het siet.

Maer, Boeckje, neen; wilt u so groot niet maken,
't Is vol gevaers die vlammen te genaken,
En of ghy schoon terstond treed aen een sy,
   Den brand die blijft u by.

Verschijnt voor haer met neer-geslagen oogen,
Een vresigh hert, en uwe knien geboogen,
't Is gunsts genoegh sy haer aenbidden laet,
   Dies nae geen ander staet.

't Komt u niet toe so hooghen moed te draghen,
Van sulcken Nymph nae grooter gunst te vraghen:
En is geluckt aen yemand anders yet,
   't En luckt aen allen niet.

HEEMSKERK, *Minne kunst*, enz. op bl. 92 vermeld.
Bloemkrans van Verscheiden Gedichten. Amst. 1659. bl. 17 en volgg. (*Helden zelfsprake van den Admiraal Heemskerk*.)
SCHELTEMA, *Anna en Maria T. Visscher* enz. bl. 12, 13. 98-102.
Redev. over Mr. Joh. v. Heemskerk inzonderheid als Dichter, in de *Vaderl. Letteroef.* 1811. B. 361 en volgg. en in zijn *Geschied- en Letterk. Mengelwerk*. D I. St. III. bl. 49 en volgg.
VAN VLOTEN, *Bekn. Gesch. der Ned. Lett.* bl. 260 en volgg.

*

Aen J.v.H.

Verliefde vrijer sijt te vreen
En vroolijck. want hier isser een
Die u Confijt in Cloris gunst,
Maer vraecht gij wie? de Minne-kunst

* *De Minne-kunst*. Zie hier den aanhef van de onder dezen titel door Heemskerk verhollandschte *Ars amatoria* van Ovidius:

> So wie in Amsterdam noch niet en weet van minnen,
> Die lees' de Minne-kunst; om wijslijck te beginnen.
> Door kunst wert 't schip gestiert, door kunst de koets ghement:
> Door kunst moet tot sijn plicht de Min oock sijn gewent.

Zie hier in vier regels wat tot deze kunst behoort:

> Voor eerst, tracht dat ghy vint het geen ghy wilt beminnen.
> Daer nae, met soet gevry 't geen dat ghy mint, te winnen:
> En eyndlijck, so haer hert te hech ten aen u hert,
> Dat d' eens verkreghen gunst niet weer verloren wert.

vg. *Ovidius*, I v. 1-4 en 35-38.

Aan George Rataller Doublet.
1622?
Aan een onbekende
?

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 15 en 17.

GEORGE Rataller Doublet, wiens naam den aanzienlijken naam van George Rataller, ook als latijnsch dichter niet onvermaard, in gedachtenis brengt, stamde door een zijner dochters van dezen af. Aan Constantijn Huygens verwant, is hij als dichter door weinig anders dan door zijne contingent tot de hiervoor (bl. 62) vermelde bout-rimé's bekend; des te beter als geleerde, door zijne briefwisseling met Vossius, en als hooggeacht Lid van den Hoogen Raad.

Als hij in 1621 zijne studiën te Leiden volbracht had, ging hij met zijn dichterlijken vriend en tijdgenoot Heemskerk een buitenlandsche reis aan, om, in het vaderland teruggekeerd, even als, vóór hem, velen van zijn geslacht, in hooge ambten en tot gewichtige diensten gebruikt te worden.

VAN DER AA, *Biographisch Woordenb. der Nederl.*
ALBERDINGK THIJM, Const. Huygens en de familie van Dorp. *Dietsche Warande* VI. 470.
PEERLKAMP, *de Poët. Latin. Neerl.* p. 126.

*

Aen G.R.D.

Van die ick niet en ken, uijt ver en vreemde landen
Soo Coomt mij altemet een soet gedicht in handen.
Maer ist niet Spijtich dat mij die alleen vergeet,
Die k' aengenoomen heb en houw voor mijn Poeet.

Aen een die mij een boeck vereerde dat hy gemaeckt had

Beleefde Jongeling, jn wiên
Ick t' geen onsichbaer is kan siên,
Want die bij u wel sijn geweest
Die kennen t' lijf maer jck de geest.

* *mijn Poeet.* Ziet dit op Doublet zelven, of wellicht op zijn reisgenoot Heemskerk? - *wiên, siên*, sic.

Aan Boetselaer, vertolker van Bartas.
1622.

Uit ‘Verscheyde Nederd. Gedichten, 2 Dl. verz. door J.v.M.’ Amst. 1653.

WESSEL, volgens anderen, Rutger Wessel van den Boetselaer, van wiens betrekking tot Anna Roemers wij reeds op bl. 45 en volgende melding maakten, was geboren in 1566, en zoon van Rutger van den Boetselaer en Agnes van Bailleul. Hij volgde in 1604 zijnen vader op als heer van Asperen, trouwde in 1598 Amalia van Marnix, dochter van Philips van Marnix, heer van St. Aldegonde, die in 1604 overleed, daarna Maria van Zuilen, en stierf in October 1632. Zijne ridderlijke poging om, in vereeniging met den Heer van Schagen, de gevangenis van Oldenbarneveld te doen ontsluiten behoort in gedachtenis te blijven.

'Als dichter heeft hij zich bekend gemaakt in het Hollandsch door zijne *Vertaeling van de eerste week der Scheppinge des waerelds, gedaen in 't François by G. de Saluste, heer van Bartas*, 's Grav. 1622. 4°. en in het Fransch door zijn *Medi-*

tations Chrestiennes sur trois Pseaumes du Prophete David, composées en rime Françoise. La Haye 1622. 80. Het lange grafschrift in fransche verzen op zijne eerste vrouw en de vertaling daarvan in het Hollandsch, beide boven haar graf in de kerk te Asperen uitgehouwen, zijn waarschijnlijk ook van hem.'

Aldus de Heer Leendertz, bij den dichterlijken *Brief*, aan dezen 'baroen van naem' en 'dichter in twee spraecken', door Hooft, reeds in 1615, toegezonden. Ook van Vondel, ook van Huygens lezen wij een lofdicht op deze vertaling, door den Nederlandschen, van het werk van den Franschen protestantschen edelman, dat, in 1579 in 't licht verschenen[1)], in zes jaren tijds 30 uitgaven beleefde, en niet alleen in het Nederduitsch, behalve in den Baron van Boetselaer, ook in den Zwolschen Boekdrukker Zacharias Heins[2)], ja voor enkele gedeelten, in Vondel, maar ook in andere Europeesche talen zijn vertalers en bewonderaars vond, en nog bij onzen leeftijd, in spijt van het zijn werk aan vergetelheid en zijn naam bijna aan bespotting overgevend Frankrijk, door een Goethe hoogelijk en met overtuiging geprezen is geworden.

VAN DER AA, *Biographisch Woordenb. der Nederll.*
LEENDERTZ, Uitg. van Hooft. I. 151 en volgg.
VONDEL, Uitg. v. Lennep I. 317 en volgg.
VAPEREAU, *Dict. Univ. des Littératures. Art.* Dubartas.
Z. HEINS, *De Weken van den edelen gheestrijcken Willem van Saluste*, *Heere van Bartas*. Zwolle 1616. 2e dr. Rott. 1628.

1) *La Sepmaine ou la Création en Sept journées* is de fransche titel.
2) Geb. 1570 overl. 1640.

*

Op de vertalinge van de eerste weecke van G. de Saluste, heer van Bartas,
Door heer Wessel van Boetseler,
Vry-heer en Baron tot Asperen, etc. klinck-dicht.

Lof-waerdige *Bartas*, hoe dickmaels met een sucht
Heb ik beklaeght, dat ghy niet zijt in dese tyen,
Om met eerbiedigheyt my nevens u te vlyen,
En selver uyt u mond te leeren deucht en tucht.
U soete Poësy beschrijft noch droom, noch klucht,
Noch geen verwinnaers lof door wreedt en bloedig stryen,
Veel min van *Venus* kindt het geyl en dertel vryen.
Maer 't gheen wel Goddelijck ons hert heft in de Lucht.
Ey siet eens, wat geluck kan ick met klagen winne,
Du *Bartas* leeft! hy schrijft! hy noemt my sijn vriendinne,
O edel Heer Baron, in u soo rust sijn geest:
Want sonder die en wast niet moog'lijck aen te halen
Sijn Boeck in suyver duytsch soo aerdigh te vertalen,
Ghy zijt het selfs, of hy heeft u gelijck geweest.

A. ROEMER VISSCHERS.

* *niet zijt in dese tyen*. Du Bartas was in 1590, aan zijne wonden bij den slag van Ivry bekomen, overleden. - *aen te halen,* te ondernemen. - *aerdigh,* geestig, kunstig.

Aan Johanna Coomans.
1622.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 3.

NAE dat u weerde naem gereyst heeft vele daghen,
En u begaefde geest van Fama voort gedraghen
Door landen en door steen, is nog na lang verwacht
Int eynd' u geestich lijf alhier by ons gebracht:

Zoo klonk het in den zomer van het jaar 1622 in Zeeland, als Anna Roemers, dringend daartoe uitgenoodigd, en omtrent het hachelijke der reis en den kwaden naam der lucht zoo veel mogelijk gerustgesteld, er eene, naar het schijnt, lang gedane belofte vervullen kwam. Al wat dichter was geraakte er in beweging en beijverde zich om haar met vreugdeliederen in te halen. De *Zeeusche Nachtegael*, een collectieve dichtbundel, in het volgende jaar uitgekomen, maar toen reeds opgezet, is van de vreugde, die zij er verwekte, van het leven, dat zij er bracht, van de smart, die haar ontijdig vertrek den dichteren veroorzaakte, en niet minder van hare welwillendheid om ook van het hare bij te dragen, een gedenkteeken.

Een der laatste, wie het bericht harer aankomst bereikt had, en de eerste om haar met een gedicht, en wel dat waarvan wij den aanhef uitschreven, te begroeten, was eene zuster in Phebus[1)], Johanna Coomans, nu reeds een elftal jaren 'Weerde Huysvrouwe van d' Heere Johan vander Meerschen, Rent-meester van de Edele ende Mogende Heeren Staten van Zeelandt,' vriendin van Cats, van wiens *Vrysterwapen* zij in dezen zelfden dichtbundel, in haar *Wapen-schild alle eerlicke Jong-Mans toe-geeygent*, een wederga plaatste, en die haar zijn *Christelyken Selfstryt* had opgedragen. Uit die opdracht blijkt ons dat de '*konstrijcke*' Anna Roemers, nu drie jaren geleden, der '*konstrijcke* Johanna Coomans,

> Niet op haer eygen naem, maer uyt gemeene gunst
> Van al het geestigh volck, Beminners van de kunst,

voor een door haar gezongen en door Cats hooggeprezen lied van godsdienstigen inhoud, een 'cierlycke laurenkrans, met eerbiedige Lofdichten' gezonden had; een krans op welks bladeren 'met gemalen gout' de namen geschreven stonden van, zoo heette het,

> Van geesten onser eeuw en van den ouden tijt,
> Waer van ghy, Zeeusche bloem, de minste niet en zijt.

Van dezen 'laurenkrans',

> Door maeghdelijck beleyt gevlochten en gebonden,

en van het lofgedicht, daaraan toegevoegd door

> De Maeght, die haer gedicht (laet) aen den Amstel klincken

1) 'Een der jongste dochteren van Phoebus en een recht voedsterkind der Musaes' noemde haar van der Myle.

weten wij, zoo min als van dat

liedt van Mirriam
Dat niet uyt aerdsche tocht, maer uyt den hemel quam,

niet meer dan Cats er ons van vermeldt. Ook deze krans is heengegaan waar alles heengaat, ‘het lauwerblad zoowel als het blad der roos,’ en waar wij wel vreezen dat ook het broze glas is heengegaan, waar de Hollandsche dichteres hare hartelijke genegenheid voor de Zeeuwsche, met eenige trekken van haar diamantstift, op heeft pogen uit te drukken.

Zeeusche Nachtegael bl. 7. bl. 1.
VAN BEVERWIJCK, *Wtnementheyt der vrouwen*, Dordr. 1639. bl. 148 en volgg. 270 en volgg.
CATS, *Christelyke Self-stryt*.
V.D. AA, *Biograph. Woordenb. der Nederll.*

Aen juffrouw Johanna Comans Daer ten Eeten sijnde op een Roemer Gheschreven

Kond ick Sonder wee of smart
U doen kijken jn myn hert,
Ghij soudt meer als ghij verwacht,
Siên hoe veel dat ic u Acht,
Daer ick t'alderminste van
Op dit glas Niet Schrijven Can.

Aan Simon van Beaumont.
Drie stukjes.
1622.

Naar het Handschrift. Letterjuweel. 1, 2, 4.

Ionck-vrouw ANNA wilt niet schromen
In ons Zeeusche lucht te comen;
Door u gheestich hooch verstant
Heeft u al te vast geplant
In sijn gracy Phebus constich,
Boven al is hy u jonstich,
Die u hout in sijnen sin
Voor sijn thiende Sang-Goddin:
Hy sal met het suyver schijnen
Van sijn stralen doen verdwijnen
Al wat u te vreesen is,
Alle zee-lucht, alle mis,
Alle heete quade winden,
Alle dompen doen verswinden,
Dat ghy in ons Zeeusche lucht
Niet sult vinden dan ghenucht,
Die u beter sal vermaecken
Dan al d'Amsterdamsche staecken
Die met zeylen, roggh en vlas
Brenghen door de groote plas:
En als u noch yet mocht deeren,
Phebus salt wel connen weeren;
Heeft hy niet der kruyden cracht
En genees-konst in sijn macht?
Daerom, Ionck-vrou, wilt niet schromen
In ons Zeeusche lucht te comen.

S.V.B.
Zeeusche Nachtegael, bl. 11.

SIMON van Beaumont, van geboorte (1573 of 1574) een Dortenaar, maar sedert meer dan een twintigtal jaren, door inwoning, een Zeeuw, in de Staatsgeschiedenis der Nederlanden zoowel als in die der Nederlandsche letteren bekend, was sedert lang tweede Pensionaris van Middelburg, toen onze dichteres die stad met haar bezoek verblijdde. Was de aanzienlijke en gehuwde man er wellicht haar gastheer? Hij althans had haar op de reis naar Zeeland begeleid, hij den ‘heerscher van de zee, Neptun,’ bezworen dat hij de baren ‘stil en vlack’ wilde doen liggen en de vier winden ‘in den bant houden,’ nu *zij* met hem overvoer, wier ‘eer en roem verspreyt aen elcken cant’ den zeegod de dure verplichting oplei haar schip wel te bewaren, en van wie hij hem ook durfde beloven dat zij ‘hare stem te (zijner) eere zou doen klincken!’ waarvan wij echter niets vernomen hebben; hij had gepoogd haar de vrees voor zijne ‘Zeeusche lucht’ als niet

dan op ‘een yd'le waen, een ongegront gerucht’ steunende, te ontnemen, hij den Zeeuwschen Herderen en Herderinnen een beurtzang ter harer verwelkoming in den mond gelegd, zoo bevallig en welluidend dat de *Zeeusche Nachtegael* het zich wel tot een zijner grootste genoegens rekenen mocht dien te mogen nafluiten. Die zelfde *Zeeusche Nachtegael* zong ons ook, maar zonder zijn naam te verraden[1)], het guitig dichtjen over, dat wij, in den op 't laatst van zijn leven door zijnen jongsten zoon in 't licht gegeven bundel zijner gedichten, onder het opschrift *Weegh-weddingh met Anna Roemers* terugvinden, en waarin de achtenvijftigjarige Pensionaris, tegen de nu achtendertigjarige dichteres ‘ghewoghen en overwoghen sijnde’ eene vergeefsche poging gewaagd had, om het raadsel op te lossen, hoe een ‘maecht, corter dan hy, smal van middel en niet te dick van leden’,

> Van handen wonder teer, van aensicht heel besneden,
> Die nau het gras en croockt daer op sy comt ghetreden,
> Die met haer net gewaet verciert is, niet

(naar de wijze der driedubbelgerokte Zeeuwschen)

> belaen,
> De schael, daer in een man geset is, op doet gaen.

Zeeusche Nachtegael, uitg. 1623. bl 9. 10. 11. 12.
SIMON DE BEAUMONT, *Horae succisivae. Tytsnipperingen. Van de Ionckheyt, tot inden Ouderdom*. Rotterd. 1640. (niet gepagineerd). Van dezen bundel bezorgde de heer J. Tideman in 1843 eeue nieuwe uitgave. Zie van deze, voor 's mans levensbijzonderheden, de Inleiding.

1) ‘Seker voortreffelick man.’

*

Aen mijn heer de pensionarius S. van Beaumont, om dat hij hem seer verwonderde Dat ic Swaerder woech als hij

De Min die vleesch en bloet verteert
Die heb ick lang van mijn geweert.
Een anders luck mij niet en wroecht,
Want mij het Mijne wel genoecht.
Nae hooge staet jck Niet en tracht
Noch ben door laecheijt niet veracht.
Ick slaep gerust de nachten lanck
jck Nut met smaeck myn spys en dranck.
Verwondert u dan daer Niet van
Dat ick wat meer weech als een Man
Die staech met sorgen is belaan
Aleen niet hoe t'sijn huijs mach gaen
Maer die de lasten van t' gemeen
Noch boven die torst op syn leen

* *wroecht,* hier z.v.a. pijnigt, kwelt, benauwt. - *laecheijt*, lagen staat. - *Aleen niet*, versta: niet alleen.

*

Op een glas geschreven jnt huijs van de pensionarus Simon van Beaumont tot Middelburch.

Zeelant staet mij seer wel aen
Niet om t' schoone lant of graen
Noch om bomen die nae d'aert
Hellen, door haer vrucht beswaert.
Maer om t' vrindelijck onthael
Van u en u Echt-gemael.

Geschreven jnde boeck-kamer van de pensionarus van Middelburch.

De bladen die noch versch veel Eeuwen sijn bewaert,
Die ghy O Beaumont hebt in deesen hof vergaert,
Vermaken mijn veel Meer als die Rontom dit lant
Met groote menichte staen overal geplant.

* *in deesen hof*, het eerst geschreven *uwen* doorgehaald.

Aan Cats, in Zeeland.
Twee gedichten.
1622.

Uit ‘De Zeeusche Nachtegael.’ Uitg. 1623.

BOVEN alle Coomansen en Beaumonts, boven alle de Brune's, Luyts, van der Myle's en van der Venne's of hoe zij verder heeten mochten, die den Zeeuwschen dichterkring uitmaakten en zich om de beide dichterlijke Pensionarissen van Middelburg, de Beaumont en Cats, schaarden, was aan Anna Roemers niemand zoo lief, en zoo goed van vroeger bekend, als de laatstgenoem de, niemand zekerlijk, om wiens wil en nadere ontmoeting haar het bezoek in Zeeland gewenschter was geweest. De *Zeeusche Nachtegael* getuigt van den aard en de warmte dezer betrekking in twee gedichten aan den zoo hoog door haar gestelden vriend en geestverwant gericht, waarvan het eene tevens bewijst, dat zij niet altijd over zichzelve, en het andere, hoe volkomen zij met haar lot tevreden was.

*

Aen den geleerden heer Jacob Cats.

Doe gistren Phoebus hadt sijn aff-ghemende paerden
Ghelaten uyt den toom, en dat hy van der aerden
  Ginck bergen in de zee sijn blinckent gouden hooft,
  Doe dacht ick om het geen dat ick u had belooft.
Ick creech Pen, Inck, Pampier, en setten my tot schrijven,
Ten eersten wouw het boeck niet open leggen blijven.
  De pen most zijn versneen, en 't pennemes was plomp,
  In plaets van pen sneet in mijn hant een diepe slomp.
't Pampier sloeg claddich deur: in d'inc was gom noch luyster.
'k En had geen snuyter, en mijn kaers die brande duyster.
  De suster van de doot die sleepte myn nae bedt.
  Dus, ô geleerde Vrient; soo werde ick belet,
Tot mijnen besten, want misnoegen quam ghevlogen,
En bracht my in den droom de veersen voor mijn ooghen,
  Heel creupel, manck, en lam. De schamper bleeke Nijt
  Riep spots-gewijs; Ghy meent dat ghy Homerus zijt.
De swarte Laster creet, Gaet heen wilt mededeelen
  U ongherijmde rijm, 'tsal yder haest vervelen.
Doe quam Besinning nae: die sey, Houtse bedect,
Soo wert ghy niet benijt, gelastert, noch begect.

* *Slomp*, in de hier vereischte beteekenis (*gesneden wonde, jaap*) verder niet bekend.

*

Aen denselven.

Nevens die gheluckich leven
Heeft my God een plaets gegeven.
  Want geen rijckdoms overvloet
  Noch geen schrale arremoedt,
Daer de vrome Christen menschen
Met de Wijse Man om wenschen,
  Dat is juyst mijn toe-gevoegt.
  Anders luck my niet*en wroegt.
Niemants voorspoet doet my pruylen,
Want ick wil met niemant ruylen.
  Niemant isser die ick haet,
  My en gunt ooc niemant quaet.
'k Nut met smaeck mijn dranck en eten.
'k Ben door laecheyt niet vergeten,
  Noch door hoocheyt niet benijt
  Onder mijns ghelijcke tijt.

* *Met de Wijse Man*, Agur. Spr. 30. 8. - *wroegt*, Zie bl. 121. *laecheyt*, Zie bl. 121.

Dit, jae meer soo derf ick roemen
Dat ic veel mach vrienden noemen
   Die door haer geswint verstant
   D'eer zijn van ons Vaderlant.
Maer ghy! bloeme van de Zeeuwen,
Overal soo gae ick schreeuwen
   'k Ben doe meest van 'tluck ghedient
   Doe 't my CATS gaf tot een vrient.

Plockhaertje met Cupido en Muytery tegen Cupido. 1622.

Uit ‘De Zeeusche Nachtegael.’ Uitg. 1623.

SY is ghecomen over zee,
En met haer zijn gecomen me
De Gracien en Sang-Goddinnen,
Cupido roeyde met sijn boogh,
Een koppel Swanen 'tscheepken toogh,
End de Zee-Nymphen stuerdent binnen.

Aldus zongen de Zeeuwsche Herders in het bevallige lied, dat de Beaumont hun in den mond had gelegd. En waarlijk, men krijgt bij het lezen van de gloeiende welkomst- en afscheidsverzen, haar in Zeeland bij komst en vertrek toe- en nagezongen, den indruk, dat niet alleen de gaven, waarmede de Muzen ‘de wijse Anna’ hadden toegerust, maar ook die, welke de Gratiën haar in het achtendertigste jaar haars levens uog hadden gelaten, in deze geestdrift grootelijks haar aandeel hadden.

Op haar vierëntwintigste jaar had Hooft, in zijn haar toegezongen ‘Voochdesse der gemoeden’, hare bekoorlijkheden,

‘van 'thelder voorhooft tot het nette voetjen’ geprezen, haar geschilderd als ‘van een groten hoop minnaren’ omringd, en verklaard ‘dat niemandt soo sticksiende’ wezen kon,

> Van oogen wterlijck noch van verstande,
> Of hij (werd) wel bespiende
> Van veers (haar) schoonheit als een claren brande.[1)]

Op haar vierëndertigste schreef Heinsius, dat zij, die door Venus gezoogd, door Cupido gewiegd was en in de wieg met diens boog en pijlen gespeeld had, daarvan dit en niet minder gehouden had, dat hare oogen nog dagelijks gevaarlijke pijlen schoten;[2)] en, nog weder een jaar of wat later, betuigde Cats:

> Ghy wert ghenoemt, 't is waer, de thiende van de Neghen;
> Dien prijs coomt u wel toe, maer noch ist niet ter deghen;
> Ghy wert ghenaemt, 't is waer, de vierde van de Dry,
> 't Waer elders veel gheseyt, hier coomtet noch niet by.

Uit dit alles mogen wij ook nu wel opmaken, dat Anna Roemers, hoewel bij lange niet zoo schoon als de beeldschoone Tesselschade, tot die vrouwen moet behoord hebben, die zeer lang hare frischheid en jeugdig voorkomen behouden en er wel eens op haar veertigste jaar nog beter uitzien dan op haar

1) *brande*, fakkel.

2) Als ghy geboren wert, Minerva quam beneden
Van haeren hemel hooch met Erato getreden,
En loegen u eens toe, Terpsichore die nam
Het kindt in haeren schoot, en Venus gaft de mam.
Cupido wiechde self, en gaf u vast te raecken
Zijn pijlen ende booch, wanneer ghy quaemt te waecken,
Gelijck de kinders doen. daer van en hebt ghy niet
Gehouden, dan dat ghy noch alle dage schiet
Met oogen vol venijns.

twintigste[1]. Maar zeker is het dat zij tot die bevoorrechte behoorde, aan wie het, in hare reine blijhartige beminnelijkheid, geene moeite kost zich door iedereen te doen liefhebben, en dat men in Zeeland niet vond dat haar iets ontbrak dan dit, dat zij tot hiertoe onkwetsbaar was gebleven voor de pijlen van de min[2]. Aan vroolijke plagerijen, hartelijke aanmoediging, hoopvolle aanvallen op dit punt schijnt het haar aldaar niet ontbroken te hebben, noch ook aan doorschemerende voorteekenen dat het niet altijd zoo blijven zou.

Zeeusche Nachtegael, I. bl. 10, 8, 14-17.
HOOFT, *Gedichten*, Uitg. Leendertz. I. bl. 73 en volg.
HEINSIUS, *Ned. Poemata*, bl. 37.
CATS, *Maechden-plicht*. Opdracht.

1) Den spijtigen uitval, een jaar of drie later, van eene Dorothea van Dorp (zie haar brief, *Dietsche Warande*, VI. bl. 485) kunnen wij haar vergeven, maar hij is niet in staat ons in dit opzicht tot andere gedachten te brengen.
2) Aldus b.v. in het gedicht, waar Johanna Coomans haar mede verwelkomde:

Sy heeft der Goden gunst, en is bemint van allen,
In al het geen sy doet heeft yder goet ghevallen;
Maer noch ontbreeckter wat aen dees begaefde Maecht,
Dat is dat sy die naem van Maecht te lange draecht.

*

Plockhaertie van ionck-vrou Anna Roemers met Cvpido.

Aymy! ick ben so moed! ick kan my nau bedaren,
Het sweet dat breeckt myn uyt door 'tmoeyelick plockharen
Met dese bengel, die ick achte min als niet,
Want met sijn slappe booch hy teere pijltjens schiet.
'tWas immers geckens waert dat hy op mijn ginck micken,
Want elcke reys schoot hy sijn broos geweer aen sticken,
Sy stooten weer te rugh, op 'tCristalijne schilt
Van Pallas, ick sprack stout: Schiet vrylick soo ghy wilt,
Nu lustich als een man! want hy con niet ghenaken
Mijn hert, hy mocht het sien, maer geensins cost hy 't raken.
't Was slechticheyt van hem dat hy niet eens nam merck
Wat hem was in de weech. Loop heen tis kinder werck
Seyd' ick, doe myn op 'tlaest dees mallicheyt verveelde
Die myn vermaecte eerst doe 'ck met sijn kintsheyt speelde.
Iae wel! zijt ghy de Min, die men dus bidt en eert?
Zijt ghyt! die trotselick wel Coningen verheert?

* *slechticheyt*, dommigheid.

*
Zijt ghyt! die al de Goon, jae selfs Iupijn doet vreesen?
Zijt ghyt daer ick wel eer soo veel aff heb gheleesen?
Zijt ghyt, die groote vreucht, en groote droefheyt geeft?
Zijt ghyt, die doot, en weer kunt maken datmen leeft?
Zijt ghyt, die den Poeet geeft oorsaeck om te dichten?
Zijt ghyt die soo veel nieus en wonders cont verrichten?
Maect dat een ander wijs. Ick can het niet vermoen,
Geen heyl'gen loof ick oyt eer sy miraeckel doen
Dat ick het selver sie, want anders ist veel logen,
Door hooren seggen wert een mensche licht bedrogen.
Iongen cost ghy niet sien wat u was in de weech?
Dit sprack ick al, en was verwondert dat hy sweech?
Sijn tanden knersten, en hy smeet sijn handen samen,
Het speet hem bijster dat ick hem dus ginck beschamen.
Daer leyt nu al u roem, daer leyt nu u geweer,
Daer ghy op trotst en stoft, gebroken voor u neer.
Doe leed hy langer niet dat ick hem soo verguysten,
Sprong op, liep nae my toe, en terte my met vuysten
Eens tegens hem te slaen, hy maecten hem gereet,
Streeck achterwaerts sijn hayr, en schorten op sijn kleet,
Ick lachte schamper, want ick achtent niet met allen,
Neen pottertje haes-op, mijn lust nu niet te mallen,
Eens op een ander tijt. Mit steld ick my tot gaen
Nae huys, en liet hem daer wel quaet allenich staen.
Sijn koker was heel leech, sijn pijlen al ghebroken,

* *smeet*, sloeg. - *pottertje*, deugnietje, boefje. - *haes-op*, pak u weg!

*

Tis wel (riep hy) gaet deur! 'tsal werden haest ghewroken
Dat ghy mijn acht dus cleyn, en met mijn hout de spot,
Al lijck ick maer een kint, ick ben nochtans een God.
Ick keerde wederom, door sijn hoochmoedich driegen,
Hy heeft noch vleugels (dacht ick) om my nae te vliegen
En soo te quellen staech waer ick my wend of keer,
Die wil ick corten aff. Doe ley ick 'tschilt daer neer
Bedooven in het gras, om my niet te beletten,
Het erge guytjen gingt doe op een loopen setten
Doe't my sach comen aen, ick meende 'twas van vrees,
Maer hy liep nae sijn booch, en trockt daer van de pees
En maecter af een strick, en raepte in dat ylen
De scherpste puntjes van sijn half ghebroken pijlen,
Doe keerden hy hem om, en setten hem heel schrap,
Ick liep hoochmoedich toe, en gaf hem trots een lap
Soo stijf als ick cost slaen, aen een van bey sijn wangen;
Hy was weerom niet slincx, maer heeft my stracx gevangen,
In sijnen loosen strick; helaes! met wat een smert
Stiet hy veel pijlen in mijn onghewapent hert?
Iae neep my blont en blau, en riep 'k sal u vermoorden,
Off haelt weer in u hals de lasterlicke woorden,
Flucx roep nu Mins genae! soo lang sal ick u slaen;
O spijt! ick most het doen, wou ick daer zijn van daen.

* *driegen*, dreigen. - *bedooven*, bedolven. - *erge*, schalke. - *trockt,* drukf. voor *trock.* - *lap*, klap, klets. (Ook bij Hooft).

*

Muytery tegen Cvpido, van jonck-vrouw Anna Roemers.

Al ben ick nu ghequetst, ô wicht! soo sal ick maecken
Dat ick, naer u begeer, niet quijnen sal of craecken,
  Ghy sult u wensch niet sien, dat ick als mal en sot
  Nu sou begaen daer ick soo vaeck mé heb gespot,
Dat ick door schrick van pijn klijn-seerich sou verschuylen
Mijn wonden, op dat die verettren en vervuylen.
  Siet daer mé gae ick heen, en soeck sulck een die can
  (Ervaren in die const) mijn vrylick tasten an;
Ick sal gheen bijt-salf noch gheen pijnlick tenten vreesen,
Noch bittre drancken die bequaem zijn te gheneesen
  Mijn hert van dese quael, die 'k in mijn jonge tijt
  Soo angstich heb gevreest, soo naerstich heb gemijt.
En ghy gehelmde Maecht, ghy schoonste der Goddinnen,
Hoe mocht het van u hert dat ghy my liet verwinnen?

* *craecken,* jammeren. - *tenten,* onderzoeken, peilen (van de wond). - *gehelmde Maecht*, Pallas.

*

Hoe mocht het van u hert, dat die u altijt eert
Soo klackloos van een kint! een kint! nu is verneert?
Ick berst van spijt, als my dees aeterlingsche-bastert
Sijns moeders schoonheyt prijst, en uwe schoonheyt lastert.
Neen, neen, ick acht soo veel geen lichaem schoon en fris
Als een oprecht gemoet daer deucht gewortelt is.
Al creech sijn moer de prijs, nae 't oordeel van een Herder
Die op sijn geyle lust slech sach en niet eens verder,
Dat acht ick niet met al: wanneermen siet het endt
Wat was sijn loon? ach arm! slech jammer en ellendt.
Wie souw niet uyt sijn hert de dertel min-lust royen
Die de puyn-berghen siet van het verbrande Troyen?

* *een Herder*, Paris. - *slech*, slechts (ook nog bij Hooft).

Overhaast afscheid van Zeeland.
11 Juli 1622.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 12.

BEAUMONT had in een zijner welkomstdichten een verband aangeduid tusschen aandoeningen van liefde en vatbaarheid voor de Zeeuwsche koorts. ‘Maer,’ had hij er bijgevoegd,

> dit can u niet schaen, die met een koele sin
> Hebt altijt by de hant *goet raet teghen de min;*[1)]
> Noch van Cupidoos toorts, noch coorts hebt ghy te duchten,
> Hy sal niet min van u als van Diana vluchten.

Was het echter wellicht een vermaning van een van beiden, die haar onverwacht, die haar overhaast besluiten deed te vertrekken, en een vriendenkring te leur stellen, tot een gastmaal vergaderd, waar het wel in de eerste plaats om haar te doen zal zijn geweest? Wat ook de oorzaak moge geweest zijn, zij vertrok den 11^{den} Juli, en gaf zich zelfs den tijd niet tot een persoonlijk vaarwel zeggen; maar, de toevlucht nemende

1) Het schild van Pallas. Zie de beide voorgaande gedichten onzer dichteres. Of schuilt in deze door Beaumont gecursiveerde woorden een toespeling op een ondersteld *vade-mecvm;* Heemskerks *Minne-baet?* Zie bl. 29.

tot de diamantstift en zijn ‘snellen treck op het gelasen blad’, reikt zij haren vrienden ten afscheid dien ‘gladden mondt,’ die naar luid van een van haar vaders *Raedtselen* ‘meer gesoent (wordt) dan eenige Vrouw.’

Zeeusche Nachtegael, I. bl. 10. 78.
HUYGENS, *Korenbloemen*, 1672. I. 476.
ROEMER VISSCHER, *Brabbelingh*. Raedtselen. N°. 12.

*

Op een Roemer geschreeven, en in mijn plaets op een banquet gesonden, daer ick door mijn haestich vertreck niet gaen conde

T'is om Zeelant versch en groen
Mij int' minste niet te doen
Dat ick over zee com sweyen
En soo noode weer can Scheyen.
Waerde vrinden, die ic weet
Dat hier nu te saemen Eet
T'is om u, om u! te spreeken.
Ach! en t' hert van Rouw moet breeken
Dat gelegentheijt vol Nijt,
Mij niet jonnen wil de tijt,
dat ic na beleeftheyts teemen,
Mach een Eerlijck afscheyt neemen.
Send u hier de helft dan
Daermen mij bij noemen can.

* *sweyen*, zwaaien. - *Zeelant versch en groen*. Herinnering aan Beaumonts: ‘Het lant is groen en versch,’ in een zijner welkomdichten. *Z. Nachteg.* I. 9. - *na beleeftheyts teemen*, naar beleefdheids betamen. - *de helft* (spreek uit: *helleft*) *daer men mij bij noemen can*. Roemer, helft van den naam: Anna Roemer.

*
Jammert u, myn droeve clachten?
Coom ic noch in u gedachten?
Kust hem aen syn gladde mont.
Een Adieu, en op den gront,
Laet een druppel wyn niet drijven,
Op dat ic gesont mach blijven.

* *op den gront*, de bodem van het glas is bedoeld.

Een viertal psalmen.
1622.

Uit ‘De Zeeusche Nachtegael.’ Uitg. 1623.

GEEN der groote dichters uit het schoone tijdvak onzer ontluikende en straks zich tot volle kracht ontwikkelende letterkunde is ongevoelig gebleven voor de bekoring der rijke en hartdoordringende poëzie van het boek der Psalmen; geen hunner heeft de verzoeking kunnen weerstaan, ook zonder het oorspronkelijke machtig te zijn, het latijnsch of nederduitsch proza, waar hij ze in vertaald vond, over te gieten in nederduit sch dicht. Vondel deed het al de *Harpzangen* van dien hij, in de opdracht aan Cornelis van Campen, neef van onze dichteres, genoemd heeft

dien Hebreeuschen kampioen,
En dappren zinger,
Die levende uitdruckt al wat hy beseft,
En zoo verzinckt, en zoo de maet verheft
Dat zy op 't allerhardste voorhoofd treft,
Gelijck zijn slinger.

Maar ook Hooft, Cats en Huygens leverden proeven op dit gebied. Ook de vrome zin van onze dichteres is hier niet in gebreke gebleven; en de catholieke jonkvrouw heeft zich daarbij aan het metrum der psalmberijming van Marot gehouden, waarin allen, die hunne psalmen voor gereformeerd kerkgebruik wenschten geschikt te maken, den franschen voorganger volgden, zonder er nochtans in te slagen aan 'd a t e e n van D a t h e e n ,' daar, als Huygens schreef, 'de wereld sott na was,' de voorkeur bij de Gemeente te ontrooven.

De vier Psalmen werden met het daarop volgend *Gebedt op den Biddach* door 'Jonkvrouw Anna Roemers aen den Heer I. Cats gesonden, tot op-weckinge des *Zeeuschen Nachtegaels*', en als 'aendachtige gedichten' in het derde deel van den in *Minne-sang, Seden-sang* en *Hemel sang* verdeelden dichtbundel, 'tot stichtinghe' geplaatst. Zij kunnen echter wel van vroeger tijd zijn.

VAN LENNEP, Uitg. v. Vondel III. 715, 716, XII. 168.
HUYGENS, *Korenbl*. 1672. B. XIX. Sneld. 92.
Zeeusche Nachtegael, III. bl. 15-19.

*

Psalm 5.

Hoort aen mijn woorden die met suchten
Verselschapt, bersten uyt mijn hert,
Aendachtich, innich, en vol smert,
Waerom ick ben in treurich duchten
En ongenuchten.

Vermogen Coning, Heer der Heeren,
Let op mijn stem, die nu (met leyt)
Tot u wel bitterlicken schreyt,
Tot u alleen gae ick my keeren,
En hulp begeeren.

Eer dat de son sijn gulde stralen,
Buert uyt de kim, soo sal ick Heer,
Met bidden vroech zijn in de weer,
Om van u goetheyt te gaen halen
Raet tot mijn qualen.

Want u opt hoogst mishaegt het leven
Der guyten, en al die de paen
Van moedwil en van boosheyt gaen,
Sullen van u (met sidd'rich beven)
Zijn wech gedreven.

* *Vermogen*, vermogend, machtig. - *leyt*, leed. - *guyten*, ondeugenden.

*
De dwasen die haer quaet verbloemen
Bestaen voor u gesicht gansch niet,
Ghy haet en stoot haer in verdriet,
Oock die van schelmeryen roemen
Sult ghy verdoemen.

Aen sulcken sal u gramschap blijcken,
Die loogens spreeckt, off die verwoet
Dorst nae sijn even-naestens bloet,
En die een aer, met snoo practijcken,
Soeckt door te strijcken.

Maer door u gunst, soo sal ick treden
In uwen heyl'gen Tempel Heer,
En knielen voor u aenschijn neer,
Daer sult ghy met ootmoedicheden
Zijn aengebeden.

Heer wilt de baen doch voor my ruymen,
Dan gae ick seker, en sal sien
Mijn haters, die my deun verspien
En listich legghen op haer luymen,
Haer tijt versuymen.

De loogens krielen in haer monden,
't Hert is gepropt vol wreetheyt straf,

* *door te strijcken,* te vernietigen, ten onder te brengen. - *de baen voor my ruymen,* mijnen weg recht en effen maken. - *deun*, van nabij, scherp, nauwkeurig. ('t Mnd. heeft *dune bi* voor *nabij.*)

*
Haer oog is boos, haer keel een graf,
Doortrapt en dubbelt sijn haer vonden
Niet om doorgronden.

Roeyt uyt, verdelgt, en wilt verbannen
Hun om haer snoode wandel crom,
Stoot haren valschen raet doch om,
En wilts' uyt u genade wannen,
Als wederspannen.

Maer laet in eeuwicheyt verblyen,
Die u vertrouwt, u roemt, en prijst,
Maeckt dat haer hert in vreuchden rijst,
Die stadich, met gebenedyen,
U naem belyen.

Den vromen man (door u ghenaden)
Ontfangt een milde segen nut,
V gunst hem als een schilt beschut,
Soo dat de pijlen van den quaden
Hem niet en schaden.

* *om*, nu zegt men *om te*. - *wannen*, door middel van de wan verwijderen. Luk. 3. 17 mag der dichteres hierbij voor den geest hebben gestaan. - *wederspannen*, wederspannigen.

*

Psalm 6.

In grimmicheyt ontsteken,
En straft niet de ghebreken,
O Heer van uwen knecht;
Mijn sonden zijn wel waerdich
V gramschap seer rechtvaerdich:
Ghenade! maer gheen recht.

Slaet neer, door mede-doogen,
V goedertieren oogen,
Erbarmt u over mijn,
Gheknackt mijn beenen beven,
Mijn vleesch wert wech gedreven,
Door smert en groote pijn.

De schrick en angst die plagen,
Mijn ziel met wreede slaghen,
Soo vreeslick dat ick gruw.
Mijn hert in treurich duchten,
Met veel benaude suchten,
Seyt, Heer waer blijft ghy nuw?

* *plagen*, lees: plagen (zonder comma).

*

Helaes! wilt my verhooren,
Neycht tot mijn clacht u ooren,
Verlost my uyt ellent:
Behouwt my tot u eere,
V goetheyt sal dan Heere,
Zijn over al bekent.

Kunnen de doode monden
Oock dijnen lof verconden?
Off gheven eer en prijs?
Die in de graven stincken
En doen u lof niet klincken,
Maer zijn der wormen spijs.

Van suchten en van weenen,
Van nocken en van steenen,
Ben ick vermoeyt en mat,
Doe alle nachten baden
Met tranen overladen
Mijn bed geheel door-nat.

Ick ben verouwt van treuren,
Verdriet mijn hert doet scheuren,
Ick galm niet uyt als klacht,
Om dat mijn vyant spijtich
Soo lebbich, dreuts, verwijtich,
En schamper my belacht.

* *lebbich*, smadelijk. - *dreuts*, grievend.

*

Vertreckt van hier, ghy boosen,
En al ghy goddeloosen,
Flucx packt u ylich voort;
Want mijn ghebedt ootmoedich
Dat heeft de Heere goedich
Ghenadelick verhoort.

Mijn God (uyt mede-lyen)
Sal my voort aen bevryen,
Want hem mijn jammer deert,
Iae hem ghevalt mijn smeecken,
En tot een waerheyts teecken
Hy hem te mywaerts keert.

Dies al die my benijden,
En my niet moghen lijden,
Verschricken metter haest;
Te rugh met angstich beven
Heeft haer de Heer gedreven,
Beschaemt en seer verbaest.

* *ylich*, ijlings. (Ohd. îlîg). - *verbaest*, ontsteld.

*

Psalm 8.

O groote God! ô Heer vol heerlickheden!
Groot wert geroemt all' omme hier beneden
V groote naem, jae 'taertrijck is te cleen,
Maer streckt sich wijt boven den hemel heen.

Daer krachtich van ghetuyghen swacke dinghen,
De montjes kleen van teeder suyghelinghen
Maken beschaemt, betuetert, en versuft
V vyant, en den wreecker gans verbluft.

Maer als ick met opmercking gae aenschouwen,
Vw handen werck, de hemelsche ghebouwen,
'tGhetintel van de sterren, en de maen,
Die seker vast niet uyt haer tret en gaen;

Verwondert seyt mijn hert, ô God almachtich!
Wat is de mensch, dat ghy hem zijt ghedachtich?
Een 'smenschen kint van stof, van slijck, van aerdt,
Vereert ghy, en maeckt uwer sorghe waert.

* *betuetert* (naar de tegenw. spelling *beteuterd*), eigenl. verdoofd, en van daar verlegen, verward.

*
'tHeeft u behaecht hem mildelick te deelen
Veel gaven groot, en niet veel doen verscheelen
Van d'Englen self, vervult met overvloet,
Heerlick verciert, gekroont met eer en goet.

Ghy hebt hem over 'tmaecksel uwer handen,
Een Heer ghestelt van zee, van stroom, en landen,
En al het geen daer inne leeft en sweeft
Ghy t' eenemael hem te regeren gheeft.

De ossen die met graghe tanden meyen
Het weelich gras van vette klaver-weyen,
De schapen, en al 'tvee dat sich op 'tvelt
Gheneert, heeft God onder sijn macht ghestelt.

De voghels die de dunne lucht beswieren,
Met pluymen licht, en singhent tierelieren,
En al wat swemt in poel, in beeck, in zee,
Moet onder hem gehoorsaem zijn en dwee,

O eeuwich God! ô Heer der Heeren waerdich,
Hoe wonderbaer? hoe helder? en hoe vaerdich?
Soo klinckt u roem, door al de weerelt wijt
En kundicht af dat ghy de Heere zijt.

* *meyen*. maaien. - *Gheneert*, voedt.

*

Psalm 13.

Waerom verbercht ghy doch soo lang
Voor my, ô God! (dat maeckt my ang)
V aenschijn? Ach! hoe lang sal't wesen
Eer ghy my weder sult ghenesen?
Die nu ben soo benauwt en bang.

Hoe lang sal noch mijn flauwe hert
All omme zijn in druck verwert?
Hoe lang sal noch het stout verheffen
Mijns vyants, als een geessel treffen
Mijn ziel met over groote smert?

Slaet neer u al vertroostend' oogh,
Verhoort my uyt u hemel hoogh,
En heldert weer met nieuwe luyster
Mijn lichten: laet de dood int duyster
Graff, my niet vellen door sijn boogh.

* *ghenesen*, oprichten. - *Mijn lichten*, mijne oogen.

Op dat mijn vyants vrolicheyt
Niet en vermeerdert door mijn leyt,
En my hoovaerdich trots verdoeme,
Of van sijn cracht of sterckte roeme,
Om dat ghy met u hulpe beyt.

Op u vertrouw en hoop ick Heer,
Van u verwacht ick blijdschap weer.
Berst uyt mijn stem om hem te loven,
Want als ick smadichst leg verschoven
Recht hy my op in volle eer.

Biddags-bede
1622.

Naar het Handschrift. Letterjuweel. 13.

DE twaalf jaren van het Bestand waren in 1621 ten einde geloopen, de vijandelijkheden hervat. ‘*Op het uytgaen van den Trefues*’ was tegen den 7 April een ‘*Algemeene Biddagh*’ uitgeschreven; een ‘*Algemeene Vasten ende Bededach*’ tegen den 4 Augustus, als ‘de vyandt hem wederomme met eene Extraordinaire groote krygsmacht te veldt (had) begeven, ende gereet was daer mede te marcheren, ende zyn desseins tegen dese Ver. Nederlanden te exploicteren.’ Drie algemeene Vast- en Bededagen werden in 1622 gehouden. De eerste, 22 Juni, naar aanleiding van den tocht in Brabant onder de Prinsen Maurits en Frederik Hendrik; de tweede, 21 September, naar aanleiding van de belegering van Bergen op Zoom, door Spinola; de derde, ‘om Godt te dancken voor zyn bewesen weldaden, ende genadighe bescherminge tegens 't gewelt onser vyanden, soo int ontsetten van Bergen op Zoom, als andersints.’ Was het op den eersten, of op den tweeden - de derde

komt hier, dunkt mij, minder in aanmerking - dat onze dichteres zich tot de tolk van dat boetvaardig godsbetrouwen maakte, hetwelk men op dagen als deze van haar volk verwachtte, in een gedicht, waarvan het door ons gevolgde Handschrift het jaartal 1622 voert, en dat in Mei 1623, in de derde afdeeling van den *Zeeuschen Nachtegael* in 't licht verscheen?

KIST, *Neêrland's Bededagen en Biddagsbrieven*. 2e Dl. 118-121. *Zeemsche Nachtegael*, III. bl. 19, 20.

*

Gebet op den beedach
An^{o} 1622

O Eeuwich groote Godt, die een beangst gemoet
En een gebrooken hert (voor t' reutelende bloet
van het geslachte vee) aen neemt als Offerhanden
Soo dickmael als wij dat tot uwer Eeren branden
Op t' altaer van t' Geloof. Siet neer, ach siet ons aen
Laet u bedruckte kerck niet hulpeloos vergaen.
De damp klimt inde lucht van veel benaude suchten
Die moedeloos vol moet tot uwe goetheijt vluchten.
Wie moeloos door de sondt schier inder hellen sijcht
Die moedicht u genaedt dat hy ten Heemel stijcht,
En bid, en smeeckt, en schreyt, en derf om bystant vergen
Die hij niet heeft ontsien tot grimmicheyt te tergen.
Wij kennen onse schult! en vallen in Ootmoet,
Eendrachtich met berouw, u Magesteyt te voet
Belijden dat niet een is onder Ons bevonden
Die niet gepropt is vol verdoemelycke sonden
Door t' overtreeden van u wetten en geboôn,
Hebt melijen met ons, om t' lyen van u Soon.

* *sijcht*, daalt. - *schreyt*, doorgehaald *sucht*. - *vergen*, dringend vragen. - *kennen*, erkennen. - *bevonden*, de *Z. Nachtegael* heeft *gevonden*.

*
Doet ons vijanden siên, die trots sijn en vermeeten,
Dat gij ons tuchten wilt, maer niet en wilt vergeeten.
Laet u verdrieten dat ons herten leet en klacht,
Van hun wel spijtich, dreuts, en schamper wert belacht:
Helaes! keert u tot ons, op dat ons bitter schreijen
In vreucht verkeert en wy met sang u lof verbreijen.

* *ons vijanden*, De *Z. Nacht*. heeft *onse haters*. - *Dat gij ons tuchten wilt*, de *Z. Nacht*. heeft: *Dat ghy ons wel castijt*. - *dreuts*, Zie bl. 153. - *verkeert*, de *Z. Nacht*. heeft *verkeer*.

Aan de Zeeuwsche dichters.
Twee gedichten.
1622.

Uit ‘De Zeeusche Nachtegael.’ Uitg. 1623.

VAN het doel der uitgave van den *Zeeuschen Nachtegael* en ‘het seldsame op-schrift van desen boeck’ wordt, door den uitgever, Jan Pietersz. van de Venne, den ‘kunst-lievende Leser’ de volgende ‘openinge’ gedaan: ‘Tot noch toe en was door een *Zeeusche-Nachtegael*, in veel plaetsen niet anders en verstaen gheweest als een *Kick-vors* (ofte om *Zeeuws* te spreecken) een *Puyt:* daer mede spottelijck te kennen werde gegheven, dat *Zeelandt* van geen andere *Nachtegaelen* versien en was.’ Dit had ‘de ervarentheyt nu vele Iaeren alreede anders geleert.’ Boven zijn ‘verheven-soet-rieckende boomen’ kon men elke lente de schetterende en bevallige stemmen van echte nachtegalen vernemen. Evenzeer was het er tot heden toe voor gehouden geweest, ‘dat in *Zeelandt*, de rouheyt vande *Zee* soo seer de overhant ghenomen hadde, datter onder de menschen selfs niet als schorre kelen, en stramme verstanden te vinden en

waren; het welcke van ghelijcke, soo wel als het voor verhaelde, gheheel anders inder waerheyt als nu wert bevonden.' Daarom was het 'goet gevonden, om aen alle omliggende nae-gebueren het teghendeel, vande voorschreven inbeeldinghe te doen verstaen: ende dit werck als een *Mey-gifte*' aan allen die Zeeland kenden of niet kenden toe te zenden, om hen te overtuigen dat er in Zeeland 'jae ware *Nachtegaelen*, vryelijck *soete*, *sachte kunst-lievende verstanden*' waren, 'bequaem tot alle dappere aerdighe invallen, en uytinghe van onse ghemeen[schappelijk]e tael.'

Anna Roemers had van het schoone plan kennis gedragen en het toegejuicht, ook wel hare bijdragen toegezegd en gezonden; maar, zoo het in Mei 1623 tot uitvoering kwam (de dagteekening der Voorrede is van den 16^{den}), zij had die reeds in de vorige Meimaand verwacht.

> *Zeeusche Nachtegael*. JAN PIETERSZ. VAN DE VENNE *tot den Kunst-lievende Leser*. I. en Bl. 17. 18.

*

Aen de Zeeusche poëten.

De heuchelicke son, die bralt, en climt om hooch;
De wegen nat, en glat, die werden hart, en drooch;
De wijngaert oogen crijcht, en aen der boomen toppen
Daer berst te met een blat uyt dick-gheswollen knoppen:
De bruyne voester-vrouw, de vette groeysaem aerdt
Die heeft haer eerste cruyt en bloemen al gebaert:
Het luchtich pluym-gediert, al t'ilpende comt swieren,
En springt van tack op telgh, met vrolick tierelieren.
Dees Somer-teyckens die verneem ick altemael,
En noch verneem ick niet u Zeeusche Nachtegael.

* *bralt*, schittert. - *t'ilpende*, sic. tjilpende.

*

Sonnet aen de Zeeusche poëten.

Ghy altijt lustich volck, dat met u gheest ghewoon
Te sweven zijt om hooch, en welcoom by de Gooden,
Die u alst feest-dach is op haer bancquet doen nooden
En boven aen het naest Iupiters wijste soon.
O luckich teghen-deel! van die om wanckel loon
Vermuffen op 'tCantoir (een graf van sulcke dooden)
V eer ick in mijn hert, u vier ick, als de booden
Van de onsterflickheyt, belommert met haer croon.
Ick heb onlangs verstaen dat ghy met schrandre listen
In Zeelant u quartier begint te Alcumisten
Om gout te maken? Neen! Maer grooter Meester-stick
Neemt ghy-lie by der hant, 'tzijn wonderlicker curen
Cunt ghy u Nachtegael doen soetjens tureluren
Die in sijn moeders tael roept kick, borr kick, kick kick.

* *Iupiters*, Het is om dit vers te lezen zoo als het, naar den tijd waarin het geschreven is, gelezen moet worden, niet noodig dezen naam verkeerd uit te spreken, met den klemtoon op de tweede lettergreep. Men leze het alsof het een fransche versregel ware. - *curen*, kunstverrichtingen.

Aan den vriendhoudenden Coridon. 1623.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 18.

ONDER de Zeeuwsche dichters en bewonderaars van Anna Roemers vinden wij ook een Medicinae Doctor, met den min dichterlijken, maar eigenaardig Zeeuwschen naam van LENART PUETEMANS, ook gespeld PEUTEMANS. Wij kenden hem reeds als een bewonderaar van Cats, door zijn 'lofdicht' op diens *Maechden-plicht*, vóór de eerste uitgave van dat dichtwerk (1618) geplaatst[1)], waar hij goed gevonden had in dezelfde dichtmaat een zestal regelen 'Aen Jonck-vrou Anna Roemer Visschers' op te laten volgen, in welke hij haar aandeel in dat door hem geprezen dichtwerk, min of meer in den naam van Momus, schijnt te betreuren[2)]. Van zijne hand is, in den *Zeeuschen Nachtegael*, een

1) Zie op bl. 23 het couplet beginnende: Een die onlangs, enz.

2) ANNA *Roem* van onse tijden,
Boven 't Nijden:
Eer van 't prachtich *Amsterdam*,
Numen uyt u moet gaen *vissen*
De ghewissen
Van de deucht, is *Momus* gram.

gansch niet onbevallig lied ‘op haer onverwacht vertreck uyt Middelburch’, waarin ons de diepe droefenis, waarmede dit vertrek

> Al de Herders van den lande,
> Staende treurich op het strande,

vervulde, met aandoenlijke trekken geschetst wordt. *Mopsus*, *Tytirus* (sic), *Coridon* worden daarbij in 't bijzonder vermeld; Coridon vooral, die zijn ruischpijp opneemt om ‘het laetste dicht’,

> Dat hy in de groene hoven,
> In de Beemden van west-hoven,[1)]
> Met haer onlanx had' gesticht,

nogmaals te spelen.

> Hier-en-tusschen;

aldus besluit de dichter:

> Hier-en-tusschen is verdwenen
> En de *Nimph'* niet meer verschenen,
> Daer nu *Coridon* om sneeft,
> Sijnen *roem* is nu gheweken,
> Naer den Amstel en de Beken,
> Daer sy hare weyden heeft.

Is dit, is misschien de dichterlijke dokter zelf, de ‘Vrinthouwende Coridon’, wiens ter onderhouding der vriendschap toegezonden ‘gift en brief,’ waarin verschijnselen van een on-

1) ‘*Westhoven*, daar oudstijds de Abten van Middelburg hun vertrek en vermaak hadden - eene der wellustige plaatsen van Walcheren, leggende rondom in groen geboomte, en versche diepe water-grachten, waarin de Visschen en Vogelen zich verlustigen.’ GARGON, Walchersche Arkadia. Leyden 1715. bl. 120, 1.
Zie verder over dit *Westhoven* der Tempelieren, Abten, Bisschoppen, Boreels, Reigersbergens, van de Perres (met van der Palm), laatstelijk der Boddaerts, VAN LENNEP en HOFDIJK *Merkw. Kasteelen in Nederland*. I. bl. 137 en volgg.

gegrond wantrouwen en van een bedenkelijke jaloerschheid schenen door te stralen, door onze dichteres uit's Gravenhage in het aangenomen karakter van eene Herderinne, met het wedergeschenk van een gesneden roemer beantwoord wordt? Zij noemt zich daarbij met den in idyllen zekerlijk lang niet ongewonen naam van *Silvia*, maar waarom juist met dezen? Coridon zal het geweten hebben. Wij weten 't niet.

Zeeusche Nachtegael, I. bl. 78, 79.

*

Aen den vrinthouwende Coridon

Waerden herder die voor deesen
My hebt soo veel eer beweesen
  Wat mistrouwt gij aen mijn gunst?
  Ist om dat ic nae de cunst
Niet mijn woorden weet te dreijen
Noch behelpen can met vleijen?
  Ach! al ben ic boursch en slecht
  T'hert is danckbaer en oprecht.
Hoe souw Silvia begeeven
Coridon haer lieve leeven?
  Die sij cuijsch en heylich mint
  Niet als vryer, maer als vrint.
Meent gy dat het dertel vrijen
En de laffe courtosijen
  Van den Haech my soo behaecht
  Dat gij daer soo over claecht?
Neen mijn caertje, hoofsche treeken
Heb ic door en door gekeeken
  T'Haechs gesnor dat prachtich bralt
  Mij in t'minste niet gevalt.
T'soetste dat ic weet te wenschen,
is, dat ic van sulcke menschen,

* *dreijen*, draaien. - *boursch*, boersch. - *slecht*, onkundig, eenvoudig. - *mijn caertje*, mijn waarde. - *bralt*, schittert.

*

Die oprecht syn van gemoet
als vrindinne wert gegroet
Die k' weer (sonder vrees van Roemen)
Mach met lieve naempjes noemen.
Dit docht mij dat ic bevon
Aen Myn Zeeusche Coridon:
Die goet ronts is en mewaerdich
Vrindlijc, heusch, beleeft, en aerdich
Daerom is sijn gift en brief
Mij seer aengenaem en lief.
Als ic eens op groene weijden,
Had myn beesjes gaen geleyden,
En door hette mat en loom,
In de schaduw van een boom,
Ruste mijn vermoeide leeden
heb ic op dit glas gesneeden.
T'geen ic van een hoveling,
Op een briefje corts ontfing.
Om de leege plaets te cieren
Greep ic in haer snorrent swieren
Dit gewieckte lichte goet
Onbelaen van vlees of bloet

* *Dit gewieckte lichte goet*, enz. Vlinders. Men denke aan Hooft's,
Soo 't u, met diamant, lust op een glas te stippen:
'Tis in de vlinderteelt. (Uitg. Leendertz I. 183).
Of moet het *snorrent swieren*, in den vorigen regel, ons veeleer aan *juffers*, z.g. *glazemakers* of *rombouts*, doen denken? Wij weten, dat ook deze begunstigde voorwerpen voor het diamantstift waren.

*

Dat ic self nauw weet te noemen
k' sloech mijn oogh oock op de bloemen
  Die daer keeken uijt het gras,
  daer ic bij geseeten was.
Versche bloemjes, schoone spruijtjes,
Lieve blaetjes, soete cruijtjes
  Die jck vlechten souw te gaer
  Om u op het jeuchdich haer
Van mijn Herder-maet te schicken
Saem geknoopt met vrinschapstricken,
  Soo hy hier aen onsen cant,
  Was gecomen uijt sijn lant.
Eevenwel sal ic u plucken
En u op dees Roemer drucken
  Om te senden daer ic gis
  Dat hij tegenwoordich is.
Wilt dees gift jn danck aenvaerden
Groot van gunst, maer kleijn van waerden,
  Eedel Herder! op dat gy
  Altemet eens denckt om Mij.
    SILVIA

Den 20 februwarij A^{o} 1623

* *februwarij;* eigenlijk het seizoen niet om, ‘door hette mat en loom,’ met de schaapjes, in de schaduw van een boom uit te rusten en de vlindertjes en bloempjes, die men rondom zich ziet, ‘op een Roemer te drucken!’ Ernstige waarschuwing aan commentatoren om, bij gebrek van dagteekening, niet met al te veel zelfvertrouwen, uit de atmosfeer, waarin hen de inhoud verplaatst, tot den tijd der vervaardiging te besluiten.

Nog eens aan Simon van Beaumont.?

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 9.

Aen ionck-vrouw Anna Roemers, op haer *Manet altâ mente repostum*, gegraveert in een Glas.

Wat isser dat u blijft so diep int hert geschreven,
O waerde Roem, en eer van 't maeghdelijck gheslacht,
Van naelde-konst, verstandt, *Pallas* gelijck geacht,
Dat ghy, als *Iuno*, wildt vergeten noch vergeven?
Om 't vonnis teghen haer, by *Priams* soon gegeven,
Heeft sy, ô wreede wraeck! heel *Troja*, met haer pracht
Deerlijck door sweerdt en vyer, in bloed en asch gebracht.
Maer wat hebb' ick so swaer doch tegen u bedreven?
Ick weet wel mijn ghebreck, maer weet oock raedt daer toe,
Dat ick met nieuwe vlijt, neerstige boete doe,
Dat sal dan u gemoedt wel tegens my versachten;
So niet, dan denck ick noch, het dreygen, dat ick las,
Was wel met diamant geschreven, maer op glas:
Glas is broos, so is oock den toorn in u gedachten.

SIMON VAN BEAUMONT, *Horae Succisivae*.

IN de *Horae Succisivae* van Simon van Beaumont, waarin ook achtereenvolgens de drie gedichten voorkomen, ‘aen Jonckvrouw Anna Roemers’ in Zeeland gericht (bl. 117-122), die ook in den *Zeeuschen Nachtegael* geplaatst zijn, vind ik geen Sonnet van zijne hand, waarop het hier volgende van onze dichteres de weerklank kan geweest zijn, maar wel een ander, aan hetwelk wij hier tegenover een plaatsje geven, en waaruit blijkt dat de vriend in een of ander opzicht iets misdaan of miszegd moet hebben, hetwelk de vriendin moeielijk kon of veinsde te kunnen verkroppen. Het laatste viertal regels van Anna's Sonnet is duister. Wat zij met den voor haar onuitstaanbaren *timmer-dwang* bedoelt, erkennen wij niet te weten en wagen wij niet te gissen, evenmin als naar het jaartal waarin het geschreven mag zijn.

*

Sonnet Tot antwoort op een sonnet aen mij gesonden door Simon van Beaumont
op de manier van C. Huij houdende de laeste woorden.

De vreese die ick had van u te sijn verlaeten,
heeft mij ontrooft een deel van mijn vernoechde vreucht.
Maer doe ick sach de tolck soo werd ic seer verheucht
Daer door dat vrinden, verd' van een, te saemen praten.
Of ic al juijst niet weet van Rijm of reegel-maeten
En dat mijn pen is stram en myn verstant verdooft
Soo speelt noch lyckewel t' vertrouwen in mijn hooft
Dat gij mijn sotheijt eer belachen sult dan haeten.
Ach! doe de lieve tijng mij was ter hant gecoomen
* Dat gij noch niet missaeckt u Eertijts aengeno omen
Dochter die nu suft in t' gemelijck gegrol
Van timmer-dwang daer ick doch niet me weet te leeven
k' ontsloecht mij voor een tijt en ben alleen gebleeven
(Om u te groeten) in mijn stil en eensaem hol

* *C. Huij*, C. Huygens. Zie bl. 62, 63. - *de tolck - daer door dat vrinden* enz. Het schrift. - *verd'* (*verde*), ver, verre. - *tijng*, tijding. Zie bl. 33. - *Dat gij noch niet missaeckt*, verloochent. Bij de verbetering van dezen en den volgenden regel, met anderen inkt en in gewoon loopend schrift, aan den voet der bladz. is ditmaal in den eersten, door het uitlaten van *noch*, een fout gemaakt. - *k' ontsloecht mij,* ik ontsloeg er mij van.

* Dat gij niet missaeckt mij bij u aengenomen voor Dochter, die etc.

Aan Cats in Dordrecht.
1623.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 19.

DE Pensionaris van Middelburg, na twee jaren met lof en genoegen zijn ambt te hebben bekleed, werd ten jare 1623, geheel onverwacht, tot Pensionaris van Dordrecht verkozen. Anna Roemers schijnt echter, tijdens haar verblijf in Zeeland, een voorgevoel gehad en, hetzij dan in dicht of ondicht, geopenbaard te hebben, dat hem een schitterende loopbaan wachtte, die aan Zeeland zijnen Cats kosten zou.

Ontschuldinge aen den heere Jacob Cats Pencionarus van Dordrecht, dat Ic hem in Zeelant doot geschreven Hadde.

Heb ic u brave Cats jn Zeelant doot geschreeven?
Dat sult gij mij als vrind wel lichtelijck vergeeven
De wyl een hooger geest dwong en beroerde my
te setten op pampier een waere Propheecij.
Hoe sou ic schryven doot? u! die soo menich Eeuwen
Sult leven in 't gedacht van de beroemde Zeeuwen.
Hoe soud jc schryven doot? u! die de doot te spijt
Sult Rennen met de faem en breeken door de tijt.
Hoe soud jc schryven doot? u! die door vrome Deuchden
Genieten Eeuwich sult d'onnoemelycke vreuchden.
Nochtans soo sult gij sijn van hun als doot beschreijt
berooft van uwen Raet en tegenwoordicheijt.
Soo niet met danckbaerheyt u schade is te boeten
Onsterffelijcken lof sal uwen druck versoeten
O Moedich Zeelant! want soo jemant van u spreeckt
u salich noemen sal, om dat gij hebt gequeeckt

*

Een sulcken wijsen Man tot troost van u gebuiren
Die met syn cloeck beleyt, het Schip sal helpen stuiren
  Dat voor een teycken voert verheeven op sijn mast
  de vrye Leeuw die op geen bijtend Swyn en Past.
Gij Heerelycke Stat die om u schoon gebouwen
Van onse Steeden wert als Coningin gehouwen,
  Gij raedt de oorsaeck wel dat ic na u verlang
  Daer eertijts in een dach ic uijren was te lang
'T is Cats mijn beste vriend, daerom jc u gae vieren
'T is de vermaerde Cats die u soo can vercieren
  'T is Cats die (in mijn sin) oock aengenaem en freij
  Can maken door syn reên, een schrale dorre heij
Syt welcoom dan O puijck en hooftstuck van mijn weelde
Wiens tuchtich by syn mij Noyt lang viel noch verveelde
  Syt Hollant wellecoom. Ach! wanneer sal ic weer
  Mij setten aen u sij of voor u voeten neer?
En hooren uijt u Mont en gaeren van u lippen,
De lessen van de Deucht die haer al staech ontslippen.
  Syt hertelyck gegroet van Hollants Borgerij
  Maer alderhertelyckxt Myn waerde Cats van mij

* *bijtend Swyn*, Zie I. bl. 163, 164. Sinnepop L van het 2e Schock. - *Past*, acht geeft, let. - *vieren*, hoog stellen, verheffen. - *freij,* fraai, mooi.

Gesneden Roemer voor Dordrecht. 1623.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 20.

Nooit heeft haer Diamant op brijzlend glas gesneên,
Of 't glas werd duurder dan de diamanten steen.

JAN VOS.

SCHELTEMA wist in 1808 van een reusachtig grooten Roemer, die bij den Heer Dijl te Alkmaar bewaard werd, door Anna ‘met verwonderlijke schoonheid besneden met de spreuk: *Pacifici beati sunt*.’ ‘Waarschijnlijk,’ zegt hij, ‘dezelfde Roemer, waarvan melding is in Hoofts Brieven No. 738 als vervaardigd bij de verzoening van een vriendelijk geschil.’[1)] Ook zag hij er een van haar ‘met de zinspreuk van Hendrik Laurensz. Spiegel, *Deught verheught*, boven diens zinnebeeld, Arion op de Dolfijn.’ Nog wist hij te verhalen van een anderen Roemer, omtrent den jare 1750 in 't bezit van den dichter Spex, ‘door Anna in 1642, met een pruimpje en twee vlinders, en de woorden *Hospitalitatis ergo* besneden, en waarschijnlijk aan Hooft vereerd.’

Barlaeus schrijft den 13 April 1640 aan Huygens: ‘Anna te vitri stupenda inscriptione beavit. Ego meum expecto cum hoc elogio: *Ungula vatum*.’

1) Indien dit het geval is, dan heeft Scheltema bier het werk eener eenënzesligjarige voor zich gehad. De bedoelde brief van Hooft (Uitg. van Vloten No. 905) aan Joachim van Wikkevoort was van den 27. Febr. 1645.

De heer A.D. Schinkel te 's Gravenhage was nog in 1848 in 't bezit van een drinkglas en van een bokaal, door het werk van Anna Roemers verheerlijkt, waar hij in zijne *Oudheidkundige Bijdragen* niet slechts de beschrijving, maar ook de afbeelding in de wezenlijke grootte van gaf. Op de bokaal stonden met fraaie letters en sierlijke krullen de woorden *Vincens tui*; daartusschen een viooltje en een kersentakje met vrucht en blad. Tusschen de onderste takken had zij haar naam voluit geschreven, met het jaartal 1646. Het fiksche werk was dus werk van haar tweeënzestigste levensjaar.

Het kleinere drinkglas, eveneens met haar naam gemerkt, was van vroegere dagteekening. *Anno* 1621 stond er op te lezen, en zoo was het dan de zevenëndertigjarige Anna geweest, die hier een anjer, een wild roosje, en een afrikaan, waar een rombout op nederstreek, ‘op het glas gestipt had.’

1)

stond in fraaie schrijfletters tusschen de bloemen te lezen.

1) Wat van deze woorden de meer speciale bedoeling kon wezen, kunnen wij niet gissen, daar wij onkundig zijn van de gelegenheid bij welke zij dienen moesten, maar zeker is dat'men den heer Schinkel gehrekkig is te hulp gekomen, als men hem de volgende Fransche vertaling aan de hand deed:

Belle Doris gentille parmi les fleurs gracieuses
De toi nous prendrons les honneurs.

De zin kan aldus worden wedergegeven:

Bevallig schoone Doris, Wij liefelijke bloemen
Ontleenen slechts aan uwe hand
een eer, daar wij op roemen.

Het glas was in de verzameling van den heer Schinkel gekomen ‘uit de nalatenschap eener hoogbejaarde vrouw, wier mans grootvader tuinman was op *Zorgvliet*, en in wiens familie het, sedert onheugelijke jaren, als een zeldzaam kleinood was bewaard geworden.’ Op dien grond vermoedde hij ‘dat het langen tijd in het bezit van den Raadpensionaris Cats was geweest.’

In een brief van 1642, door den heer van Vloten in 1852 aan 't licht gebracht, spreekt Anna van een ‘grooten roemer’ daar zij ‘weleer voor Cats wat op had gecrabbelt’, waarvan het blijkt dat deze hem bij groote gelegenheden voor den dag liet komen, en waar de heer van Vloten van verzekert dat zij toen in het bezit was van den heer Schinkel. Van dezen hebben wij in diens, trouwens vier jaar vroeger gedrukte, *Oudheidkundige Bijdragen* geene beschrijving.

De dichter Vollenhove heeft, naar luid van zijn schrijven aan Gerard Brandt, in Februari 1679 het dankbewijs nog gezien waarmede de stad Dordrecht den gesneden Roemer ‘vergolden’ had, haar onder geleide van het hier volgend dichtje toegezonden, als zij ten jare 1623 haren nieuwen Pensionaris aan den feestelijken disch had te verwelkomen.

SCHELTEMA, *Anna en Maria Tesselschade* enz. bl. 221. 222.
BARLAEUS, *Epistolae*. p. 814.
A.D. SCHINKEL, *Oudheidk. Bijdragen. Beschrijv. van merkw. drinkglazen* enz. 1848. 100 Exx. gedrukt. Niet in den handel.
VAN VLOTEN, *Tesselschade en hare Vrienden*, bl. 91.
Brieven van vernaemde mannen aen Geeraert Brandt, achter *Het Leven van G. Brandt*, door Joan de Haes. 's Gravenhage 1740. bl. 194.

*

Op de wellecom-maeltijt die de Heeren van Dordrecht gaven aen haer Nieuwe Pencionaris, den heer Jacop Cats, daer ick een gesneden Roemer sond Daer dit op stondt *Sit Cum Felino felicitas Senatui*, *pax Populo Durdrechtano*. Anno 1623

Coomt mijn heeren uw ter handt
Dit Present, en acht geen schand
jet t'onfangen van een Maecht
die uw wijse keur behaecht.
Stoort uw niet al ist maer glas
kranck en brosch, jae dat soo Ras
Alsment stoot, aen stucken breeckt.
Maer dan tot ons alle spreekt,
Menschen in een ogenblick
Wort gij mê gelijck als ick.
jst dat gij u daer aen stoot
Dat de beeker is te groot?

* *Felinus*, van *felis*, een kat; verlatijnsching van den naam Cats.

Grooter noch is mijn begeer,
Om (na mijn vermogen) Eer,
Aen te doen die wijse Man
Dien ic niet volloven can.
Wensche dat dees Roemer mocht,
Vol van goede Rynsche vocht
by U sijn gedronken om
Tot sijn blijde wellecom.

Aan Ernst Brinck.
1623.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 21.

IN de maand December van het jaar 1612 had de toen negenëntwintig- of dertigjarige Ernestus Brink, op het punt van den eersten Gezant der Republiek der Vereenigde Nederlanden bij de Ottomannische Porte, Cornelis Haga, naar Constantinopel te volgen, den toen vijfenzestigjarigen Roemer Visscher te Amsterdam bezocht en met hem en de zijnen persoonlijk kennis gemaakt. Anna was destijds achtentwintig, Truitje vierentwintig jaren oud en reeds drie jaren gehuwd geweest; Tesselschade telde achttien jaren. Roemer Visscher had ‘den bequaemen, Edelen, bevaren (Int worden) jongeling, die nu al verder 't ooch had als hij sien kon,’ in zijn album met een toewensch van ‘geluck en behouden reyse’ vereerd, en deze in zijne *Memorabilia* geschreven:

‘Romer, die Visscher, iste Belgicus Martialis, heeft drie dochters, die alle in seer fraye exercitiën sijn opgetoogen, connen seer fray Musyque, schilderen, in glas snijden ofte

graveren, refereyn maken, emblemata te inventeren, alderley manufacturen van borduren, oock goet swemmen' - dankte de wijze Anna mede daaraan haar duurzame jeugd? - 'en het sich geleert hebben in haer vaders tuyn, alwaer een grachte met water was extra urbem',[1] enz.

De Harderwijksche patriciër, de man zoo bestudeerd als bereisd, gemeenzaam vriend van de voortreffelijkste geleerden van die dagen, die zijne gedichten even gretig ontvingen als zij hem zelven in hooge waarde hielden en in zijne geboortestad tot de hoogste eerambten zoowel bij de Hoogeschool als bij het 'eerzaam Gericht', geroepen, huwde op den 21sten October 1623 met 'Joffer Jella (Gellia) van Keppel, uit het adelijk geslacht van dien naam gesproten, die hem vereerd heeft met een zoon, die van den Vorst Lodewijk van Anhalt den naam ontving van Lodewijk.' De zoo aanzienlijke verbintenis scheen hem toe nog hooger luister te moeten ontvangen, door in een gedicht van de Amsterdamsche koopmansdochter te worden verheerlijkt. Niet al te grif, en niet al te best, werd aan het vereerend verlangen voldaan.

Harderwijk bewaart van dit gedicht een afschrift, met den oorspronkelijken titel: *Sonnet aen Apollo en de Musen tot ontschuldiging van mijn traegheyt. - Aen den Bruydegom en Bruyt*.

Jhr. F.A. RIDDER VAN RAPPARD. *Ernst Brinck* enz. *meerend. naar onuitgeg. bronnen geschetst*. 1868. (Niet in den handel) bl. 29. 30. het *Sonnet* bl. 16. 17. 18. *Werken v.d. Maats. van N. Lett. N.R.* Dl. VII, fac-simile tegenover bl. 86.

1) Zie over de huizen achtereenvolgens door Roemer V. en na hem door zijn zoon Pieter V. bewoond, ALBERDINGK THIJM, *Portretten van Vondel*, bl. 3. 13. vooral 37 aant. 1; maar daarna vooral ook N. DE ROEVER, *Eénige bizonderheden betr. de fam. van Roemer Visscher*, in den *Navorscher* 1879. Afl. 11 bl. 55, en volgg.

*

Sonnet Op de bruijloft van Erenst Brinckx borgemeester van Herderwyck.

Helder bestraelde Godt, en suijvre Sang-Goddinnen
beminsters van de Deucht, siet op u altaer hier
Nu branden tot u lof een heerlyck lauwren vier
Gestoockt om met gebeên u hulp en gunst te winnen.
Een Burgervoocht een heer van hoogh-begaefde sinnen
Daer Herderwijck op treet een voet te hooger schier
Versoeckt seer ernstelyck om op mijn grove lier
Onstelt en ongesnaert een bruijlofts liet te vinnen.
Gij weet wel mijn belet, eij helpt mij uijten druck
En biedt D'Eerwaerde Bruijt en Bruijdegom geluck
tot teeken van mijn jonst, die nimmer sal verkeeren.
Ick sie ic ben verhoort! de vlam vliecht driemael op
En fluijstert ongewoon tot aen des Hemels top
De Goden u voor mij O Erenst Brinckx vereeren.

* *Helder bestraelde Godt* enz. Het Harderwijksche afschrift heeft: *Helder bestraelden Godt*, *en suyvere Goddinnen*, *Beminsters van den sang*. - *Versoeckt seer ernstelyck*. Het Harderwijksche afschrift heeft: *Versoeckt mij jonstelyck*, waarbij de toespeling op den naam des Bruidegoms verloren gaat. - *fluijstert*, flikkert; zie *Sinnepoppen* I. XXIV; komt met het Harderwijksche H.S. overeen, en doet de gissing van den heer v. Rappard dat ‘hier welligt *flickert* gelezen moet worden’ vervallen.

Aan Hendrik Gout.
vóór 1624.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 5.

HENDRIK Gout, wiens naam, naar de gewoonte des tijds, ook door hem zelven op onderscheidene wijs gespeld wordt[1)], Utrechtsch edelman, schilder en plaatsnijder, was, te Rome, beide een leerling en de weldoener geworden van den Francforter schilder Adam Elshaimer. Deze schilderde, volgens Karel van Mander, ‘veel Nachten, Toortsof Fakkellichten,’ en Gout bracht van zijne werken er te Utrecht onderscheidene in plaat. Indien het werkelijk aan dezen Gout gericht is geweest, dan moet het hier volgend dankdichtje noodwendig van voor 1624 dagteekenen; daar het te Utrecht in 't koper brengen van de ‘opgegaarde konst’ van Elshaimer, volgens Houbraken, ‘Gouts eerste en laatste werk’ was. ‘Want’; dus luidt zijn verhaal; ‘want een juffrouw, die graag met hem wilde trouwen, gaf hem iets in, dat in steê

1) Gout, Gaud, Goud, Goudt.

van hem verlieft te maken, hem 't verstant deed verliezen (dit was in 't jaar 1624) zoodat hij geen weet van iets had, tenzij men hem over de kunst aansprak, daarvan hij tot zijn dood wist te oordeelen.'

De gravures van Gout, bij Kramm in zijn *Levens en Werken der Holl.-Vlaemsche Schilders* opgenoemd, allen 'nachtstukken' met maan- en vuur-, of fakkel- of lamp-belichting zijn van 1610, 1612, 1613. Eene gravure, Tobias voorstellende door Rafael geleid, naar een schilderij van Elshaimer, draagt de onderteekening: H. Goudt sculpt Anno 1608.

Gout, in 1585 geboren, overleed in 1630.

VAN MANDER, *Leven der Schilders*, Uitg. 1764 II. bl. 186.
HOUBRAKEN, *Schouburgh* enz. 2e dr. 1753. I. bl. 55. 56.
IMMERZEEL, *Leven en Werken der Schilders* enz. I. 289.
KRAMM, *Leven en Werken der Holl.-Vl. Sch.* enz. II. bl. 593.

*

Aen mijn heer H. Gout my ver-Eert hebbende met verscheyden Aerdige Nachtjes, door Syn Constryke hant gesneeden.

Het onverhoets gesicht van Nacht-meer, schim of geest
Maeckt kinders niet alleen, maer Mannen wel bevreest;
Het onder-aerts gedrocht, vermaent door toverijen,
Het waerende gespuijs, de naere spoockeryen
Daer schrick ick af! nochtans en kreech jck angst noch vaer
Doe ick onlangs u geest wert jnde nacht Gewaer.

* *vermaent,* schrijffout voor *vernaemt*. - *vaer*, vrees, vervaardheid.

Met Pallas schilt bedeckt heb ick de Min ghetert,
Hy lachte scheets, en schoot, ayme! recht in mijn hert.

Minne-poppen V.
PENETRAT ET SOLIDIORA.

Anna gehuwd

DEN 11^{den} Februari 1624 trouwde te Amsterdam, uit haar vaders huis, ‘Joncvrouw Anna Roemers met Mr. Dominicus Boot van Wesel’, van welk huwelijk de geboden ook in de Wieringerwaard gegaan waren. Mr. Dominicus van Wesel, achtëndertig jaar oud, en dus twee jaar jonger dan zijn bruid, was een geboren Hagenaar, maar uit een Dortsch regeeringsgeslacht, bloedverwant van de beroemde geleerden Rochus van den Honert en Johan van Beverwijck.[1)] Zijn vader was Jan van Wesel, baljuw (en dus van de gereformeerde religie) in de Zijpe; zijne moeder, Josine Boot, zuster van Dominicus Boot, tot in 1619 Baljuw en Dijkgraaf van de Nieuwe Zijpe of Wieringerwaard, en het is dus niet ver te zoeken hoe de bruidegom bij den naam van van Wesel,

1) Van Beverwijck († 1647) vermeldt hem als ‘sone van Johan van Wesel Johansz. Schepens van Dordrecht, en Joffrou Josine Boot Mr. Dominicus dochter, Raid des Koninghs in Hollant, beyde mijns Moeders Groote-vaders.’

aan die van Dominicus en van Boot kwam; namen trouwens, in deze vereeniging, aan den huize Visscher wel bekend, en die, ofschoon niemand het tot hiertoe schijnt te hebben opgemerkt, sedert 1614 in al de uitgaven van Roemer Visschers *Sinne-poppen* met zoo vele letteren te lezen stonden.[1)]

Ook de bruidegom zelf woonde in de Wieringerwaard, waar hij, sedert hare droogmaking in het begin der eeuw, bezittingen had[2)] en een der tweeëntwintig huizen moet bewoond hebben, die daar in 1632 te vinden waren; en de jonge vrouw volgde er haren man[3)], om er zich, naar een uitdrukking, waarschijnlijk door haar zelve in een schrijven aan Hooft gebezigd, 'als levend te begraven.' Op haar dringend verzoek, 'haer luidt daerom roepen' zond deze haar het *Grafschrift* toe, dat wij in zijne Gedichten lezen,[4)] maar daarbij een brief,

1) Namelijk in no. XLVI van het Eerste Schoek. De aanhef van den open brief, daarop afgebeeld, luidt met vrij kloeke letters aldus: *Wy Domynicus Boot Ballieu ende Dyckgraef*. Den verderen inhoud, deels kriebelkrab, deels in zeer klein schrift, heb ik niet kunnen ontcijferen, maar wel gezien dat de naam van *de Zijpe* daarin voorkomt. Het afhangend zegel vertoont een zwaan, tot op den huidigen dag het wapen van de Zijpe.

> een *Swan*, sittende in swaters plas
> Met een gulden halsbant om frayheyts verstijven,
> Welck wapen heeft oock gehadt waterlandt. (Valcooch).

(De Nieuwe Zijpe heeft *twee Zwanen*, *staande*.)
Inderdaad is *Dominicus Boot* Baljuw en Dijkgraaf van de Zijpe geweest. Hij was het althans in 1597, volgens een stuk in het archief van de Zijpe aanwezig.

2) De heer C.W. Bruinvis (Alkmaar) heeft mij verplicht met de mededeeling, dat bij de loting der kavels van de ingedijkte Wieringerwaard, op 12 Juli 1611, de nummers 24, 25 en 55 ten deel vielen aan Dominicus van Wesel en no. 28 aan Jan van Wesel, zijn broeder.

3) Dat zij na 1624 te Dordrecht zou gewoond hebben, is lang op het in dezen ongegrond gezag van Scheltema geloofd, die haar ook tot de opleidster aldaar van Margaretha Godewyck verheven heeft, naar aanleiding van een geschrift, hetwelk een zijner vrienden in een exemplaar van BALEN's *Dordrecht* gevonden had.

4) De donkre doodt, bevroend' hoe lichtlijk kon zijn' straelen (pijlen)
Een halve Roemers Ann' (d.i. een halve Anne Roemers, t.w. haar beste helft, haar geest) ontrijden met haer draf,

> Dacht, self voor stervens tydt, die schaede te verhaelen,
> En groef haer, in de Zijp, van d'heele wereldt af.
> Zij moght, met geest, met al, ook in geen kleener graf.

Dat het opschrift van dit grafschrift *de Zijpe* noemt, behoeft ons juist niet te doen aannemen dat Anna te dier tijde bij haar vader in dien polder gelogeerd zal hebben, vermits de *Wieringerwaard* ook de *Nieuwe Zijpe* genoemd werd en het wel te denken is, dat in den eersten tijd, juist deze naam meer dan de andere gebruikt werd.

ons insgelijks bewaard, waarin hij meent haar gelukte mogen wenschen met een dood als den haren, die met zooveel leven en levengevens bestaanbaar was. Hij maakt daarmede (de brief dateert uit het laatste vierde van datzelfde jaar 1624) eene toespeling op eene te verwachten gebeurtenis, waar hij het blijde vooruitzicht van vernomen had, misschien wel door vrienden uit den Haag, waar wij weten dat het jonge paar zich vertoond had.[1] Metterdaad beviel zij den 27sten Februari van het volgende jaar van een zoon, edoch niet in de Nieuwe Zijpe, waar waarschijnlijk destijds nog geen vroede hulp te bekomen was, maar te Alkmaar; laat ons denken ten huize van haar zuster 'Joffer Tesselschae Crombalghs', sedert dier huwelijksdag in 1623, daar woonachtig en wel, indien het adres van een lateren brief van Hooft hier het rechte zegt, 'in de Korenstraet.' Zij noemde dien zoon, naar haar vader, Roemer, verlatijnscht Romanus;[2] tegen den regel, welke wil dat de mans-

1) 'Anne Rommers is hier met haren man. Joffrou Dimmers heeft haer gesien - Al bevrucht,' schreef Dorothea van Dorp den 23 Mei uit den Haag aan Huygens te Londen.
2) Roemers naam werd zeker oorspronkelijk als Romer uitgesproken, en ook alzoo bleef het voorwerp van zijn *Raedtsel* sub no. 12 (zie bl. 142) zijn 'genan,' daar het tot op den huidigen dag even zoowel een *romer* als een *roemer* genaamd wordt. Ernest Brinck noemt hem (zie bl. 199) Romer; Dorothea van Dorp spelt Rommers (zie boven). Barlaeus verlatijnscht: Romerus. Anna Romeria noemen de latijnsche dichters onze dichteres.

vader eerst vernoemd wordt, hetwelk waarschijnlijk de oorzaak is dat zijn broeder Johannes bij velen voor den oudste gehouden is.[1] Deze werd in het volgend jaar geboren, maar zoo min te Alkmaar als in de Nieuwe Zijpe. Het was in den Haag, dat hij het eerste levenslicht zag, mij dunkt, in de eerste dagen van het jaar, vermits haar vriend Huygens onzer dichteres zijn

> Veel gelucks van Constantijntje
> Met uw' mann' en voesterkijntje

reeds den 18 Januari toezong.[2] Meer dan deze twee zonen heeft zij niet ter wereld gebracht, en aan papieren kinderen schijnen haar eerste huwelijksjaren ook niet rijk te zijn geweest; maar wel bleef zij, ofschoon minder dan Tesselschade, met de dichters en de dichtkunst in betrekking. In het begin van 1630 zendt haar de Drost, die ‘niet genoeghende aen HEd. by de ooren gefokt te hebben met dit gedicht, eenen tweeden torn met het zelve komt doen op H.E. ooghen’, zijn *Hollandschen Groet aan den Prince van Oranje* toe, en schrijft er bij: ‘de vaersen sneeuwen UEd. op 't lijf van alle kanten, met zoo kleen een' schreumte, als oft licht waer voor de juistheit van UE. oordeel te bestaen;’ dit mag geen wijsheid heeten; maar ook is het geen dwaasheid ‘de schaemschoe ujt te trecken, om zijn leemten te toonen ende raedt daer tegens te verwerven,’ waar het hem dan ook, zonder eenigszins gespaard te willen worden, naar den eisch hunner ‘ouwde en openhartighe vrund-

1) ‘haren oudsten zoon Johan.’ SCHELTEMA a.w. bl. 33.
2) Eerste regels van een bij de Kon. Akad. in handschrift bewaard gedichtje, door mij in zijn geheel medegedeeld in de *Bijlagen* tot mijne *Mededeeling* omtrent het *Letterjuweel* in de Kon. Akad. gedaan. Het stukje voert het opschrift: *Weerklanck aen Joff. Anna Roemer Visschers*. Daar boven schreef de dichter: *Hier het gedicht van Anna Roemers in te voegen;* hetwelk hij echter vergeten heeft te doen.

schap' om te doen is[1]. Den achtsten Februari 1640 zingt haar, aan den disch van den Drost, waar hij met haar en haar zuster en Wickefort aanzit, Barlaeus zijn

> Illustris Anna, magna Tesselae soror,
> Fulgor perennis praepotentis Amstelae,
> Et erudita ditis Yae filia,

toe; en nog in 1643 vinden wij, in een brief van Hooft aan Tesselschade, 'Joffre Anna, (H.)E. zuster,' genoemd en op een door haar te bewijzen vriendendienst gerekend.

VAN LENNEPS Vondel, VI. Nalez. bl. 12, 13.
ALBERDINGK THIJM, *Dietsche Warande*, X. bl. 377. *Geslachtl. der van Wesels*, uit een H.S. van Mr. van Dam van Noordeloos.
J. VAN BEVERWIJK, *Van de Wtnementheit des Vrouwelicken Geslachts*. Dordr. 1639. bl. 275.
KOK, *Vaderlandsch Woordenb.* Art. Wieringerwaart.
VALCOOCHS *Chronyk van de Zijpe*. bl. 53.
SCHELTEMA, *A. & M.T.* bl. 28, 29, 136, 137.
A.C. LOFFELT, *Een Hollandsche Juffer in de XVIIde Eeuw*, in het Tijdschrift *Nederland*. Jg. 1876.
HOOFT, *Ged.* Uitg. Leendertz, I. bl. 235, 307 en volgg.
HOOFT, *Brieven* Uitg. van Vloten, I. bl. 204, 376, 242. II. bl. 6. 7. IV. bl. 75.
ALBERDINGK THIJM, *Const. Huygens en de familie van Dorp*, *Dietsche Warande*, VI. bl. 485.
Verslagen en Mededeelingen K. Ak. v.W. afd. Letterk. R. II. Dl. VIII. 1e en 2e Stuk, bl. 77.
Alb. Studios. Ac. Lugd. Bat. Op de maand Mei 1646.
VAN VLOTEN, *Tesselschade en hare vrienden*. bl. 22. 72. 73.

1) Welke hooge waarde Hooft aan Anna's kunstoordeel hechtte, blijkt ook uit een brief van 1621: 'Wie zoude waeghen yet te hervatten dat in de vierschaer van UEd. gesuivert vernuft heeft te recht gestaen, ende sich aen die gerustheidt niet laeten genoeghen? gelijck ick vrees aldaer yet te doen verschijnen alsoo verblijde my, als 't gevaer over ende de proef gedaen is' enz.

Op de verovering van Grol. 1627.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 22.

FREDERIK Hendrik had den 19den Augustus 1627 het sterke Grol, waar de Spaansche bezetting Overijsel en Zutfen voortdurend uit bestookte, na voor weinige weken berend te zijn, tot de overgave gedwongen. Het uitvoerig gedicht van Vondel op die *Verovering* is bekend. Maar ook aan Hooft, aan Huygens, Reael, Barlaeus, Brosterhuysen gaf zij aanleiding tot dichterlijke uitingen.

> Wie van dichten weet -

zong laatstgenoemde -

> die vlecht de naem van Grol
> In 's Princen lauwer-krants. 't is winst soo te verliesen,

en van Baerle:

> Al heeft de Stadt van G r o l geen luyster in sijn Naem,
> Nochtans soo krijght de Naem sijn luyster van de Faem.

Dezelfde denkbeelden hadden ook Anna getroffen.

VAN LENNEP's Vondel. II. 599. en volgg. Nalez. en Aant. bl. 58 en volgg.

*

Op de verovering van Grol.

Grol datmen onlangs noch schier naulyckx hoorde noemen
Magh door sijn Overgang hem nu geluckich Roemen.
  Want sijn gedachtenis sal leeven door de faem,
  Soo lange als vermaert sal sijn den grooten Naem
Van FREDERICK HENDRICK, wiens hooft ic sie beladen,
Met duijsent Cransen van onwelckbaer Seege-blaeden,
  Van bladen altijts groen. die Mogelyck benijt
  Noch sullen sijn, van die in toecomende tijt
Den Rechtverdienden lof van de Nassausche Helden
(Die ons Poeten Puijck soo heerelycken stelden
  ten toon jn treflijck dicht) noch comen eens te siên
  Die sal het Prinslyck Graf dan alle Eere biên
En wenschen om t'Geluck gelyck als Alxander
Dat hy jn sijnen tyt oock hebben magh een ander
  als Hooft of Constantijn of Vondlen of de Zeeuw,
  Die syn Manhaftigheyt vertel een ander Eeuw.

* *hem nu geluckich Roemen*, zich nu gelukkig roemen. - *noch*, in regel 11, in plaats van het door de dichteres doorgehaalde *dan*. - *Alxander*, spreek uit Alexander. - *een ander als Hooft of Constantijn* enz. d.i. óók zulk een dichter als Hooft of Constantijn enz. - *de Zeeuw*, de dichteres zelf stelde den naam van Cats hierbij op den kant. Een gedicht van diens hand op deze gebeurtenis staat mij echter niet voor den geest.

Op Stalpaerts († 1630.) grafzerk.

HET volgend grafdicht voor den in 1630 overleden Stalpaert, (zie bl. 75 en volgg.) leest men te Delft, in de Oude Kerk, ter rechterzijde van de Noorderdeur, voor den ingang van het stovenhok, op een verminkten en blijkbaar verplaatsten zerksteen:

SIET HIER DE PLAETS VAN
RUST
VAN DIE SIJN LEVENS LUST
WAS DEUCHT MET VREUCHT TE SOECKEN
HET LICHAEM LEYDT HIER
DOOT
DE ZIEL IN ABRHAMS SCHOOT
SYN GEEST LEEFT IN SIJN
BOECKEN.
Posuit A.R.^{om}
VIR CLARISSIMVS
ac
EXIMIVS
MR. JOANNES STALPARDVS.

‘Wie was het,’ vraagt de heer Alberdingk Thijm, ‘die in de teêrheid eener eerbiedige liefde, den waardigen man de hulde bracht van het meêgedeelde grafschrift? - Wie was het, die blijkends de onderteekening, Stalpaerts gedenksteen gelegd heeft?

A. ROM., onder een goed vaers, in 1630, door eene katholieke en nederlandsche pen geschreven, beteekent ANNA ROMERIA; de latijnsche naam van ANNA ROEMERS, Tesselschades edele zuster. Anna Roemers was het, wier christelijk en dichterlijk gemoed den Priester en Dichter Stalpaert van der Wiele *“posuit” tumulum* - eenen zerk en grafschrift wijdde.’

Wij zien geen zwarigheid dit met hem aan te nemen, ook al is het dat de letters *osuit* van *Posuit* en *om* van *Rom*, zoowel als het voegwoord *ac*, tusschen CLARISSIMVS en EXIMIVS met andere letters dan al het overige en slordig gehakt, van een latere hand schijnen te zijn.

In zijn geheel wordt dit grafschrift vermeld in een Handschrift in 4° van Mr. Willem v.d. Lely (Archief van Delft), getiteld: *Collectio monumentorum sepulcralium* ofte *Versameling van alle de Wapens en Inscriptiën op de Tombes*, *Sepulturen en Zarken*, *zoo in de Oude en Nieuwe*, *als in de Franse en Gasthuys-kerken binnen de Stad Delft* (ald. I^{e} D. f° 3.v^{o}). Ook die opgave heeft het *Posuit* maar mist de *m* in R.^{om} en het *ac.* Op den naam des begravenen volgde de vermelding van zijn geboorte- en van zijn sterfdag. (Natus Stae Ceciliae die 1579, obiit IV. Calend: Jan: Anno Salutis 1630). Van der Lely, die de bouwstoffen tot zijn werk, in 1767 of 1768 in het net gebracht, reeds in 1737 had verzameld, had toenmaals de zerk ‘Op 't Choor’ gezien.

Dat het ‘korte en kernachtige’ grafdicht op Stalpaert, ook door hem aan Anna Roemers toegekend, ‘harer en zijner waardig’ is, stemmen wij den heer van Vloten volmondig toe. Maar zou ook de Latijnsche Elegie, die wij met de onderteekening A.R., onder de lofdichten vóór Stalpaerts in 1622 uitgegeven dichtwerk: *Vrouwelick cieraet ven Sint Agnes versmaedt* gevonden hebben, van Anna Romeria zijn? Voortreffelijk is zij geenszins, en wij kenden de dichteres tot nog toe niet onder de *Nederlandae quae carmina Latina scripserunt*, al blijkt het ons uit Hoofts *Brieven* dat de classieken haar en harer zuster niet vreemd waren, en al graveerde zij menige latijnsche spreuk op het glas. Als een curiosum, een aanleiding tot nader onderzoek, laten wij het dichtstuk hier volgen, edoch in een verbeterde lezing, want het oorspronkelijke krielt van blijkbare en van verbijsterende drukfouten, en nog zullen enkele regels den lezer evenmin als ons duidelijk geworden zijn.

ALBERDINGK THIJM, *Alm. v. Ned. Kath.* Jg. 1859. bl. 220 en volgg. en *Verzameling van Gedenkstukken in Nederl.* 's Grav. 1777. Dl. I. bl. 27, door hem aangehaald.

VAN VLOTEN, *Het Leven en Uitgel. Werken van Joh. Stalpert v.d.W.* Schiedam 1865. bl. 228.

HOOFTS *Brieven*. Uitg. v. Vloten. I. 202. N. 107, met de aant.

(STALPAERT VAN DER WIELE). *Vrouwelick cieraet van Sint Agnes versmaedt*, zonder naam van auteur of drukker. Gedrukt te 's Hertogenbosch, bij Anthoni Scheffer A^{o}, 1622. 40.

*

Elegia.

Una fuit toto naturae vestis in orbe,
  Primus homo foeda dum sine labe fuit,
Dum nondum vetitos desumpsit ab arbore foetus
  Nec blanda uxoris verba dedere fidem.
Ast ubi delusit malesuada superbia mentem,
  Arboris intrusa fronde refugit honos;
Fronde refugit honos, et qui modo vestibus acris
  Imperat, huic vestis imperat invidiae.
Ergo delituit nullo quod tegmine corpus,
  In damnum mavult splendidiore tegi.
Non mirum; infecit divinam particulam aurae
  Exule solerti nam ratione lues:
Amisere fidem modo fas, modo jura, pudorque,
  Factus et est miseris usus abusus iners.
Obductus nimio digitos premit annulus auro,
  Emicat et quidquid discolor Indus habet;
Candida formosis cinguntur colla catenis,
  Lucet et in torto crine monile rubens;
Urbis per plateas altis juvat ire cothurnis,
  Incessum parvae queis homo celat anus.
Aurea puniceam subnectit fibula vestem,
  Inque peregrinam patria vestis abit.
Non bene conveniens defertur purpura plebi:
  Nil nisi quod fastum suscitet, ecce subest.
Omnia divinis contraria legibus errant;
  Nam modus in rebus, finis ubique jacet.
Non AGNES sic caeca ruit, sed abjectior agno
  Ex humili tumidas despicit arce domos.
Haec sit in exemplum vitae, quas luxus adornat,
  Corpore quae tenero mortua, vivit ovans.
Sisto; tamen falsos ut spernas vestis honores,
  Quas liber effundet, perlege, lector, opes.
Hic tibi servato gratum moderamine cantum
  Concinet, antiquis non male castus avis:
Ne vagus incertis jaciaris Tethyos undis,
  Sed vicina sali littora tutus ames.

* v. 6. *intrusa*, intonsa? v. 7. *qui*, quae? v. 15. *obductos nimio*, obductos minio?

Aan Franciscus van Heerman.
NA 1634.

Uit den zesden druk der ‘Guldene Annotatien.’ 1642.

FRANCISCUS van Heerman, omstreeks 1610 in Friesland geboren, studeerde te Wittenberg in de Rechten en zette zich, na zijne bevordering, te Amsterdam als advocaat neder. Aldaar gaf hij, vierëntwintig jaren oud, zijne *Guldene Annotatien en Gedenck-waerdighe Spreucken* in het licht, *Vertoonende de Heerlyckste deuchden*, *daden*, *Leeringen ende Sententien van de Alderdoorluchste*, *ende Vermaerste Mannen der Weerelt*. Het boek maakte grooten opgang en werd van 1634 tot 1739 meer dan dertig malen op verschillende drukkerijen en in verschillende formaten herdrukt. De zesde uitgave, ten jare 1642 te Franeker in 40. formaat uitgegeven, prijkt, in voortreffelijke gravure, met het zacht ernstig en schoon gelaat van den schrijver en, onder een reeks van andere in oude en nieuwe talen, tot in het Arabisch toe, met een lofdicht van Anna Roemers, waarvan ik niet weet of

het al dan niet ook vorige uitgaven versierd heeft[1)]. Dat zij den auteur, wiens werk zij prees, persoonlijk niet kende, kan ons niet bevreemden, wanneer wij bedenken dat zij, toen hij zijn boek begon uit te geven ruim eens zoo oud als hij, de hoofdstad, waar hij onlangs was komen wonen, reeds sedert een twaalftal jaren metterwoon verlaten had om zich, op de wijze die wij gezien hebben, ‘levende in de Zijp als te begraeven.’

FRANCISCUS HEERMAN, *Guldene Annotatien Vertoonende* [enz.], *Nu op 't nieu door den Autheur met morale Leeringen verryckt ende grotelycx vermeerdert*. Den sesten druck 1642. Tot Franeker by Ids Alberts.

SCHOTEL, *Letter- en Oudheidk. Avondstonden*. Dordr. 1841. bl. 93.

1) Stellig niet de 1ste uitgave, welke ik mede het geluk gehad heb onder de oogen te krijgen. Daarin komen slechts twee dier lofgedichten voor: het eene van P. Baardt Med. Dr., het andere van - Gomarus! De man is te weinig als dichter bekend, het boek, waarin deze zijn dichtvrucht voorkomt, te weinig in handen, en het onderwerp te karakteristiek, om het korte stukje hier niet eens (naar den 6den druk) uit te schrijven:

> 't Is waer, der Heyd'nen Deughden, zijn, Ten rechten vergheleken
> By d'App'len Sodoms, schoon van schijn, In doode-Meyrs Landt-streken,
> Want, metter handt, raeckt die maer aen, 't Is Asschen voor u Ooghen;
> Soo oock Schijn-Deughden niet bestaen, Godts Toets sy niet ghedooghen.
> Maer, wijl der Heyd'nen, sonder Wet, Seer veel Deughd'lijcke Daden,
> Hier in dit *Boeck* zijn voor-gheset Om ons tot Deughd te raden;
> Soo moeten *Christ'nen*, nae Godts Leer, Betrachten hare Namen;
> Op-dat der Heyd'nen Deughden, meer Hen voortaen niet beschamen.
>
> FRANCISCUS GOMARUS,
> SS. Theol. Profess.

Lof-ghedicht aen den gheleerden heere Franciscvs van Heerman, op syne Guldene Annotatien en Ghedenckwaerdighe Spreucken.

Ghelijck een Blinden van gheen Verruw weet te spreecken,
En dat Gheleertheyt on-ghe-acht is by den Leecken.
Constighe Schildery ghestelt wert, in een graet,
By lompe claddery; van een die 't nîet verstaet.
Het Goddelijck Musijck en streelt gheen groove Ooren,
Die liever, sonder maet, in 't wilt, een Deuntje hooren:
Soo datmen veeltijdts vind het oude Spreeck-woort wis.
d'Onwetenheyt, der Consten grootste Vyandt is,
Maer ick, ô HEEREMAN! derf van u kennis booghen,
Niet van u Lichaem: maer met innerlijcke Ooghen
Sie ick u braef Verstant, en ken u groote Gheest;
V sucht tot Wijsheyt, en wat loflijck heeft gheweest.
V onvermoeyde vlijt, die uyt soo vele Boecken,
Met grondigh oordeel, weet de Spreucken op te soecken
Van soo veel Eeuwen, en ons' Eeuw daer me vereert:
Dies blijckt, daer uyt, dat ghy zijt Wijs en Hooch-gheleert.

ANNA ROEMERS.

Aan Balthasar Moretus.
1640.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 23.

IN het jaar 1640 had het zonenpaar Van Wesel den leeftijd van zestien en vijftien jaren bereikt. Het was bepaald dat zij te Brussel op het instituut der Vaders Jesuieten hunne middelbare opleiding zouden ontvangen, en de catholieke moeder bracht ze in eigen persoon derwaarts. Dit, en latere daarop gevolgde bezoeken aan de Spaansche Nederlanden gaven tusschen 1640 en 1646 aanleiding tot aanrakingen met geleerden, letterkundigen, geestelijken en aanzienlijken, waar menig, door hare eigen pen voor ons bewaard dichtstukje de vrucht van is geweest; in de eerste plaats met Balthasar Moretus.

Balthasar Moerentorf, gezegd Moretus, was de behuwdkleinzoon en, sedert 1610, tweede opvolger van Christophel Plantijn, in diens beroemde drukkerij te Antwerpen. Leerling van Lipsius, overtrof hij zoowel zijn behuwdgrootvader als zijn vader (Jan Moerentorf) in geleerdheid en letterkundige begaafdheid, en gaf hij aan de zaken eene aanzienlijke uitbreiding. Vondel wijdde hem,

soo druck-rijck als syn vaders,
En soo vermaert, gelijck hun bladers,

zijn lierdicht: *De Druck kunst* toe (1625).

Hij was ongehuwd en stierf, zesendertig jaren oud, in het jaar volgende op de kennismaking met Anna.

Onder de schatten van het sedert een paar jaren geopend Museum Plantijn-Moretus te Antwerpen, is naar aanleiding van mijne navraag, het op drie van de vier zijden beschreven folio-blad gevonden, waarop onze dichteres, in voldoening aan Moretus' verzoek, de vier Sonnetten van Hooft en Huygens van het jaar 1621 (zie bl. 63 en volgg.) op den trant van de ‘schoncken’ afschreef, waaraan zij nog het hare van dat jaar toevoegde, onder het opschrift: ‘*Sonnet aen beyde mijn vrinden P.C. Hooft en Constantijn Huygens*, *op den trant van den voorgaende Sonnetten*, *Die aen wedersijden door mij bestelt sijn*’; maar dit niet alleen; ook, op een afzonderlijk blad, het origineel van het *Sonnet*, dat hier volgt en tot geleide der afschriften gediend heeft en in alles met het H S. in het *Letterjuweel* overeenkomt. Haar meesterlijk schrift en kloeke handteekening zijn in beide stukken onmiskenbaar. Ook blijkt het; al deze wetenschap ben ik aan de vriendelijke mededeelingen van den geleerden Conservateur van het Museum Plantijn-Moretus, Max Rooses, verplicht; ook blijkt het uit meer dan eenen aldaar bewaarden brief aan, en uit minuten van brieven van Moretus, dat het Anna Roemers, bij haar bezoek aan de Zuidelijke Nederlanden, mede om de ontmoeting van belangrijke personen te doen was.

ALBERDINGK THIJM, in den *Almanak voor Nederl. Catholieken*. Jg. 1854. bl. 151, noot.

VONDEL, Uitg. v. Lennep, II. 292 en volgg. en Nalez 21.

MAX ROOSES, *Plantijn en de Plantijnsche Drukkerij*. Gent 1877. bl. 72.

*

Aen den heere Moretus die de Conings Druckerij heeft, die mij bad de Sonnetten van den E Here Hooft en Huygens op den trant van de schonken uyt te schryven

Ick wrijf, jck stamp, jck brand noch Oly uyt de schoncken
door outheijt dor en drooch, op dat doch werde Rap
Myn botte doffe Geest, die garen weeder schrap
sou om te dichten syn, hoe wel jck legh versoncken
In de vergeeten-beeck, en lang niet heb gedroncken
Der Musen soete dranck het Heynste-borns sap
So lust mij nu nochtans u waerde vryerschap
te groeten, die jck sie vol van beleefde voncken
Tpapier dat schaemt sich van mijn Plom en lomp gedicht
jck ben op spil en naelt veel beter afgericht
te bours om loven u verstant en brave zeeden
O wysheyts winckel! van het gansche Nederlant
Wie na Geeleertheyt haeckt, moet dansen na u trant
Gestelt op maet sang van de al beschyden Reeden.
Antwerpen.

* *Heynste-borns-* (lees: *Heynste-borrens*) *sap*, het nat uit de Hengstebron, - *Geeleertheyt*, sic.

Ick wrijf, *jck stamp*, *jck brand noch oly uyt de schoncken*. Er zat vrij wat olie in. Na HOOFT en HUYGENS en ANNA en TESSELSCHADE en DOUBLET en BROSTERHUYSEN, schreven ook MARGARETHA GODEWYCK (SCHOTEL, *Avondst*. bl. 119), JAN BEUKEN (*Rijmen*, Leyden z.j. of pagineering), JOHAN VAN SOMEREN[1)] en diens vriend JOHAN VAN MICHIELS (VAN SOMEREN, *Uitspanning*, Nijm. 1660, bl. 312-314) Sonnetten op dezelfde rijmen; JOH. VAN SOMEREN zelfs twee. Ik kan mij niet weerhouden bij de *veertien*, ook nog dit *vijftiende* te voegen.

't Zij hiermeê afgedaan! Laat nu de schoncken schoncken!
Drie zangsters maakten zij en zeven zangers rap.
Onze Anna zette zich tentweedemale schrap.
Die tweede proef scheen in vergetelheid verzonken;
Maar 'k bracht ze weer aan 't licht; wij proefden haar, wij dronken,
Mijn vrienden! nog dees teug van 't zelfde druivensap,
Dat nimmer werkloos bleef, maar manheid, vrijerschap,
En maagd, en thans ook mij, in dichtgeest wist te ontvonken.
Onze eeuw heeft weinig op met klink- of ander dicht.
Op alles wordt haar kroost en nog wat afgericht,
Maar wat poëtisch riekt strookt thans niet met de zeden
Van 't nut en nog eens nut bejagend Nederland.
Geen mans of vrouwen meer in Hoofts, in Anna's trant -
Schrijf proza, gij die schrijft; rijm heeft ‘noch rijm noch reden.’

1) Ook door Scheltema in dit opzicht genoemd, maar zonderling geplaatst, tusschen Brosterhuysen en Doublet. a.w. 121.

Aan Johannes Hemelaer.
1640.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 24.

IOHANNES Hemelaer, Kanunnik van Onze Lieve Vrouwen Kerk te Antwerpen, was een Noordnederlander van afkomst, immers geboren in 's Gravenhage. Hij was een geletterd man, in de classieke schrijvers wel ervaren, zelf latijnsch dichter, die onze dichteres bijzonder lief moet zijn geweest om zijne belangstelling in het lot van de Groot, zoo wel gebleken in zijn *Paraeneticon Angeli custodis ad Hugonem Grotium super nupero ejus carcere*, in 1621 van hem in 't licht verschenen. Balthasar Moretus was er de drukker van geweest, en derhalve alleszins in de gelegenheid haar met den achtenswaarden, nu zestigjarigen man[1)] in aanraking te brengen.

V.D. AA, *Biograph. Woordenb. der Nederll*.
PEERLKAMP, *De vita Neerland: qui carmine latin. scrips*. p. 376.

1) Hemelaer was geb. in 1580; hij overleed 1651.

Aen den godtvruchtigen heere Hemelaer Canonick van onse Lieve vrouwen kerck tot Antwerpen.

Hoe salich leeft den mensch hoe vol vernoechde vreucht
die sich verlusticht jnt' beleeven van de Deucht.
Dit dacht ic doe mij laest de Eer van u te spreeken,
En kennis wert gegunt; jck hiel het voor een teeken
en voorspoock van geluck, ja vind het jmmer waer
Gij Heemelde mijn ziel, Gij Rechten HEMELAER!
Door u beleefde gunst, door u gegronde Reeden
Door eeven Naestens sucht, vol van medoogentheden
van die al dwaelende missen de Rechte baen,
die men (en anders geen) moet na den Heemel gaen.
Gij lockt, gy leijd, gij treckt, gij drijft na t Eeuwich leeven
Die hun hier sorgeloos tot ijdelheijt begeeven:
V loon sij groot bij Godt, door dien gij al u tijt
tot Glorij van sijn naem, so loffelyck verslijt
T'vergeet mij nimmer! Want u wyse woorden waren
Waerdich u Ampt en u Eerwaerde grijse haeren.

Aan Gaspar Duarte.
1640.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 26.

DE welluidende naam van Duarte wekt bij den vriend der Nederlandsche Letteren aanstonds de gedachte op van voortreffelijk gezang en snarenspel.

Wie weet niet van Francisca Duarte, door den zoo muzikalen Hooft, onder den naam van Frankje, met hooge bewondering toegezongen, en onder dien van ‘de fransche Nachtegael,’ in zijne brieven geprezen en bij zijne feesten onmisbaar geacht; ‘joffre Francisca met haeren genan op een' letter nae,’[1] te Alkmaar woonachtig?

Ook herinnert men zich het

> Duarte, Brabantschen Amphion, eert dit graf;
> Dien noch de steenen die sijn' konst het roeren gaf
> Vervolgen naer sijn' Dood:

1) Wordt hiermede haar echtgenoot bedoeld, die dan Francisco Duarte moet geheeten hebben? Het verband, waarin het voorkomt, maakt het zeer waarschijnlijk.

van Huygens, in de *Korenbloemen*, uit zijn latijn, in de *Momenta Desultoria*, overgebracht. Dit grafschrift gold Gaspar Duarte, gezegd Du Weerdt of De Weert[1)], te Antwerpen, waar hij woonde en door zijn vriend Huygens, volgens diens dagboek, meermalen bezocht werd, in November 1653 in zijn zeventigste jaar overleden[2)], en aldaar bij zijn vader Diego in de St. Jacobskerk begraven. Wij twijfelen niet of het is deze geweest, die in 1640 met zijne kinderen aan Anna Roemers de loftonen ontlokte, die wij in het hier volgend gedicht vernemen. Dat hij, benevens twee zonen, vier dochters had en hoe zij heetten, vernemen wij uit het ontwerp van een opschrift voor een gedenkpenning, hem na zijn dood door zijn oudsten zoon toegedacht, voorkomende onder de handschriften van Huygens bij de Koninklijke Akademie bewaard[3)], en dus waarschijnlijk door dezen gesteld.

De naam van dien oudsten zoon was Jacob (spaansch: Diego), naar zijn grootvader; zijn broeder heette, als de vader, Gaspar; en van de begaafde dochters heette de oudste Leonora, naar haar grootmoeder Leonora Rodriguez, de tweede Catharina, de derde Francisca, en de vierde Isabella. Was deze Francisca dezelfde met de 'fransche Nachtegael' te Alkmaar getrouwd, en gold Anna's lof hier dus slechts d e drie andere, nog bij vader thuis?[4)]

1) Aldus, bij wijze van vervlaamsching. Onze dichteres schrijft *boven* haar gedicht *Duarte*, *in* haar gedicht *Duwerte*.

2) Het grafschrift is, volgens het H.S. bij de Kon. Ak. van den 28sten Mei 1654.

3) In de portefeuille bevattende *Prosa Anglica*, *Italica*. *Hispan ica*, *Latina*, *Inscriptiones*.

4) Op 29 Oct. 1678 teekent Huygens, naar de heer Leendertz de goedheid heeft mij uit het H.S. mee te deelen, in zijn dagboek eenvoudig aan: 'Obit Antverpiae Francisca Duarte.' En bij voegt er aan toe: 'Er staat wel niet bij dat zij de vrouw of de weduwe was van Francisco....; maar het zou mij toch verwonderen indien hij in zijn Dagboek den sterfdag had aangeteekend van een lid der familie Duarte omtrent wie wij bij hem niets anders vinden, en dien van de zangeres Francisca, met wie wij weten dat hij zeer goed bekend was en veel ophad, niet.

Niet alleen de zang- en toonkunst, maar ook andere fraaie kunsten hadden in deze familie hare vereerders en beoefenaars.

Aan Jacob Duarte vind ik eene door Aegidius Hendrickx uitgegevene groote gravure naar de schilderij van Rubens, *Paris Oordeel*, opgedragen, hem daarbij noemende: ‘singularem pictoriae artis cultorem, hujus archetypi tabulam inter plurima possidentem’[1]. De gravure draagt geen jaartal, doch daar Aegidius Hendrickx in 1648 te Antwerpen met drukken aanving, twijfel ik niet of deze Jacob was de bovenvermelde zoon van Gaspar, ook van elders, ook te Amsterdam, als een groot liefhebber van schilderijen bekend.

Of hij ook dezelfde was met den dichter van het tooneelstuk ‘*Den Weerdigen Gunsteling*,’ op ‘'t Antwerps Schouburgh’ vertoond, en door Witsen Geysbeek vermeld, durf ik niet beweren.

De naam Duarte, portugeesche vorm van Eduard, en de naam Diego een der spaansche vormen van Jacob, wijzen naar het Spaansche Schiereiland. Da Costa gewaagt in zijn *Israel en de Volken* van negen Duarte's, kleinzonen uit de overtalrijke nakomelingschap van het hoofd der familie, Abraham Aboab, sedert zijn doop Duarte Diaz, wederom op hun beurt voorvaders van talrijke nakomelingen in Spanje, Portugal, België, Italië, Nederland. Prof. Rooses schrijft mij: ‘Er waren te Antwerpen verscheidene families Duarte, onder andere twee

1) Ook geeft hij hem den titel van ‘nobilis domesticus Regis Angliae.’

van adel.' Dat zij schatrijk waren en welk wapen zij voerden, meldt mij Prof. Alberdingk Thijm[1)], die mij in dezen ook met zijne genealogische kennis gediend heeft.

HOOFT, *Gedichten* Uitg. Leendertz I. bl. 329. aant.
HOOFT, *Brieven* Uitg. van Vloten. II. No. 442, 445, 472.
HUYGENS, *Korenbloemen* Uitg. 1672. II. bl. 531.
HUYGENS, *Momenta Desultoria*. Uitg. 1655. p. 393.
DA COSTA, *Israel en de Volken*. 2e Uitg 1876, bl. 514.

1) Parti: I. de gueules au lion contourné d'or; II. d'argent a un arbre sur tertre de sinople, mouvant du parti, flanqué d'une rose de gueules.

*

Aen den e heere Duarte
hebbende de Eer gehat hem met sijn Dochters te horen singen en speelen

Swijcht vrij oud en nieu' Poeeten
die soo veel te schrijven weeten
  Van die Geesten in de hel
  kon doen luystren na sijn spel.
die de beesten en de boomen
die de kruijden en de stroomen
  door het soet getierelier
  van sijn welgestelde Lier
Con van wijt en sijt vergaeren
Als hij repte maer sijn snaeren.

Noch so gaen sij ons vertellen
Van een die sijn Luijt con stellen
  Op so soeten tover toon,
  dat hij trotsen dorst de Goon.
daer van de Thebaenen Roemen
En het oock een wonder noemen

* *Van* (hem) *die Geesten in de hel*, enz. Orpheus. - *Van een die sijn Luijt con stellen* enz. Amphion. Niet anders Huygens van den ‘Brabantschen Amphion.’

*
dat hij met sijn stem (jst waer?)
song de steenen an malcaer
Van haer vesten. die door t' Raken
Schynen noch Musyck te maken.

Geesten, beesten, cruijden boomen
Steenen ja al wat sij droomen
dat beroerden: t' Comt niet bij
Wanneer als Duwerte ghij
Met u Dochters lust te singen
doet ghij vrij al grooter dingen:
Want gij Menschen van de Aerdt
Stygen doet ten Hemelwaert
En hun leert de Sonden mijen
Om haer Eeuwich te verblyen.

Antwerpen A^{o} 1640.

* *beroerden*, bewoog zich. - *doet ghij vrij al grooter dingen* enz. Niet anders Hooft, van Francisca Duarte:

Ghij doet, met uw zang, de schaeren
Van beneên, ten hemel vaeren.
Dat heeft wel een' ander' aerdt.

Aan P. Johannes Mantellius.
1640.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 25.

PATER Johannes Mantellius (Jan Mantels), in 1636 aan de Hoogeschool te Douai tot Licentiaat in de Godgeleerdheid bevorderd, was in 1599 te Hasselt geboren en thans aldaar prior der Augustijnen, maar ook visitator van de toen, behalven een deel van Duitschland, al de Nederlanden omvattende provincie zijner orde. Het was misschien in die hoedanigheid, dat hij in het jaar 1640 te Antwerpen tegenwoordig was, waar hij in 1630 prior was geweest, en waar hij, die vroeger en later veel geschreven heeft, juist nu zijn *Ars artium, sive de regimine Sanctimonialium Diatribe* in 't licht deed verschijnen. Het Museum Plantijn-Moretus bewaart van hem een eigenhandig geschreven vers '*Op den gouden passer*[1] *van den werelt door vermaerden boeckdrucker Chris-*

1) Het symbolum der drukkerij, met de zinspreuk CONSTANTIA ET LABORE. Zie, voor het verband van beeld en leuze, het gedicht van mijn vriend Hasebroek in zijne *Winterbloemen*, bl. 162.

toffel Plantyn tot syne neef d'Heer Balthazar Moretus, in 't beginsel van 't nieu jaer 1641, hetwelk ons doet vermoeden dat hij er 't jaar uit vertoefd heeft, en bewijst dat de, om zijne welsprekendheid, met zoo grooten toevloed te Antwerpen en te Brussel gehoorde man ook de dichtpen voerde. Mantellius overleed hoogbejaard, in de stad zijner geboorte (1676).

VAN DER AA, *Biograph. Woordenb. der Nederll*.

*

Aen den e pater Johanni Mantellio
Licentiaet in Theologie van de Ordre van S Augustijn op sijn Sprueck
Pax in Virtute

Wie dat van herten Peijs begeert,
eijlieve soeckt se niet verkeert:
want datmen die so selden vint
js datmen die so weijnich mint

Dan wie aen sijnen naesten doet,
met een oprecht en gul gemoet
het geen hij wil dat hem geschiet,
js op den wegh en vordert jet.

Al die bedroch en loogens haet
ja een afgrijsen heeft van quaet
en s' weerelts Peijs maer acht een leur
die js al dichte bij de deur

Die onderdaen sijn wil verliest
in Godes wil: en niet verkiest

* *onderdaen*, onderworpen.

sijn eijgen sinnelijckheijt die wint
dat hij de soete vreede vint.

Geluckich Man! die vol van vreucht
bemantelt met de waere Deucht
de Paijs omhelst. gedenckt ons och
Bidt voor ons arme soeckers doch.

Antwerpen, A^{o} 1640.

Epigramma.
1640

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 27.

ZES regels in den maatval van haar vaders *Quicken* geven ons een denkbeeld van den duur van Anna's verblijf te midden der Antwerpsche vrienden in 1640 en van den prijs, dien men er op stelde.

Dat zij er haar diamantstift had medegebracht en niet liet rusten, blijkt op het Museum Plantijn-Moretus uit de minuut van een door Balthasar Moretus in 't Latijn geschreven brief aan den letterkundigen Bartholomeus de los Rios te Brussel, wien zij een met haar naam en zinspreuk door haar beschreven glas had doen toekomen, zich bereid betoonende tot meer en uitvoeriger van dezen aard;[1)] - dat zij eerst in Fe-

1) Zij had nl. vernomen dat *De los Rios* gaarne zulk een behaald glas hebben zou, 'Regi vel, *nescio cui magnati*', schreef Moretus, '*offerendum*.' Hij voegde er bij: 'Rogat ne tanti faciat levissimam ejus operam at si quid manu ejus vitro inscriptum Regi aut principi offerri posse censeat, suggeri sibi ipsa velit Regis aut principis symbolum, aut sententiam aliquam Hispanicam quam vitro inscribat, simul cum, Insignibus ipsius Regis aut Principis: nam et scribere et pingere accurate novit.'

bruari van het volgende jaar naar Brussel vertrok, blijkt er uit twee ‘brieven van Recommandacij’, almede van Moretus, den eenen in 't Fransch aan Matthieu de la Morgue, abbé de St. Germain, insgelijks een man van letteren, den anderen in 't Latijn aan zijn vriend Philips Chifflet, abbé de Balerne, beiden van den 14^{den} van die maand. Dat zij zich niet altijd haastte van zulke brieven gebruik te maken, moet men opmaken uit den min of meer geraakten toon, waarop laatstgenoemde, in zijn antwoord van 7 Maart, van den hem toegedachten gewaagt: ‘il y a fort peu de jours que Mad^{11e} Romers prit la peine de me la délivrer. Je l'avois desjà veue plusieurs jours auparavant avec Monsieur le Prevost de Harlebeck (M^{r}. de S^{t}. Germain-Math. de Morgues) qui a promis de l'assister à son temps, que ladite damoiselle dit n'estre encore venu.’

Nog iets blijkt uit deze ‘brieven van Recommandacij’, te weten dat de begaafde vertolkster der *Emblesmes* van Georgette de Montenay, ook hier als Nederlandsche Sappho voorgesteld, den moed miste om het Fransch, dat zij uitnem end verstond, ook in het gesprek te gebruiken, en ook, van wien zij het geleerd had.

Moretus schrijft aan den abt de S^{t}. Germain. ‘Elle entend assez de françois, ainsi qu'elle scait traduire de vers du françois en flamand, mais n'ose parler;’ aan den abt de Balerne: ‘Gallicam linguam satis intelligit, a Banirio, Angliae isthic legato, olim edocta, sed non satis loquitur, vel audet loqui, at facile aliquis e R.V. nepotibus interpretis vices sup plebit.’

Met het Italiaansch, waarin zij ook misschien zoo ver niet was als zuster Tesselschade, zal het allicht hetzelfde geweest zijn.

*

Epigramma.

Die van Antwerpen die beleefde Nacij
Vaerdichde mij strack af met brieven van Recommandacij
Aen die van Brussel, en seyden mits diên
dat sij de Hollanders niet wel en mochten siên.
Vindt het recht anders want na vijftien weeken tijt
Houden my noch gaende, om niet te werden quijt.

* *strack*, kort en koel. - *seyden mits dien*, zeiden daardoor zooveel als, schenen daardoor te willen zeggen.

Aan Ericius Puteanus.
1642.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 31.

AAN den beroemden Erycius Puteanus, in zijne moedertaal Erijck de Put[1)], aan de Universiteit van Leuven, als *Linguae Latinae Professor*, opvolger van Lipsius, was onze dichteres door zijn Amsterdamschen ambtgenoot Barlaeus, in brommend latijn, aanbevolen ‘als eene vrouw door den roem van haar vernuft en dichtvermogen vermaard; en die, vermits de adelaar den glans der zon verdragen kon, zich ook onversaagd aan den aanblik der Belgische geleerden vermocht bloot te stellen; immers wist zij te spreken wat der wetenschap en der letteren waardig was, en te schrijven wat de perken harer kunne te buiten ging.’ Ook van Huygens had zij een aanbeveling voor den grooten man. Uit de ant-

1) En niet *van der Futte*, als door den Leuvenschen letterkundige E. van Even, in het Tijdschrift *de Eendragt*, uit een brief van Puteanus zelven terecht is aangetoond. Zie BOOT, de Lat. Brieven van C. Huygens 40. NW. der Kon. Akad. Dl. VIII. 20.
Hij was te Venlo in 1574 geboren en dus, bij het bezoek der nu 59jarige Anna, zelf 69 jaren oud. Drie jaren later overleed hij; 1646.

woorden van Puteanus[1] blijkt dat 'l'enthousiasme des autres' aan den indruk, dien deze vrouw maakte, niet schaden kon. Ook in deze worden geen groote bewoordingen gespaard; maar de hulde aan haar hart en geest, waardoor zij zich niet alleen in zijn hart, maar ook in de harten van echtgenoot, dochters en het gansche huisgezin een plaats verwierf, en haar verblijf zoo aangenaam als belangrijk had weten te maken, klinkt in den brief aan van Baerle onverdacht[2], en de vraag aan Huygens: 'Zoo gijl. zulke vrouwen hebt, wat moeten dan wel uwe mannen zijn?' doet ons goed. Niet minder haar hartelijk verlangen naar een vrede, waar zij in zijn huis de voorteekenen van meende te zien, maar die nog ettelijke jaren op zich zou laten wachten.

VAN VLOTEN, *Maria Tess. V. en hare vrienden,* bl. 88 en volgg. en de aldaar door hem aangehaalde BARLAEI *Ep.* p. 866. s.
Epist. Clar. Vir. ex. Mus. Johannis Brant, *G.f.* Amst. 1702 p. 172.
Zie over Puteanus en zijne talrijke geschriften VAL. ANDREAS *Bibl. Belg.* p. 205-211. FOPPENS II. p. 264-269. PAQUOT, (die nochtans *Hendrik van der Putten* als zijn waren naam opgeeft), p. 373-428.

1) Dat aan Barlaeus is gedateerd 14 Kal.-Sept. 1642.
2) 'hospitalem dexteram non renuenti porrexi. Nec mora, in Arcem, et magis in pectus meum, venit, grata uxori meae, filiabus, totique familiae. Amare candorem nostrum, admirari amoenitatem loci potuit: caetera suo ipsa ingenio fecit.'

*

Tot Leuven aen den geleerden Ericius Puteanus Hebbende op sijn huijs gesproken Den seer beleefden Heere Cantelmo daer doe oock quam een Ambassadeur Die na Munster ging

Ken weet niet oft een droom of waerheyt js geweest
En of mijn lichaem, of mijn opgevoerde Geest
Gehat heef het geluck, Geleerde Puteanis
helpt mij uijt desen dut, verklaert mij wat daer aen is;
En ben jc heeden niet vermoeit geclautert op
V hooge wooning? of op Heliconis top?
En sach jck daer niet Mars? niet bars noch stuir noch woedich
Maer op het alderhoochst beleeft Courtoijs en goedich?

* *dut*, twijfeling, fr. *doute*. - *V hooge wooning? of op Heliconis top?* De *Arx Lovaniensis*, burg, kasteel van Leuven, waarvan Puteanus van 1614-1646 kastelein was, en waar hij o.a. een letterkundig studentengezelschap had opgericht en ontving, waaraan hij den naam van *Palaestra bonae mentis* gaf. - *Barlaeus* noemde dien burg in zijnen brief ‘den Helicon der Grudii.’ Zie E. van Even, *Louvain Monumental*. Louvain 1860, p. 117-127, alwaar tegenover bl. 124 eene afbeelding van ‘le chateau,’ op kleine schaal. Het antwoord van Puteanus op den brief van Barlaeus is gedateerd: Lovanii in Arce III Kal. Sept. 1642.

*

Of sout Cantelmo syn? die seer geduchte Helt
vrint van Geleertheijt: en ontsichelijck jnt' velt,
Terwyl dat mijn gemoedt vast overleijt sijn deuchden
Soo koomt ter camer jn, de hoope van veel vreuchden,
Een Out Eerwaerdich man, die jn sijn hant gevat
t'bedietsel van de Peijs een groen Olyftack had
Mijn hert sprong op van vreucht, en so men niet sou houwen
T'geen jc daer uijt voorseg, voor rasernij van vrouwen
k'sie t' Oorloch nu geslist: als Mars is soo gedwee,
En vrindelijck omhelst de Goddelycke Vree.
Eij laet mij uijt u mont het antwoort niet gebreeken
Wat dat u dunckt te syn van sulck geval een teeken?

* *Cantelmo*. Don Andrea Cantelmo was een der Leden van het Algemeen Bestuur in de Spaansche Nederlanden in 1641, na den dood van den Kardinaal Infant. Zie L. van Aitzema, *Saken van Staat en Oorlogh*, D.V. ('s Gravenh. 1660) 21ste B. fol. 275, en Gachard, *Lettres écrites par les Souverains des Pays-Bas* etc. (1559-1794); Bruxelles et Leipzig, 1851, p. 111. - *Een Out Eerwaerdich man*, enz. Joseph de Bergagne, later Aartsbisschop van Kamerik? Maar was hij reeds tot gevolmachtigde bij de vredesonderhandelingen benoemd in 1642? Ik geloof het niet. Zeker is dat hij stierf eer ze voleindigd waren († 12 Oct. 1647. Munster). 'Quatre ans après, il fut designé pour ocuper l'archevêché de Cambrai, et prit possession de ce siège par procuration le 27 Juillet 1646. Mais avant qu'il put faire son entrée dans cette ville, Philippe IV. roi d'Espagne, le nomma son plenipotentiaire au fameux congrès de Munster.' *Biographie nationale de Belgique* T. II.

Aan Pieter Roose.
1642?

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 28.

PIETER Roose, sedert 1622 hoofd en voorzitter van den Geheimen Raad en, in die hoedanigheid, in de Zuidelijke Nederlanden de eerste man na den Gouverneur-Generaal, voortreffelijk staatsdienaar en staatsman, stond in 1642 en elf jaar daarna nog op de hoogte, waarvan de intrigues der Jezuieten en de vervolgzucht van Richelieu, die hem als zijn duchtbaarsten tegenstander beschouwde, den achtenswaardigen grijsaard in zijn toen zevenenzestigste levensjaar nederstortten. Hij overleefde de ongenade nog het vierde eener eeuw.

Zie over ROOSE (geb. 1586, overl. 1678) o.a. BORGNET *Vingtquatre lettres inédites de Stockmans, 1650* à *1652* in *Compte Rendu des Séances de la Comm. Roy. d'Histoire* 2 Ser. T.X. Brux. 1858; GOETHALS, *Hist. des Lettres* etc. T. IV. 749; in VAN LOON, *Ned Hist. Penn.* 2e Dl. afbeelding van een fraaien penning, in 1635 op hem geslagen.

*

Aen de eedelen heere den president Roose

Van so veelderleije bloemen
als de tuijnman weet te noemen
die daer staen jn sijnen hoff,
heeft de Roos den besten loff,
Ander bloemen syn maer leuren,
t' sy jn Reuck of jn Coleuren.

Coomt een Plompaert bot en grof
die hem meynt te Rocken of
quest sijn hant licht aen de dooren
O! die sal hem dapper stooren
heeft hem bijster tiert en baert
Sweert de Roos en ist niet waert.

Maer soo een beleefde hant,
Soetjes coomt aen eene cant,

* *die sal hem dapper stooren*, zich dapper boos maken. - *heeft hem bijster*, stelt zich onzinnig aan. - *baert*, raast.

> Och, of, mijn wijf, sei Klaes, maer eens en baerde 's jaers,
> Maer sy baert alle daegh; dat's al te veel gebaers.

Huygens, *Korenbl*. 1672. II. 169.

en de dooren weet te mijen
laet hem plucken, tot verblijen
Van den plucker; die hier deur
Hooch verheft syn soete geur.

O ghij Roosa! die daer staet
tot den grooten Hofs Cieraet,
Laet u doorens mij niet raken,
Ach! of ic het so cost maken
dat ic maer een Roose-bladt
Van u goede gunst en hadt.

Nog aan Pieter Roose.
Brief en gedicht.
1642.

Uit Van Vloten, ‘Maria Tesselschade en hare vrienden.’ 1852.

VAN Anna's hartelijke begeerte, ja smachtend verlangen naar den vrede, gelijk van hare innige dankbaarheid *Aen den recht edelen Heere*, *Mijn Heere de President Roose*, getuigen, niet minder dan de voorgaande coupletten, de brief en verzen, ten geleide van een door haar met een beteekenisvolle spreuk begraveerden roemer, aan dezen gericht en op het Rijksarchief te Brussel bewaard, met welker mededeeling de h eer van Vloten hare vrienden en die der Nederlandsche le tteren reeds in 1852 verplicht heeft.

Waerde, eerwaerde Heer!

UE onverdiende beleeftheyt te mywaerts moedigt my aen UE te derven schrijven, wat een genoegen ick hebbe alsulcken vrint gevonden te hebben in een vreemt lant, als UE, wiens aenbiedinge van vrintschap ick aenneme als een gifte van Godt en geensins door mijn merite; UE onbuychelicke sinceriteyt verstreckt my een

seegel der waerheyt. Bidde UE te continueeren in UE goede gunste te mywaerts, daer ick alsulke proeve af heb gesien, dat ick daer door oock hier heb becomen, sonder moeyte, als een geschenk, de neutraliteyt, soo haest ick die versochte aen den Prins van Oranje, door sijn Secretaris, den heere VAN ZUILICOM, CONSTANTIJN HUYGENS: en gesien hebbende de liberale gifte van syne Hoochheyt, alleen door UE gunst becomen, seyde terstont: welnu, dat sy haer niet beclage van haer Vaderlant, geeft het haer me, sonder een mijt te costen; wien heb ic daer toch af te dancken als UE, die onze ronde Hollanders soo beleeft maeckt! -
Was doe in den Hage tot den Heere JACOB CATS, dat mij een seer gunstich vrindt is, te eeten (daer ook eenige van de voornaemste heeren me waeren), die ick vertelde dat ick met UE op sijn gesontheyt hadde gedroncken; hij, dit hoorende, deede terstont een groote roemer brengen, daar ick weleer voor hem wat op had gecrabbelt[1] en droncken allegader, met grooter eerbiedicheyt en ongedeckten hoofden, UE gesontheyt, UE wenschende een lang leven, seggende in 't particulier (haer bedieningen en de uwe afgeleyt) UE vrienden te sijn.
In 't midden van die vrolijcke maeltijt werd mijn herte beroert, en beclaechde in my selve het jammer van 't schoone Nederlant, verwoest en verdruckt van die helsche fury, het vervloeckte oorloch. O, goddelijcke vreede! wanneer sullen wy u weder sien? - en is daer nu geen pater Ney[2] meer te vinden, om de gescheurde herten weer aen een te neyen en groeyen daer nu geen olijftacken

1) Zie hiervoor, bl. 193.
2) Pater Joan Naey (Neyen), geboren Zeeuw en eerst protestant, later Antwerpenaar en Minoriter-monnik, geslepen bewerker van het XIIjarig Bestand. Op de fraaie prent in drie bladen, waarvan het gedicht van Hooft *Op het bestant des jaers* 1609 (Uitg Leendertz bl. 88 en volgg.) de uitlegging is (F. Muller *Nederl. Historieplaten* no. 1267), ziet men hem den wagen mennen.

voerman Vader Naey bestiert den disselboom,
En grauwt, en smeeckt, en viert de paerden haeren toom.

om malcander me te gemoet te comen? - o, mijn lieve vaderlant! daer ick natuurlijck aen verplicht ben, en gij mijn waerde vrindenlant! dat mij door soo veel beleeftheyt dwingt om alles goets te gunnen; ick wensch, en ach! of Godt gave dat mijn wensch geen wensch en bleeff! dat ick mocht cussen de voetstappen van die de vrede vercundigen.
Om UE paciency niet langer te misbruycken, sal deesen met een hertelijcke groetenisse eynden, en blyve
Mijnheere!
UE. dienstbereyde vrindinne,
ANNA ROEMERS.

Desen 28 februarius
A° 1642.[1)]

1) De heer van Vloten plaatst bij dit jaartal een (3?), daarmede toonende van meening te zijn dat Anaa Roemers, als catholieke, wellicht nog bij voorkeur den Ouden Stijl, waarbij het jaar met Paschen begon, bleef gebruiken, hetwelk ik niet gemeend heb te moeten aannemen, maar dat geenszins onmogelijk was, ofschoon, naar luid der verordening 16 Juni 1575 door Requesens in naam des Konings uitgevaardigd, reeds te beginnen met 1 Januari 1576 ‘alle diversiteit’ van datum had moeten ‘cesseren,’ en de Nieuwe Stijl gevolgd worden. (Zie BOR. *Oorspr. der Ned. Ber.* 1679 fol. I. VIII. 644.)

*

Aen den recht edelen heere, mijn heere de president Roose.

Vergeefs, o Griecken, was't, dat de Troyaensche wallen,
So lang als Hector stont, doch souden cunnen vallen;
Vergeefs d'Hollander hoopt, dat Brabant wert sijn deel,
Soo lang als ROOSE staet soo vast op sijnen steel,
Had Brabant sulcker tien, het souw de weerelt trotsen,
Ja, self den Turck wel uyt sijn seetel derven botsen.
O, wonderlijcken man! waer vindt men sulck noch een,
Gans vreemt van eygenbaet, baetsoekich voor 't gemeen? -
U weygheren my quelt, maer moet die quelling looven,
Den gans niet afgerecht' op vleyen noch op hooven.
Ick bidde Godt, dat hy, hetgeene van my was,
Met eenen diamant, gecrabbelt in een glas,
Met synen vinger wil in UE herte schryven,
Opdat U gunst tot my mach eeuwichlijcken blyven.

ANNA ROEMERS.

* *Den gans niet afgerecht',* - Ten onrechte, naar ik meen, emendeerde Bakhuyzen van den Brink, in een beoordeeling van van Vlotens belangrijk boeksken, dit *Den* door *Ben.* - *hooven*, den hoveling spelen. In denzelfden zin, ook bij Hooft.

Aan mevrouw Edelheer.
1643?

Naar het Handschrift. Letterjuweel. 29.

IACOB Edelheer, wiens naam ook geschreven wordt Edeler, uit een aanzienlijk Leuvensch regeeringsgeslacht gesproten, is gedurende drieëndertig jaren Pensionaris van Antwerpen geweest, en aldaar ten jare 1657, op meer dan zestigjarigen leeftijd overleden.[1)]

Hij heeft tot echtgenoot gehad Elizabeth Lemens, die hem, vijftig jaar oud, in 1650 ontviel.

In de St. Jacobs-kerk ziet men nog heden het marmeren gedenkteeken ‘door hunne bedroefde erfgenamen’ ter eere van dit echtpaar gesticht. Het opschrift prijst den Pensionaris als ‘ut doctorum si ullus cultor, sic ipsemet varie doctus, e t

1) Sexagenario major ad plures ablit anno MDCLVIL VI Id. Jul. zegt zijn grafschrift. Hij moet dus in 1597 geboren zijn, en niet, als elders vermeld wordt, in 1599.

elegantiarum omnium ingenio et moribus compendium;' zijne gade, als 'moribus et virtute egregia.'

F. GOETHALS, *Hist. des Lett.*, *des Sc. et des Arts en Belg.* T. III. p. 131.
Compte Rendu de la Commiss. Roy. d'Hist. 4e Serie T. II. IVe Bullet. Brux. 1874.
A. V.D. CAPELLEN, *Gedenkschriften*. I. 656, 659.
MERTENS en TORF, *Geschiedenis van Antwerpen* V. 504.
Gedenkschriften der Prov. Antwerpen. II. 42.

*

Het peerle-snoer spreeckt van de Eerbaere minnelycke Vrouwe Me vrouwe Edelheer Pencionaris van Antwerpen

Wt vergelegen landen
En vreemd' uijtheemsche stranden
ben jck tot hier gebrocht
En keurich uijtgesocht
Gemonstert wel te deegen
En op het schoonst gereegen
Om dat ic Vrouw of Maecht
Of Wie dat mij oock draecht
Vermoijen souw en cieren,
Na de gemeen manieren.

Dat pleegh wel soo te sijn
Maer sij verciert nu mijn
Door haer bevallicheeden.
door haer lieftaellicheeden,
Door Eerbaer soet gelaet,
Dat vrouwen soo wel staet
Daer baggen noch Carcanten
Verrijckt met Dijamanten

* *baggen*, ringen. - *carcanten*, halssnoeren.

*
En al de weerelts Pracht
Niet bij mach sijn geacht.

Mijn glans die u verheucht
js weerschijn van haer deucht.
Die ijder soeckt te toeven
En niemant te bedroeven.
O Isabelle siet
Wat lof en Perst gij niet?
Wt mij, die stom kan noemen
En sonder tong kan Roemen
Dat mij te dragen lust
tot mijne groote Eer
De waerde Gemaeljn
Van een Recht EEDEL HEER.

Antwerpen.

* *te toeven*, te voorkomen, genoegen te geven.

Aan de stad Antwerpen.
1643.

Naar het Handschrift. Letterjuweel, 30.

VAN den gesneden Roemer, waarin de nu bijna zestigjarige Anna Roemers der ‘Heerlijcke Wijdtberoemde stat Antwerpen’ het aangenaam bewijs geleverd heeft, dat zij ‘het diamantstift,’ om welks meesterlijke behandeling de eerste dichters van haar land haar reeds voor het vierde eener eeuw zoo hoog verheven hadden, nog altijd wist te hanteeren, is mij gebleken in de Scheldestad niets meer te vernemen te zijn; maar de brief, in den aanvang van het jaar 1679 door Vollenhove aan Brandt geschreven, toen hij het geluk gehad had ten huize van Roemer van Wezel zooveel ‘fraaie kunst’ van diens ‘moeder en moei’ te zien te krijgen, bestaande in ‘schilderyen, borduursel, aardig schrift en beelden op glas, by zo aanzienlijke steden, als Dordrecht en Antwerpen, met papiere en zilvere dankzeggingen vergolden,’ bewijst dat haar daarvoor de eervolle erkenning van haar, die ‘men noemt des weerelts oogh,’ zoo min als, voor een

dergelijke gave, die van de ‘Coningin van Hollants Steeden’, ontgaan is.[1)]

Dat zij, die ook in het bij het eergeschenk gevoegde gedicht ‘S' Heemels Coningin’ genoemd wordt; dat de Moeder des Heeren, te Antwerpen als Beschermheilige wordt vereerd, is van algemeene bekendheid; maar dat het ATTRITA RESURGET, 't welk hier door onze dichteres tot Antwerpens ‘statsspreuck’ verheven wordt, dit nimmer geweest is, schijnt even zeker als het aannemelijk is dat, onder de toenmalige omstandigheden, in den kring waarin Anna Roemers zich bewoog, de uitdrukking van bemoedigende verwachting, die in deze woorden spreekt, haar van veler lippen mag hebben tegengeklonken.

1) Zie boven, bl. 187.

Brieven van vernaemde mannen aen Geeracrt Brandt, achter *Het Leven van G. Brandt*, door Joan de Haes. 's Gravenhage, 1740. bl. 194.

*

Aen De Heerlijcke Wijdt-beroemde stat Antwerpen
Op een Roemer geschreven hebbende een plantje Camillen daer bij de statsspreuck Attrita Resurget

Vermaerde stat geroemt so hoogh,
dat men u noemt des weerelts Oogh,
Die S'Heemels Coningin betrout,
V sorgh', en voor beschermster hout,
Die V soo draecht, en soo ver-Eert,
dat altijt Uwen lof vermeert.
V Heerlijcheijt heeft maet noch endt
En voor een vrouw te hoogh, (jc kendt,)
Om wel te Prijsen u waerdij:
dat sal een ander doen voor mij:
Want ick (met Recht) te vreesen had
dat uwen luijster werdt beclad.
Laet dat dan voor een hoogh verstant,
Laet dat voor een Geleerde hant,

* *ic kendt*, ik erken het.

*
Laet dat voor een Poeesche pen,
Die woorden daer toe vinden ken.
Alleen so bid jck mij vergeeft,
(Want gij de Naem hebt van beleeft)
dat jc V groete met dit Glas;
Daer bij V Sprueck staet een Gewas,
dat hoemen t'meer met voeten treet
dan wast het weelich wijd en breed.
L e e f t L e e f t A n t w e r p e n schoonste stat
Die Nederlant Oijt heeft gehat.
Vaert Eeuwigh wel tot hoon en Spijt
Van die V druckt en u benijt.

ANNA ROEMERS.

1643.

* *cen Gewas*, *dat* enz. Het beeld is onzer dichteres gemeenzaam. Zie boven, het vers aan de Groot bl. 70.
De Ruijckende Cammil cruijpt bij der Aerden heên
Tot datse met de voet van jemant wert vertreên.

Aan Ludovicus Nonnius.
1645.

Naar het Handschrift. Letterjuweel 32.

LUDOVICUS Nonnius, zoon van een Antwerpschen geneesheer uit Portugal, (*Alvari* Medici Lusitani Filius noemt hem Valerius Andreas), was zelf geneeskundige, maar niet alleen dit, ook geschiedkundige en dichter, waar hij, in sedert 1607 te Antwerpen gedrukte werken, bewijs van gaf. Hij leefde nog en had gedichten voor de pers gereed, toen Valerius Andreas in 1643 zijn *Bibliotheca Belgica* uitgaf[1)], en wij wagen niet te veel in dezen, in meer dan één opzicht, priester van Apollo, den man te zien, die boven andere tot haar arts verkoren, in 1645 het voorrecht

1) Lusit quoque Epicedium J. Lipsio et alia quaedam carmina, ac parata habet Elogia Hispanorum armis illustrium.

had, onze dichteres uit een ernstige krankte op te richten, haar bij een laatst bezoek aan Antwerpen overkomen.

Zie VALERIUS ANDREAS, (*Bibl. Belg.* Lov. 1643, Ed. 2^{e}. p. 636. sq.), die zijne werken opnoemt.
PEERLKAMP (*De vita etc. Neerlandorum qui carmina Latina scrips.*) zegt o a. 'Hispaniam illius valde laudabat Josephus Scaliger.' De *Hispania* was echter geen dicht- maar aardrijkskundig werk (*De Oppidis, fluminibusque Hispaniae*. Antv. 1607)

*

Aen den hoogh Geleerden wel Eervaren Docktor Nonnius.

Is daer wel een Schat op Aerdt
Meerder als Gesontheijt waerdt?
Watmen heeft dat soumen geven,
Alsmen van de Coorts moet beeven,
Alsmen krijt door groote pijn,
Van het schromlijck flerecijn,
Mach oock Croesus Rijckdom baten?
Can hem helpen groote staten?
Heeft de Eer Of Princen gunst
Of vermaertheijt wel de Cunst?
Neen! maer naerstich gaet men soecken
Die bedreeven jn de boecken,
Van Galenus en sijn Maet,
D'oorsaeck van de Sieckt verstaet.
Die uijt Cruyden, Droogen, Gommen,
Vruchten, Saeden, blaen, en blommen,

* *en sijn Maet*, waarschijnlijk Hippocrates, ofschoon eigenlijk zijn voorganger, maar steeds in eenen adem met Galenus genoemd als de twee beroemdste artsen der oudheid. - *Droogen* (waarvan *drogist*), drogerijen; 't fransche *drogues*.

*
Weet te trecken dat gewis
Goet tot ijder quale is.
Is dan niet wel waert te loven
Dat de Rijckdom gaet te boven?
Wijse Nonni, waerde Man,
Die de Cunst ten vollen Can,
Soo Geleert, en soo Eervaeren,
Die van Jong, tot grijse haeren,
Met opmercking hebt gelet,
Watter menich hiel jn t'bedt.
O wat Oordel moeter weesen,
Om de Crancken te Geneesen
Dat ick aen mij self bevondt,
Doe jck wert van sieck Gesont.
Met wat goet Can jck V loonen?
Met wat Croon, can ick V Croonen?
Neemt jn danck een dancbaer hert
Dat V Op Geoffert wert

van ANNA ROEMERS.

A^{o}. 1645.

* *Op Geoffert*, toegewijd, opgedragen.

Aan de stad Leiden.
1646.

Uit ‘Bloemkrans van Verscheiden Gedichten.’ Amst. 1659.

ON wout ghy u vernoegen,
Soo moet ghy u gaen voegen,
Al na de Amstel stroomen,
Daer woont een Roemers kint
Van Pallas seer bemint,
Wt Clio voortgekomen.

Indien deze dichtregelen van Margaretha van Godewyck, uit een H.S. door den heer Loffelt bekend gemaakt, en die, naar zijne schatting, van 1643 of 1644 dagteekenen, op Anna Roemers slaan, dan weet ik daarmede geen weg; maar het is van algemeene bekendheid dat zij zich in het jaar 1646, om den wil van hare zonen, nu rijp voor het academisch onderwijs met haar gezin te Leiden ging nederzetten. Haar ouden vriend Heinsius kon zij er nog vinden, maar reeds twaalf jaar weduwnaar van de door hare luit verheerlijkte Ermgard Rutgers[1)]; ziekelijk en afgewerkt; na veertigjarige diensten, vruchteloos

1) Zie bl. 11.

gepoogd hebbende van de lasten van zijn professoraat ontslagen te worden, en lusteloos en zwaarmoedig het volslagen gemis van zijn geheugen te gemoet gaande.

Scriverius, ouder dan hij en reeds een zeventiger[1)], voor dertig jaar de uitgever zijner *Nederduytsche Poemata* en daarin van het lofgedicht op haar met hare beantwoording[2)]; 'de verstandige en Geleerde Heer Petrus Schrijverius,' haar neef[3)] was er nog druk aan den arbeid, en had nog vier jaren te goed, eer hij zijn gezicht verloor, zonder dat zijn werkader daardoor gebroken werd, en nog zes, eer de dood zijner echtgenoote hem naar Oudewater deed verhuizen.

Mr. Clemens van Baarsdorp was van 10 Nov. 1643 tot 10 Nov. 1645 Burgemeester van Leiden geweest, waar ook in 1638, in 1618, ja reeds in 1602 aan mannen uit zijn geslacht een zelfde eer was wedervaren; in 1646 was hij het echter niet meer, en het mag wel door misverstand geweest zijn dat Anna Roemers, die door zijn tusschenkomst haren eerbiedigen groet aan het Leidsch Atheen, waar zij wonen kwam, deed geworden, den *oud*-Burgemeester als *oudsten* Burgemeester betitelde.

A.C. LOFFELT, *Navorscher* N. Ser. 7e Jaarg. bl. 313. Een Hollandsche Juffer in de XVIIde Eeuw., Tijdschrift *Nederland* Jg. 1876.
ANGILLIS, Heins, geleerde en dichter. *Dietsche Warande* VI. bl. 31-41.
V.D. AA, *Biograph. Woordenb. der Nederll*. (art. P. Scriverius). ORLERS, *Leiden* bl. 618.

1) Men is 't niet eens over zijn geboortejaar; maar ik vind in den *Bloemkrans van Versch. Ged.* (Amst. 1659) bl. 506 en volgg. een gedicht van J. Oudaan aan P. Scriverius, op zijn 80ste verjaren, 12 Januari 1656.
2) Zie bl. 5.
3) Zie het *fac-simile* van de drie regels schrifts, door Anna vastgespeld op een handschrift van Tesselschade, dat zij hem daarmede 'tot een teycken van vrintschap' toeeigende, bij Scheltema a.w. tegenover bl. 210.

Aan de vermaarde Stad Leiden; Gezonden aan mijn Heer, mijn Heer Baarsdorp, Als oudste Burgermeester.

Beroemde schoone Stad ik kom noch hier ten lesten
Om Burgerin te zijn, niet om dat uwe veste
Den Helikon besluit, van mij wel eer bemind,
Daarmen Apollo met zijn negen Zusters vind,
Apollo die niet out ken werden noch ook sterven
Noch door zijn groote geest de groene lauren derven:
Apollo die zijn naam na 't Heinstebornezap
Gekregen heeft, en zett' hem tegen d'eeuwen schrap.
Neerlands Atheen: dat ik in u begeer te woonen
Is om mijn zelven niet maar om mijn lieve Zonen
Die Pallas onderwijs tot wetenschap, en kunst
Van nooden is, ziet die beveel ik in uw gunst.
O dat ik noch mocht zien haar in geleertheid groeijen
In wijze wetenschap en alle deugden bloeijen:
Wat zouw dat voor mij zijn een overgroote vreugd!
Mijn ouwe zuffe geest wierd wakker en verjeugd.
Leef Leiden voedster-vrouw van alle geestigheden
Vermaard door lijden en veel bittre tegenheden.

*
En belgt u niet dat ik u slechte Burgerin
U groeten derf doch van geleerdheid een vriendin
En kon ik uwen lof niet na waardije uitten,
Dat hoop ik zal geschien van mijn twee jonge spruiten.

UE. onderdanigste Vrindin en Burgerin

ANNA ROEMERS;

Huisvrouwe van *Dominicus van Wezel*.

* *slechte*, eenvoudige, ongeleerde.

Aan Ewaldus Schrevelius.
1646.

Uit ‘Bloemkrans van Verscheiden Gedichten.’ Amst. 1659.

AWALDUS Schrevelius Med. Dr., ten jare 1576 te 's Hage geboren, was sedert 1624 buitengewoon, en sedert het jaar daaraanvolgende, gewoon Hoogleeraar in de geneeskunde aan de Leidsche Hoogeschool; in het jaar 1646 voor de tweede maal Rector Magnificus.

Het ter gelegenheid van het derde eeuwfeest dier Hoogeschool in 't licht verschenen *Album Studiosorum* vermeldt op de maand Mei van dat jaar (bepaalder aanwijzing wordt onder dit rectoraat niet gegeven) o.a. de volgende inschrijvingen:

ROMANUS BOOT VAN WEESEL Alcmarianus 21. J[uris stud].

JOHANNES BOOT VAN WEESEL Haghiensis 21. P[hilos. stud].

Het laatste 21, indien het geen schrijffout van den zeventigjarigen Rector of verkeerde opgave van een door de magnificentia ontsteld jongeling is, is een drukfout en moet in 20 verbeterd worden[1)].

1) Ook vermeldt het aan het *Album* bij de uitgave toegevoegd *Register*, van de drie, slechts twee Boot van Wesels. ROMANUS is er op vergeten.

In de maand Augustus; de Rector was intusschen (5 Juli) overleden; volgt de inschrijving van

DOMINICUS BOOT VAN WESEL Haghae Comitanus 60. L[itterarum stud].

Deze laatste inschrijving moet allen verbazen, die, met de latere vereerders van Anna Roemers, hetgeen door Scheltema 'waarschijnlijk' was geacht[1] voor historische zekerheid hebben genomen, en haren protestantschen echtgenoot, omdat *hij* 't niet was, die zijne zonen in persoon op de school der paters Jezuïeten te Brussel ging bestellen, voor reeds sedert ettelijke jaren dood hebben verklaard. Maar ook hen moet zij verbazen, die niet weten dat, in de dagen, waarin het ingeschreven zijn als student vrijdom van sommige belastingen medebracht, het zich langs dezen weg daarvan verzekeren tot die misbruiken behoorde, waar ten allen tijde goede redenen tegen, maar destijds vele en groote voorbeelden vóór waren.

Zoo werd dan de echtgenoot van Anna Roemers, sedert een

1) In zijn a.w. bl. 135. - Had Scheltema gelet op de onderteekening van het gedicht *Aan Leiden*, zooals hij dat in den *Bloemkrans* vond, en had hij die onderteekening in zijn boek mede afgedrukt, hij ware van het tegendeel overtuigd geworden, of had althans anderen in de gelegenheid gesteld er zich van te overtuigen. In een brief van Hooft aan Tesselschade, van Bloeimaand 1639 wordt 'de H. Wezel' nog genoemd. (v. Vloten *Br. van H.* 3. 287). In een brief van Barlaeus van 20 Sept. 1639 aan Hooft (*Epistolae* f. 777) lezen wij: 'praestantissima Tessela Amersfordtiam abiit cum sorore et affini et fratre'; waar uit de plaatsing blijkt dat met *affinis* niemand anders dan Anna's echtgenoot, Tessela's *zwager* bedoeld kan zijn. - Hoe weinig het klinkdicht van Huygens aan Barlaeus (Korenbl. 1672. II. 172, *ofschoon volgens het H.S. van den* 2 *Dec.* 1644, door de 'twee weeuwen', waar het van gewaagt, en het noemen in éénen adem van 'Tessels Penn' en 'Annes keeltjen', ons in dezen behoeft te verbijsteren, heb ik in de Vergadering de Kon. Akademie van den 13 Dec. 1880 overtuigend aangetoond (Zie de Versl. en Meded. der Letterk. Afd.), en zal bij de in bewerking zijnde uitgave van de dichtwerken van Huygens naar zijn H.S. nader blijken. De daar genoemde Anna is een andere; Anna Treslong.

leeftijd Meester in de Rechten, op zijn zestigste jaar nog eens, met zijne zonen, student en verkreeg hij ‘als huishoudende persoon’ op den 23 Aug. 1646 vrijdom van bier- en wijnaccijns.[1)]

Album Studiosor. Ac. Lugd. Bat. 1875, op het j. 1646.
SIEGENBEEK, *Gesch. der Leidsche Hoogeschool.* II. bl. 114.

1) Gewisse kennis dezer bijzonderheid, ontleend aan het *Burgemeesters Dagboek* (G. bl. 31 verso), dank ik aan de welwillendheid van den heer Rammelman Elsevier.

Aan den Hoog-geleerden Heere, mijn Heere Ewaldus Schrevelius, Rector van de doorluchtigste Schole tot Leiden.

Geleerde wijze Man, van Pallas onder velen
Verkoren, om de Jeugd uw wijsheid meê te deelen:
  Roem van het Nederland en eer van deze Stad,
  Licht van de Hooge-school, aanleider tot het pad
Van alle wetenschap, 'k verzoeke voor mijn Zonen
Uw gunst, uw hulp, uw raad; en dat ik hier kom wonen
  In dees vermaarde plaats, het Nederlands Atheen,
  't Is om dees lieve twee die 'k heb, en anders geen.
O Phoebus, mij weleer zoo toegedaan en gunstig,
Dat gij op Helikon mij bij uw Zusters kunstig,
  Zoo vriendelijken bracht, duurt noch uw zucht tot mijn,
  Laat deze twee, mijn kroost, u dan bevolen zijn;
Laat deze groene leugd, en wakkre longelingen,
Veel zoete deuntjes op Pernassus leeren zingen,
  Mijn Lier die is ontsnaart, mijn Lauw'ren die zijn dor,
  Door groote droogten is mijn stemme heesch en schor,
Om dat in langen tijd ik niet en heb gedronken
Het zinne-zuiv'rend sap, dat geesten doet ontfonken.

Maar gij, eerwaarde Man, die mij maar met den naam
Als noch en zijt bekent, die de gezwinde Faam
De wereld overblaast, en wilt u doch niet steuren,
Dat ik u groeten derf en zenden deze leuren:
Doch terg ik uw geduld met deze lompe stof,
Neem 't mij niet moejelijk maar moederlijken of.

Uwe E. dienstbereide Vriendin,
ANNA ROEMERS.

VAN Anna's zonen stierf de jongste, Johannes, reeds in het volgende jaar[1)], het zelfde waarin Tesselschade haar bloeiend eenig overgebleven dochtertje aan den dood moest afstaan. Wij weten dat Anna op dien treurigen laatsten Augustus te Alkmaar was en het stervende kind en hare diepbedroefde zuster in die bange oogenblikken liefderijk bijstond[2)]. Zij zelve overleed er vier jaar later, 6 December 1651, zeven en zestig jaar oud, twee jaren nadat Tesselschade onder hare moederlijke droefheid was bezweken. Of ook haar echtgenoot haar was voorgegaan is niet bekend.

1) 'Tot Leyden in de studie 1647 overleden.' BALEN.
2) 'Maria Crombalchs, dat schrandere meisjen, Tessels dochter en eenig kind, en daarbij naar hare moeder Tessel aardende, is in den bloei der jeugd [16 of 17 jaar oud], onder de omhelzingen harer moeder en harer moei Anna, heden in een hevige koorts overleden.' Brief aan HUYGENS van HENDRIK BRUNO, bij van Vloten *T. en hare V.* bl. 59.

Romanus van Wezel was zes en twintig jaren oud toen zijne moeder stierf. Tot de Roomsche Kerk behoorende en uit dien hoofde tot geen regeeringsposten benoembaar, wijdde hij zich aan de rechtspractijk, en zette zich te 's Gravenhage als advocaat neder. Ook hij leverde proeven, van dichtvermogen niet zoozeer als, van dichtlust[1]. In het jaar 1683 was hij nog in leven. Uit zijn huwelijk met Maria Willems-dochter van Nerven, sproten vier dochters en een zoon, die bij den naam Lambertus, dien van zijn vaders vader, Dominicus, droeg[2] en in den krijgsdienst ging. Zijn grootmoeders oude vriend Huygens sprong bij zijn vorstelijken meester te zijner bevordering herhaaldelijk in de bres. Dat ook deze kleinzoon de poëzie aan zich heeft willen verplichten is ondersteld, maar op goeden grond in twijfel getrokken.

BALEN, *Dordrecht* bl. 1272.
VAN VLOTEN, *Maria Tesselschade en hare Vrienden*, bl. 59.
SCHELTEMA, a.w. bl. 146.
Brieven aen G. Brandt achter *Brandt's leven* door de Haes. bl. 195.
V. LENNEP, *Uitg. v. Vondel.* VI. Nal. bl. 13.
VAN VLOTEN, *Bekn. Gesch. der Ned. L.* bl 254.
ALBERDINGK THIJM, *Dietsche Warande*, bl. 377. De genealogie, en bepaaldelijk ook de noot * *
BEETS, in *Verslagen en Mededd. der Kon. Ak. v. WW.* Afd. Letterk. R. II. Dl. VIII. St. I en II. bl. 78 en volgg.

1) Hij merkte ze met zijn devies *Romane*; ofschoon niet altijd. Soms teekende hij: *Roemer van Wezel*, en onder zijn latijnsche stukjes: R.A. Wesel. Zie *Bloemkrans van Versch. Ged.* bl. 247, 294, 442. Ettelijke met *Romane* geteekende dichtstukjes, zoo latijnsche als nederlandsche, bevinden zich onder de H.SS. in het bezit der Akad. v. WW. (Handschriften, XLII. *Catal.*)
2) Zie de Geslachtijst door Alberdingk Thijm, *Dietsche Warande*, X. bl. 377.

Nalezing
op het II[de] deel.

Bl. 39. - *voor den aanstaanden Secretaris van drie Oranjevorsten*, enz.

Hoe Huygens in 1619 over de Groot dacht, verraadt zich in het vers *Aen de Bredaesche Camer van Vreuchdendal*, evenmin door hem in zijne gedrukte werken opgenomen, maar nu naar het H.S. van de Akademie, in de uitgave vanwege de Holl. Maatsch. van Fraaie Kunsten openbaar gemaakt (I. 21). Hij noemt hem daar

Den Grooten Grotius, den noyt genoech gepresen,
maar laat in parenthesi volgen:
(Och! had hij groot, noyt groots, noyt grootste willen wesen).

Bl. 45. - *zijn hanteeren van de luit*.

In de *Korte Biogr. Aant. van Huygens*, te vinden in de *Verslagen en Mededd. der K.A.v. WW. Afd. Letterk*. R II. D. III. bl. 347, vindt men:

1604. 8.
En feburier à 7 ans 5 mois j'apprins du luth. près de la princesse souvent.

Bl. 60. - *persoonlijke kennismaking*.

'Pridie Id. Mart. 1619', schreef Huygens in een gedicht *Aen de Bredaesche Camer van Vreuchdendal:*

De cloecke Visschers meyt, 't beroemde Roemers kint
Heeft mijnen dicht gesien, gepresen en bemint.

Uitg. v.d.H. Maats. v.F.K.I. 21.

Bl. 98. *Mr. Johan Heemskerk*, *geb. te Amsterdam (1597)*. Hij overleed 1656.

Bl. 103. *George Rataller Doublet*.

Zie over dezen, R.J. FRUIN, *Uit het Dagboek van een Oud-Hollander*. (*De Gids*, 1869 No. 12). Hij overleed 13 April 1655.

Bl. 191. *Pacifici beati sunt*.

Onder het afdrukken der laatste bladen van dit werk verschijnt, in het 1ste nummer voor 1881 van het Tijdschrift *Nederland*, een opstel van Dr. W. PLEYTE, over Anna Roemers, hetwelk met betrekking tot haar stippen en graveeren op glas en de door haar bewerkte roemers belangrijk is. Zeer aannemelijk komt mij het vermoeden van dezen geleerde voor, dat de 'reusachtig groote roemer' met bovenstaande spreuk, door Scheltema met het 'vriendelijk geschil' in Hoofts brief aan Wickevoort in verband gebracht, veeleer bestemd is geweest voor Pieter Rooze. Zie het slot van haar brief aan dezen haren Zuid-Nederlandschen vriend bl. 279.

Ald. - *andere Roemer 'door Anna in 1642 met een pruimpje en twee vlinders*, *en de woorden Hospitalitatis ergo - waarschijnlijk aan Hooft vereerd*.'

'Men herinnere zich dat Anna Boot van Weezel toen, vóór haar vertrek nog in Muiden geweest is; de twee vlinders zijn de beide zusters en de pruim het gastmaal van Hooft.' Dr. W. Pleyte, Anna Roemers. *Nederl.* 1881. No. 1.

Bl. 192. *Vincens tui*.

De bokaal met deze zinspreuk is volgens Dr. Pleyte 'waarschijnlijk in Leiden gegraveerd, door wien weten wij niet.'

Ald. *Het kleinere drinkglas - Bella DORI gentil -*

Dat dit glaasje 'tot een bloemenvaasje voor de schoone en bevallige *Doris* dienen moest' is een onderstelling van Dr. Pleyte, die, waarschijnlijk juist, het opschrift zeer verduidelijkt. Of de bedoelde *Doris* Christina van Erp, Hoofts echtgenoote van 1610-1623 (*Dia*, of bij letterkeer, *Hartenvanc Priis*) geweest zij, is een andere vraag. Het dichtje, hetwelk Dr. P. met haar in verband brengt is van 1614 of 15. (Uitg. Leendertz I. 137). Het glas is bewaard gebleven en thans het eigendom van den Heer J. Kneppelhout te Oosterbeek.

In een brief aan Tesselschade (13 Januari 1643) bedankt Hooft haar voor de aanbieding van 'een Roemer te bemaalen met (zijn) zinspreuk: *Omnibus idem*, ende (zijn) blazoen: een Zon'; hij zendt daartoe drie glazen, 'niet om alle beschreeven te worden bij (H)E, maar om dat'er somtijds een breekt in 't snijden.' Ook wenschte hij wel 'dat op een van drie, moghte gestelt worden, tot zinspreuk en blazoen (zijner) hujsvrouw

[Eleonora Hellemans] een stuksken veldts, met drie strujken met witte leelyen, ende voorts: *Par la grace de Dieu*'. Vermits echter Tesselschade op dat oogenblik zeer door de roos gekweld wordt, voegt hij er bij: ''t Welk te snijden jk achte dat Joffre Anna, UE zuster, mij niet zal weigheren, indien het UE eedele handt, die jk het quaalijk verghen dar, al te lastigh zoude vallen.' (Brieven Uitg. v. Vloten, No. 833). Wie van de beide zusters zich van de taak gekweten heeft, blijkt niet. 'Het zou kunnen zijn', zegt Dr. Pleyte, 'dat beide glazen door Tesselschade zijn gegraveerd.' Ik voor mij zou dit wel het waarschijnlijkste achten.

Nog vermeldt Dr. Pleyte, in hetzelfde opstel, 'een grooten Rijnwijn-Roemer, geheel gaaf, fraai besneden door Anna's kunstvaardige vingeren', hem uit de Veluwe toegekomen en thans in zijn bezit. 'Kort voor haar dood', schrijft hij, '1651, op 67jarigen leeftijd graveerde Anna dezen roemer met de zinspreuk, zoo veel beteekenend in die tijden, en nog steeds: *Concordia res parvae crescunt*.'